

Bevarandeprogram för Västra Tågaborg

Helsingborgs museum 1995

Bevarandeprogram för Västra Tågaborg

*Text: Karin Gustavsson, Henrik Ranby, Agneta Åsgrim Berlin 1993 - 1995
Foto om annat ej anges: Karin Gustavsson 1994*

Omslagets framsida visar insidan av kvarteret Mercurius. Foto Agneta Åsgrim Berlin

Omslagets baksida visar Hertzska villan i kvarteret Nyborg

INNEHÅLL

7 Inledning

- 7 Syfte
- 7 Avgränsning
- 7 Klassificering
- 8 Miljöer
- 8 Bevarande - en angelägenhet för både kommunen och den enskilde
- 9 Stöd för bevarande i gällande lagstiftning

10 Bebyggelsehistoria

- 10 Historia före nuvarande bebyggelse
- 12 Farmer, landerier och villor
- 15 Stadsdelen Tågaborg byggs ut
- 16 De första flerbostadshusen
- 19 Villor och egnahem
- 20 Radhus

21 Efterkrigstidens saneringar och nybyggnadsverksamhet

- 21 1950-talets villor och hyreshus
- 21 1960- och 70-tal - Villor, radhus och hyreshus - och rivningar

23 Bebyggelsemiljöer på Tågaborg idag

24 Beskrivning av de kulturhistoriska värdena på Tågaborg

- 24 Parker
- 25 Gaturum
- 28 Kvartersbeskrivningar

74 Gällande planer

75 Byggnadsvård

77 Källor och litteratur

78 Register över arkitekter på Tågaborg

Förord

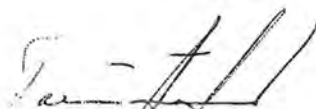
Bebyggelsen inom västra delen av stadsdelen Tågaborg har växt fram under hela 1900-talet, och idag återfinns en lång rad bevaringsvärda bebyggelsemiljöer av olika karaktärer inom området. Medvetandet om den byggda miljön som en del av vårt gemensamma kulturarv ökar ständigt, och ett bevarande av värdefulla byggnader och miljöer stärker människors förankring i den egna lokala historien.

Bevarandearbete kan förverkligas bland annat genom kulturminnesvårdens medverkan i samhällsplaneringen. Detta har blivit ännu mera betydelsefullt genom Plan- och bygglagens införande 1987. För att slå vakt om de bevaringsvärda miljöer som finns inom västra Tågaborg har föreliggande program tagits fram. Arbetet påbörjades 1992, och efter remissbehandling under våren 1995 antogs bevaringsprogrammet för västra Tågaborg av kommunfullmäktige 1995 06 20.

Helsingborg i november 1995

Gunilla Brodesson,
ordförande i bevaringsplans-
kommittén 1991-1994

Tommie Åkesson,
nuvarande ordförande i
bevaringsplanskommittén

I. INLEDNING

Sedan 1991 har Helsingborgs stad ett kommuntäckande kulturminnesvårdsprogram, i vilket de huvudsakliga riktlinjerna för det fortsatta bevarandearbetet inom kommunen dragits upp. Ett bevarandeprogram för Helsingborgs stadskärna låg färdigt 1985 medan fiskeläget Råå fick ett bevarandeprogram 1991. Arbetet med bevarandeprogrammen har sedan fortsatt. Turen är nu kommen till den västra delen av stadsdelen Tågaborg i norra delen av staden, en stadsdel bebyggd under 1900-talet. Tågaborg domineras av borgerlig villa-bebyggelse i stadsdelens norra delar, och flerbostadshus längre söderut. Inom stadsdelen finns det avsevärda kulturhistoriska värden att slå vakt om inom samtliga byggnadskategorier som finns representerade.

I:1 SYFTE

Kulturmiljövårdens mål är att bevara och levandegöra kulturhistoriskt och arkitektoniskt värdefulla miljöer och objekt. Detta bevarandeprogram för Tågaborg har ett liknande syfte: att klarlägga och redovisa de kulturhistoriska och arkitektoniska värdena, så att dessa kan framhävas och göras tydliga vid stadsplanering och bygglovshantering. Syftet är också att presentera och levandegöra stadsdelen Tågaborg för den intresserade allmänheten och väcka intresse för bebyggelsehistoria och byggnadsvård.

I:2 AVGRÄNSNING I TID OCH RUM

Bevarandeprogrammet för västra Tågaborg har efter diskussioner i bevaringsplanskommittén givits följande geografiska avgränsningar: i väster Vikingsbergsparken, landborgen och Sjölandsgatan i norr Pålsjö skog, i öster Pålsjögatan-Stampgatan och i söder Hjälmsluttgatan och Hälsovägen. Någon avgränsning i tid (ålder på bebyggelsen) har inte gjorts.

I:3 KLASSIFICERING AV BYGGNADER OCH MILJÖER

Byggnaderna i de kvarter som beskrivs nedan har klassificerats, dvs man har försökt urskilja och konkretisera det kulturhistoriska värdet. En förslag till utvärdering / klassificering gjordes under 1993 av dels tf stadsantikvarie Henrik Ranby, dels stadsarkitekt Anders Blomberg och stadsantikvarie Agneta Åsgrim Berlin. Bebyggelsen har delats in i två "klasser", en "högre" kallad *Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3 kap 12§*, och en "lägre", kallad *Byggnad av kompletterande värde för stadsmiljön*. Under 1994 har klassificeringen delvis omarbetats av stadsantikvarie Karin Gustavsson och Anders Blomberg.

I den paragraf av Plan- och bygglagen (PBL), som återopas ovan heter det: "Byggnader som är särskilt värdefulla från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt eller som ingår i ett bebyggelseområde av denna karaktär, får inte förvanskas."

All bebyggelse och andra fysiska företeelser i stadsbilden är ett resultat av förhållanden i sin samtid och kan därför sägas vara historiskt intressanta på ett eller annat sätt. För hanterbarhetens skull görs emellertid i alla bevarandeprogram ett urval och en klassificering av bebyggelsen för att underlätta i bygglovhanteringen och i den kommunala planprocessen. I detta arbete har formuleringar ur PBL använts i klassificeringen av byggnaderna, detta för att konkret knyta bevarandeprogrammet till gällande lagstiftning.

Att vissa hus pekats ut som mer kulturhistoriskt värdefulla än andra skapar ibland problem, och det kan vara svårt att vinna förståelse för den värdering som gjorts. De kriterier som har använts vid urvalet är bl a ursprunglighet, alltså om byggnaden är oförändrad sedan nybyggnadstillfället. Graden av ursprunglighet kan variera från nära nog originalskick till total förändring, där alla synliga originalmaterial och detaljer bytts ut. Sällsynthet, som ju ofta är knutet till ålder, är en annan bedömningsgrund. Antalet hus på Tågaborg som är uppförda före år 1900 är så litet, att samtliga dessa är av kulturhistoriskt intresse. Antalet flerbostadshus uppförda före 1910 är också mycket litet, och därför är samtliga dessa också av betydande intresse.

Representativitet är också ett argument för bevarande. Det tidstypiska, det som en gång var självklart i sin samtid, har en viktig plats i den historiska kontinuiteten i en stad eller ett område. Representativiteten kan också vara mycket lokal - i äldre tiders byggande går det att urskilja många ortstypiska drag. Hemmablindhet kan ibland vara ett svårt handikapp i förståelsen för äldre tiders bebyggelse, trots att det är det ortstypiska som ger karaktär åt olika städer och landsändar. Som exempel kan nämnas den skånska tegelarkitekturen, som faktiskt bara finns i de skånska städerna och tätorterna och inte någon annanstans.

Ett viktigt syfte med bevarandearbete är att slå vakt om bebyggelse som belyser den historiska utvecklingen i ett område. Vidare måste olika typer av bebyggelse från skilda epoker bevaras, så att t. ex. agrar bebyggelse, arbetarbebyggelse och högrestandsmiljöer från olika tider finns bevarade. Således är den enkla tegelbebyggelse som fortfarande finns på södra Tågaborg lika värd att bevara som de stora, påkostade villorna på norra Tågaborg. Det är också lätt att fastna vid rikt utsmyckade fasader och hus med påkostade byggnadsmaterial, men även en mer anonym och enkelt utformad bebyggelse kan besitta stora bevarandevärden. En personhistorisk anknytning kan också bidra till ett bevarandevärde. På Tågaborg finns t ex det hus på Karl X Gustavs gata 66, där författaren Hjalmar Bergman bott, förutom en rad byggnader som är knutna till helsingborgspersonligheter.

Byggnader som uppförts för eget bruk av i staden aktiva arkitekter har ägnats lite extra uppmärksamhet i texten nedan. När arkitekten inte har haft någon beställare att ta hänsyn till har man kunnat ge den egna arkitektursynen fritt spelrum och förverkliga sina intentioner.

Gränserna för vad som är kulturhistoriskt intressant skjuts hela tiden tidsmässigt framåt. Att rättvist bedöma företeelser som ligger nära i tid innebär emellertid påtagliga svårigheter. Riktlinjer och förebilder från andra städer saknas i stor utsträckning. Inventeringar av "halvgammal" bebyggelse saknas på många håll, och därmed saknas också kunskap om denna typ av bebyggelse. Den byggnadsinventering som gjordes i Helsingborg i slutet av 1970-talet är dock heltäckande, vilket har varit en stor fördel i alla senare arbeten där inventeringen har använts.

Det äldre byggnadsbeståndet dominerar i värderingen. Det måste dock starkt understrykas att detta inte innebär att den bebyggelse som inte värderats i detta sammanhang saknar kulturhistoriskt värde. Möjlighet för en framtida revidering av den värdering som har gjorts, i takt med att synen på bebyggelsen ändras, måste finnas. Det är 1994 års värderingar som presenteras i detta arbete, och dessa värderingar gäller naturligtvis inte för alltid. Också framtida ändringar av PBL kan ge anledning till revidering av bevarandeprogrammet - det är viktigt att den kommunala bevarandeplaneringen är samstämmig med aktuell lagstiftning.

1:4 MILJÖER

Vissa byggnader är att betrakta som unika solitärer av stort bevarandebetydelse. Annan typ av bebyggelse kräver ett sammanhang och en sammanhållen miljö för att ha sitt fulla värde. På senare år har kulturmiljövårdens intresse och arbetssätt förskjutits allt mer från vård av solitärer till vård av hela miljöer, något som avspeglas i den ökande användningen av termen kulturmiljövård istället för kulturminnesvård. I föreliggande arbete har intresse ägnats även åt den sammanhållna stadsbilden och stadens offentliga rum - parker, öppna platser och gaturum, som utgör basen i de miljöer som byggnaderna ingår i. PBL 3:12 betonar inte enbart den kulturhistoriska värdet hos en byggnad eller en bebyggelsemiljö, utan också det miljömässiga och konstnärliga värdet framhävs. Det är viktigt att sådana värden beaktas vid renoveringar, ombyggnad eller andra förändringar av en byggnad. Också vid vanligt löpande byggnadsunderhåll bör den arkitektoniska kvaliteten vara bestämmande för valet av underhållsmetoder. I förslaget till klassificering av byggnader på Tågaborg har dessa aspekter också vägts in.

Det är med något undantag när bara huvudbyggnaderna som har beaktats i detta program. Till många hus hör olika former av gårdsbebyggelse, garage och uthus, lekstugor och lusthus osv. Även bland dessa byggnader kan stora kulturhistoriska värden finnas. Detta gäller också i mycket hög grad trädgårdar och deras omgivande murar och plank etc.

1:5 BEVARANDE - EN ANGELÄGENHET FÖR BÅDE KOMMUNEN OCH DEN ENSKILDE

"Det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda vår kulturmiljö. Ansvar för detta delas av alla. Såväl enskilda som myndigheter skall visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön." Så börjar den första paragrafen i Lagen om kulturminnen. Ett aldrig så ambitiöst kommunalt bevarandeprogram räcker inte till som garanti för bevarande, om det inte är förankrat hos dem som äger och brukar de hus som man vill bevara. Framtiden för Tågaborg ligger i de många fastighetsägarnas händer, lika mycket som hos kommunen. Intresset för bevarande finns nog hos de allra flesta fastighetsägarna, men kanske saknas ibland kunskap om den bebyggelse som man är satt att vårda. Här har både kommunens museum och stadsbyggnadskontor ett stort ansvar för att sprida kunskap om områdets bebyggelse, dess historia och dess särart, och hur den bäst skall vårdas.

Bevarandeprogrammet är bara en introduktion till de enskilda fastigheternas historia och arkitektoniska sammanhang, och till hur byggnaderna skall vårdas.

Bevarandet av en enskild fastighet är inte bara en angelägenhet för den som äger den. I en stad ingår varje enskild byggnad i stadsbilden, som ger staden dess karaktär. I den byggda miljön konkretiseras den historiska utvecklingen i ett område, och den byggda miljön är också något som alla stadens invånare har en relation till.

Naturligtvis går det inte att för alltid bevara alla byggnader i ett område. Vissa typer av större exploateringar kan kräva rivningar av befintlig bebyggelse. En byggnads tekniska status kan ibland vara så dålig, att rivning och nybyggnad är ett mer realistiskt alternativ än bevarande. I detta förslag till bevarandeprogram är det emellertid bara det kulturhistoriska och arkitektoniska värdet, såsom det ter sig vid en okulär besiktning 1994, som har beaktats. I ett bygglovs- eller detaljplaneskede får byggnadsnämnden sedan väga samman dessa värden med andra intressen.

I:6 STÖD FÖR BEVARANDE I GÄLLANDE LAGSTIFTNING

En byggnad eller en hel miljö kan få olika skydd enligt gällande lagar. Det starkaste skyddet en byggnad kan erhålla är att bli förklarad som byggnadsminne, vilket görs av länsstyrelsen. Ett byggnadsminne skyddas enligt lagen om kulturminnen. I lagen sägs bl a att en byggnad skall vara synnerligen märklig för att erhålla detta skydd. I samband med byggnadsminnesförklaring upprättas alltid skyddsbestämmelser. Ägaren av ett byggnadsminne måste ha tillstånd från länsstyrelsen till förändringar i huset. På Tågaborg finns ett byggnadsminne, Vikingabergs konstmuseum.

I kommunala detaljplaner regleras markanvändningen i ett mindre område. I en detaljplan kan en befintlig byggnad markeras med "q". En sådan q-märkning förtydligas med skyddsbestämmelser, som brukar innehålla skydd mot rivning eller förvanskning. Hertzska villan på Tågaborg är ett exempel på ett hus som markerats med "q" i en detaljplan. En q-märkning är inget hinder för en om- eller tillbyggnad, men i bygglovsprövningen tas stor hänsyn till byggnadens kulturhistoriska värde. Ett stort Q, beteckningen "Q" i detaljplanen, skyddar inte bara enskilda byggnader, utan ett sammanhållet område med kulturhistorisk bebyggelse. För närvarande finns ingen plan på Tågaborg där beteckningen Q används.

I kommunens kulturminnesvårdsprogram och i de olika bevarandeprogrammen pekas vissa hus och miljöer ut såsom varande kulturhistoriskt värdefulla. Skyddsbestämmelsen "q" bör införas för dessa byggnader när nya detaljplaner upprättas, eller när redan existerande detaljplaner revideras.

I media används ibland uttrycket "K-märkning". På äldre topografiska kartor användes ibland ett K för att beteckna ett kulturhistoriskt intressant hus. På moderna kartor är detta tecken borta, och istället markeras byggnadsminnen med "Mb". Uttryck som "K-märkt" eller "kulturmärkt" är populära begrepp, men de har ingen relevans, varken i någon nu gällande lagstiftning eller i kommunal planering.

II. BEBYGGELSEHISTORIA - UTBYGGNAD OCH UPPBYGGNAD AV TÅGABORG

II:1 HISTORIA FÖRE NUVARANDE BEBYGGELSE

Förhistorisk tid - Tågaborgsfyndet

Inom stadsdelen Tågaborg har bara några få fornfynd gjorts. Det märkliga s.k. Tågaborgsfyndet är det mest kända. Det kom i dagen vid markarbeten för en cykelbana år 1895 på ca 80 cm djup vid parhuset Karlshäll med nuvarande adress Karl X Gustavs gata 14. Fyndet utgjordes av en bronsyxå med utsvängd egg, två avsatsyxor, tre hela och en fragmentarisk spjutspets samt två hästfigurer, samtliga i brons. Till Tågaborgsfyndet lär även ha hört en s.k. solvagn med en guldsuva av samma typ som den som har påträffats i Trundholms mosse på nordvästra Själland i Danmark, men denna förkom på ett tidigt stadium. Tågaborgsfyndet har daterats till äldre bronsålder, till omkring år 1400 f Kr.

Någon sakkunnig efterundersökning gjordes inte i samband med fyndtillfället, utan det kom att dröja till 1904 innan någon arkeologiskt utförd utgrävning gjordes på platsen. Då påträffades lite flinta samt en järnkniv men inget av brons. Samtidigt gjordes ett försök att spåra den förkomna solvagnen med dess guldsuva. Spåren ledde till Köpenhamn men där tog de slut. Huruvida vagnen hamnat hos någon privatsamlare eller smälts ner är oklart. De övriga delarna av Tågaborgsfyndet finns på Statens historiska museum i Stockholm.

Tågaborgsfyndet är ett s.k. depåfynd, alltså flera föremål som tillsammans lagts i jorden i ett bestämt syfte, t. ex. offer. Det utgör i sig inget bevis för att människor bott exakt vid fyndplatsen, men är ett konkret vittnesbörd om att området varit taget i anspråk för mänskliga aktiviteter.

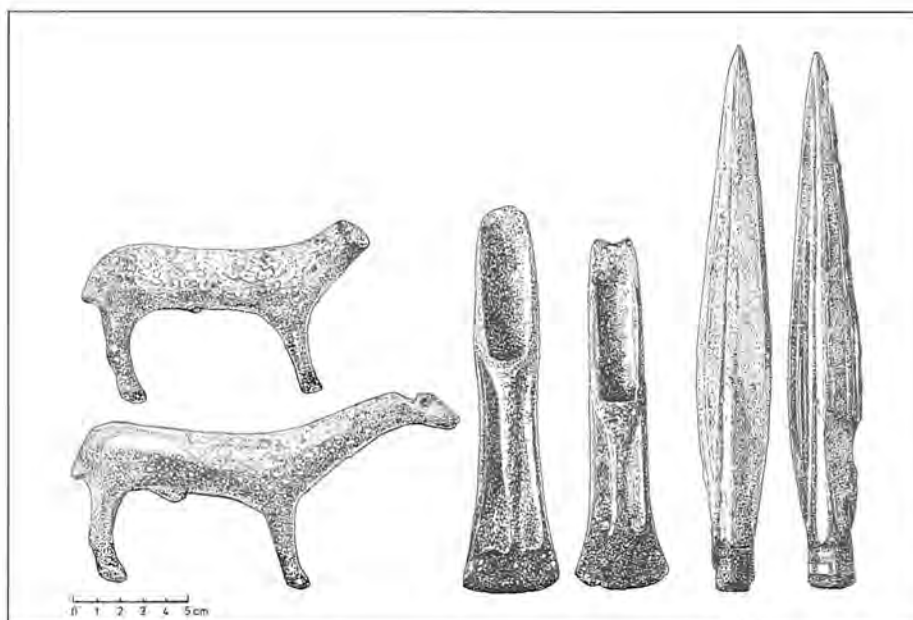

Bild 1.
Delar av Tågaborgs-
fyndet.
Efter Wihlborg 1934

Befästningar och försvar

Helsingborg omnämns som stad redan 1085, men stadsbebyggelsen var koncentrerad kring Kärnan och stranden väster därom. Läget för en stad här måste ha varit ypperligt både ur försvars- och handelssynpunkt. Tågaborg däremot förblev landsbygd fram till sekelskiftet 1900. De första skriftliga beläggen för aktiviteter på platsen härrör från 1600-talet.

När den danska regeringen 1654 beslöt att förstärka Helsingborgs befästningar med bastioner, vallgravar och jordvallar, anlades en mindre befästning ute på Vikingsbergsplatån. Befästningen bestod sannolikt av en bastion som på norra och östra sidorna omgavs av jordvallar. Sannolikt var anläggningen främst en utkikspunkt utan något betydande artilleri. Befästningen fick det passande namnet "Kick öfwer all". Efter det att Skåne blivit svenskt, i och med freden i Roskilde 1658, förändrade svenskarna inte Helsingborgs befästningar på något nämnvärt sätt. Därför låg "Kick öfwer all" kvar i oförändrat skick under den korta period som danskarna återerövrade och höll Helsingborg.

År 1679 var denna period slut. Följande år, 1680, beslöt Karl XI att Helsingborgs befästningar skulle raseras, varvid sannolikt även "Kick öfwer all" skattade åt förgängelsen. Beslutet att riva befästningarna fattades eftersom Helsingborgs befästningar var ointressanta ur svensk försvarssynpunkt, men däremot lätt kunde bli till danskarnas fördel om dessa lyckades inta staden.

År 1681 uppgjorde emellertid fortifikationsingenjören, sedermera fältmarskalken, Erik Dahlbergh (1625-1703) ett förslag till en gigantisk befästning, som skulle uppta hela Vikingsbergsplatån och kringliggande området. Beställare av projektet var fältmarskalken Rutger von Ascheberg. Fästningen tänktes som ett stjärnformigt citadell med vallar, gravar, bastioner och raveliner i den franske fästningsingenjören Vaubans efterföljd, men det storvulna förslaget kom aldrig att utföras.

På Buhrmans karta från 1689, den äldsta detaljerade kartan över Skåne, finns ingenting som kan sammankopplas med Tågaborg. Området mellan den centrala staden och Pålshöj är helt obebyggt.

Vång och fäläd

Till Helsingborgs stad hörde ett betydande jordområde, avsett för stadsinvånarnas jordbruk. I en vid krets kring stadskroppen låg inägomarken, indelad i vångar och brukad som åker och äng. Där omkring, framförallt nordost och söder om staden, utbreddes sig fäläden, där kreaturen betade. Fälädsmarken kring Helsingborg utnyttjades på 1700-talet samfällt med närliggande byar, men genom en utmarksdelning 1787 fick staden sina egna fälädsmarker avskilda. Denna förrättning innebar att stadens administrativa gränser mot omgivande landsbygdssocknar fastställdes för lång tid framöver.

Området där Tågaborg kom att växa fram, mellan Hälsans dalgång i söder och Pålshöj gårds ägor i norr, kallas på äldre kartor Stora Möllevången, Pihladvången och Lilla Fäläden. I sin nuvarande gestalt är Tågaborg så gott som helt ett resultat av planering och byggnadsverksamhet under 1900-talet. Men områdets gradvisa förvandling från en helt lantlig miljö till en del av staden tog sin början redan under 1800-talet.

Kartor från 1700-talet och 1800-talets första del, som Skånska Rekognosceringskartan från 1812-20, redovisar den blivande stadsdelen Tågaborg som så gott som obebyggd. Längs Hälsan låg Römölla, Troels mölla och Hjelmshults mölla. Vid nuvarande korsningen Tågagatan-Karl X Gustavs gata är en gård markerad. Denna bär namnet "Tågabacken" och skulle senare kallas "Villa Tågaborg". Den gav sedan namn åt hela stadsdelen.

Bild 2. Utsnitt ur Skånska Rekognosceringskartan, upprättad 1812 - 1820. Den enda bebyggelsen på nuvarande Tågaborg är gården Tågabacken.

Stenkol och tegel

Vid 1800-talets mitt fanns ett tegelbruk på Tågaborg. Det låg i sydvästra delen av nuvarande kvarteret Hjorten, omedelbart öster om Villa Nyborg. På Palmcrantz karta från 1863-67 är anläggningen markerad med två byggnader. Utförligare uppgifter om tegelbrukets driftstid och ägare saknas. Namnet "Lergravvarelyckan" för området där villa Nyborg så småningom uppfördes finns på en lantmäterikarta från 1788. Att namnet då var känt och inarbetat är ett vittnesbörd om att lertäkt förekommit på platsen under lång tid, så sannolikt är att även tegelbruket funnits länge.

Mindre känt är att det även har förekommit stenkolbrytning inom Tågaborgsområdet. Redan i slutet av 1500-talet hade man börjat bryta kol i Helsingborgstrakten. År 1650 bildades ett bolag för att bryta stenkol på Pålshöj ägor nära Öresund. Under 1600- och 1700-talen levererades kol från Pålshöjbrotten till fyren på Kullaberg, men tillgångarna och leveranserna var ojämna.

Bild 3

Tågaborg från nordost, målat av Jöns Elo Rydbeck i början av 1900-talet. Här syns två torklador för tegel, som hörde till tegelbruket. Efter "Från åkermark till stadsdel".

Under en tioårsperiod mellan 1866 och 1875 bröts stenkol även på Tågaborgsplatån, inom det nuvarande villaområdet. Inmutningsområdet disponerades av Helsingborgs Stenkolsverk, under en disponent JCM Schmidt. Schakt Gustaf låg i nuvarande kv Tusenskönan, Schakt Kristian vid Pilvångsplatsen och schakt Piltack i kvarteret Näckrosen. Ytterligare ett gruvhål bearbetades 1866 i östra delen av Tågaborg. Brytningen i varje gruva pågick endast i ett eller några få år. Sammanlagt uppförades under perioden drygt 10.000 ton stenkol och 1.600 ton eldfast lera. Verksamheten beskrivs 1872 på följande sätt:

"Sjelfva brytningen af kol och lera har vid dessa schakt betalats med 25 á 27 öre för hvarje tunna (om 6 kub fot) kol och 4 öre för eldfast lera. I medeltal har hvarje kolhuggare brutit 6 tunnor kol per dag. Mer än 18 man hafva icke på en gång användts till huggning, och 130 tunnor är den största Qvantitet, som på en dag blifvit uppfordrad. Försäljningspriset för kolen på platsen har varit 1;25 R:dr per 5 kub. fot. En del eldfast lera har förts till Köpenhamn och der betalats med 1,50 per kub. fot. All såväl koluppfordring som vattenpumpning har vid fältets samtliga schakt uteslutande drifvits med handkraft."

II:2 FARMER, LANDERIER OCH VILLOR

Vid 1800-talets mitt styckades åkermarken på nuvarande Tågaborg upp i mindre jordlotter, s.k. farmer, som arrenderades ut av staden. På Palmcrantz karta, som upprättades 1863- 67, ses denna uppdelning i numrerade jordlotter. Ursprungligen var det bara tjänstemän och borgare som hade rätt att arrendera dessa farmer. En direkt följd av att farmarna bildades var att en utbyggnad av den blivande stadsdelen nu kunde börja.

Den äldsta bebyggelsen på Tågaborg bestod av landerier och villor. Med landeri avses en "ståndsmässigt bebyggd jordbruksegendom på en stads donationsjord." Företeelsen är främst känd från Göteborg, där förmögna stadsborgare lät uppföra lantliga residens i stadens utkanter. Flera landerier har funnits också i Helsingborgs omgivning. Mest bekant är väl Fredriksdals herrgård, medan andra som Närlunda och Villa Canzonetta inte längre finns kvar.

Parallellt med borgerskapets utflyttning från stadskärnan sökte sig den skånska adeln från sina gods in till Helsingborgs närmaste omgivning för att där uppföra residens med eller utan lantushåll. I sin beskrivning över Helsingborg, utgiven 1869, omnämner E F Tengberg huru "*Honoratiore söka vår stad*", för att uppföra Villor, exempelvis "*Greve De la Gardies Hamiltonhouse och Överste Cederströms sommarnöje tätt vid Pålssjö bäck.*"

Förutom de stora påkostade landerierna fanns på Tågaborg ett par exempel på mer anspråkslös bebyggelse, nämligen Lilla Tågaborg och Emhem. Lilla Tågaborg, beläget inom nuvarande kvarteret Rödspottan, var ursprungligen ett torp under Pålssjö, och finns med på Björkegrens och Egerströms stadskarta från 1787. Det var en korsvirkesbyggnad, som 1880 ersattes med en villabyggnad, vilken i sin tur revs 1960. Emhem var en enkel envånings tegelbyggnad, uppförd 1865 i nuvarande kvarteret Torsken. Byggnaden revs 1962.

Villa Tågaborg

"'Tågabacken' kommer väl min läsare ihåg, huru man hos 'Nils Tåges' renliga och vänliga hustru förtärde hennes väl bakade fläskpannkakor och hennes dråpliga filbunke med behöfligt bröd för 3 mark personen. Denna egendom domineras nu af ett slott 'Tågaborg' hvars anläggning börjades af Grefve Pål Barck (rättare sagdt af hans Grefvinna.)" Så skrev E F Tengberg i sin beskrivning av Helsingborg år 1816.

Det slott som Tengberg omtalar var landeriet Tågaborg, som har gett namn åt hela stadsdelen. Corps de logiet var beläget på nuvarande kv Braxen 17-20 vid hörnet Karl X Gustavsgatan/Nicandersgatan medan ekonomibyggnaderna var belägna på kv Fortuna 14 tvärs över Karl X Gustavsgatan.

Egendomens ålder är svår att precisera. Belägg för gården Tågabacken finns från 1700-talet. Den benämns stadstomten 275 på Björkegrens och Egerströms stadskarta från 1787. Huset beskrevs vid denna tid som uppfört i korsvirke. Husförhörslängder ger uppgiften att släkten Barck tar över tomten på 1850-talet och att den är obebyggd 1854-59. Familjen Barck flyttade in på Tågaborg år 1859. Troligen var det vid detta tillfälle som den slutliga Villa Tågaborg uppfördes, både med hänsyn till ägarskiftet och till huvudbyggnadens arkitektoniska stil. Villa Tågaborgs huvudbyggnad utgjordes av ett symmetriskt putsat tvåvånings stenhus med sadeltak och två skorstenar. Interiörerna var mycket påkostade, med boaseringar, parkettgolv, dekorativt måleri och kakelugnar. Husets källare hade metertjocka gråstensmurar och ett märkligt ovalt rum av ålderdomlig karaktär. Möjligen hade källaren ingått i en äldre byggnad på platsen.

Ekonomibyggnaderna till Villa Tågaborg synes även de ha nyuppförts på 1850-talet. De bestod av tre traditionella tegellängor lagda i U-form mot nuvarande Karl X Gustavsgatan. Frammot sekelskiftet 1900 skiftar Villa Tågaborgs funktioner och invånare ett antal gånger. Från år 1879 finns en avbildning av huset med texten "Nordvestra Skånes Folkhögskola för Qvinnor". Under 1890-talets första hälft beboddes Villa Tågaborg av kammarherren och översten Gustaf Adolf Löwenhielm med familj. Dottern Harriet Löwenhielm (1887-1918), sedermera författarinna och konstnär, bodde således några år av sin barndom i Villa Tågaborg, men redan 1895 flyttade familjen till Stockholm.

Vid sekelskiftet 1900 ägdes Villa Tågaborg av Perssons & Sylvans Fastighets AB och arrenderades av major A.P. S.åhle. Villa Tågaborgs tid som landeri var nu slut. Nya villor och flerbostadshus hade börjat uppföras i omgivningarna. På 1920-talet användes ekonomibyggnaderna av HABIL Scania Vabis bilverkstad. Längorna revs omkring 1930 för att ge plats åt flerbostadshus. År 1963 erbjöds Villa Tågaborg till Helsingborgs museum av mäklarfirman Bauer AB för 450 000:-. Ägare var då byggmästaren B. P. Ohlsson. Något köp blev emellertid inte av.

Villa Tågaborg revs 1968. Några dokumentationsbilder togs på salongsinredning och källarens ovala rum, men någon större dokumentation gjordes inte. På platsen uppfördes fyra villor och ett mindre flerbostadshus. I dag påminner endast stadsdelens namn och de stora bokarna utanför Karl X Gustavs gata 29 A om den forna Villa Tågaborg.

*Bild 4
Villa Tågaborg på
en avbildning från
1879.
Helsingborgs
museums arkiv.*

Nyborg (Hertzska villan)

År 1852 köpte grevinnan Maria Sophia Barck och hennes dotter Louise en del av Lergravvarelyckan från Helsingborgs stad och landeriet Nyborg uppfördes. En tomtkarta från 1859 visar en U-formad anläggning med två uthuslängor i vinkel och mot väster en bostadsdel. Byggnaderna var uppförda av korsvirke i en våning. Nyborg förvärvades 1875 av greve Lage Posse, som genomförde en ombyggnad efter ritningar av stadsarkitekten Mauritz Frohm. Villadelen inreddes med tre rum på vinden och försågs med frontespis, verandor och fönsterluckor. Fasaden utfördes i trä med liggande panelbeklädnad och lövsågeridekor. Nya byggnader uppfördes för tvättstuga, växthus och redskapsbod, och den stora tomten anlades till romantisk park med vindlande gångar.

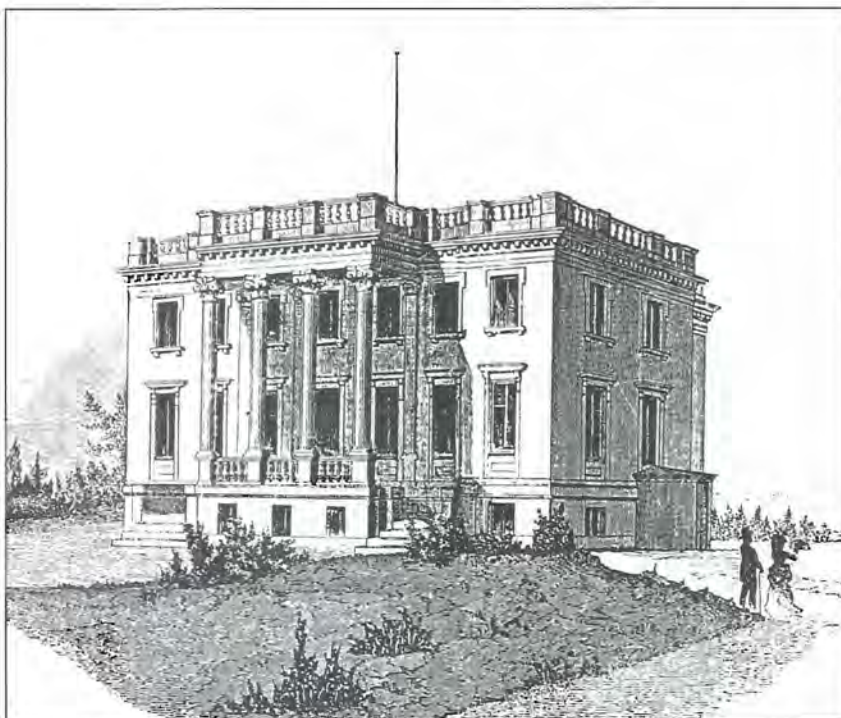
Efter fler ägarbyten skedde en större tillbyggnad år 1895, då byggnaden fick sitt nuvarande utseende i italienskt inspirerad villastil. År 1904 övertogs Nyborg av grosshandlaren Fredrik Hertz, och det var under hans tid som villan fick sitt nuvarande namn. Helsingborgs stad övertog byggnaden efter Hertz' dödsbo 1947, och sedan dess har den använts som bl a skolbespisning. 1993 hotades Hertzska villan av rivning, men den räddades och renoverades och är idag privatbostad.

*Bild 5
Landeriet Nyborg 1875.
Ritning utförd av Mauritz
Frohm*

Vikingsberg

År 1859 anlade släkten Barck ett tredje landeri på höjden ovanför Hälsovägen. Det lilla huset, förmodligen uppfört av korsvirke, fick namnet Wikingsberg. En grupp ekonomibyggnader hörde till anläggningen. På 1870-talet ägdes egendomen av en kammarherre G Aminoff, som lät uppföra en mer representativ huvudbyggnad. Ritningarna är daterade 1874 och utförda av stadsarkitekten Mauritz Frohm. Det nya Vikingsberg uppfördes i klassicistisk villastil med kraftfull kolonnuren portik och osynligt takfall med balustrad. Efter några år övergick Vikingsberg till godsägare Peter von Möllers ägo, som 1899 sålde vidare till skeppsredarparet Otto och Ida Banck. Genom en donation 1912 överlämnades Vikingsberg till Helsingborgs stad, och 1929 fick byggnaden sin nuvarande funktion som konstmuseum. År 1967 blev Vikingsberg byggnadsminne.

*Bild 6
Vikingsberg 1878*

II:3 STADSDELEN TÅGABORG BYGGS UT - DE FÖRSTA STADSPLANERNA

Under 1800-talets sista decennier påbörjades en större utbyggnad av Tågaborg. Enstaka större villor uppfördes, belägna på de stora tomter som farmarna utgjorde.

Vid sekelskiftet 1900 var Tågaborg ännu mycket glest bebyggt. 1903 års karta över Helsingborg visar att delar av det nutida gatunätet då vuxit fram, eller i alla fall lagts ut på karta. Enstaka villor med namn som Elisabeth, Mathilda, Nyhem och Breidablick hade uppförts. Ingen bebyggelse fanns norr om nuvarande kvarteret Elåsippan, och någon samlad kvartersbebyggelse fanns inte. Många krafter verkade för att en stadsplan skulle upprättas för området, och 1904 godkände Helsingborgs stadsfullmäktige den första stadsplanen för Tågaborg. Denna första stadsplan berörde de södra delarna av Tågaborg. År 1909 kom en ny stadsplan, som gällde för hela Tågaborg. Dessa första stadsplaner reglerade gatornas och kvarterens läge och utvisade vilka kvarter som var avsedda för villa- resp flerbostadshusbebyggelse. Redan vid början av vårt sekel fastlades alltså hur bebyggelse, gator och torg skulle disponeras för lång tid framöver. Ett syfte med den första stadsplanen var att skapa omväxling och trivsel i stadsbilden, och ge varje stadsdel ett torg och tillräckligt med lekplatser och planteringar. Pilvångsplatsen på Tågaborg är ett direkt resultat av hur tankarna i planen realiserades, likaså placeringen av Magnus Stenbocksskolan.

1909 års karta visar att bebyggelsen på Tågaborg ökat betydligt. På 1910-talet utökades bestämmelserna för hur bebyggelsen skulle utformas, när stadsplanen sammankopplades med byggnadsstadgan. Först på 1930-talet kom en stadsplan där hushöjd och exploateringsgrad på tomterna föreskrevs mer ingående.

Det gatunät som lades ut var till största delen nytt. Endast Tågagatan hade existerat tidigare i form av en landsväg. Det gatunät som skapades följde i stort topografin - några gator i nord-sydlig riktning som var parallella med landborgsbranten kompletterades med gator i öst-västlig riktning så att kvarter bildades. Kvarteren på norra Tågaborg är med smärre undantag rektangulära eller kvadratiska, medan de i den södra delen av stadsdelen kan ha en mer oregelbunden form. Tågabäckens passage genom landborgen var smal och trång, och 1905 breddades den för att förbättra kommunikationerna till och från Tågaborg.

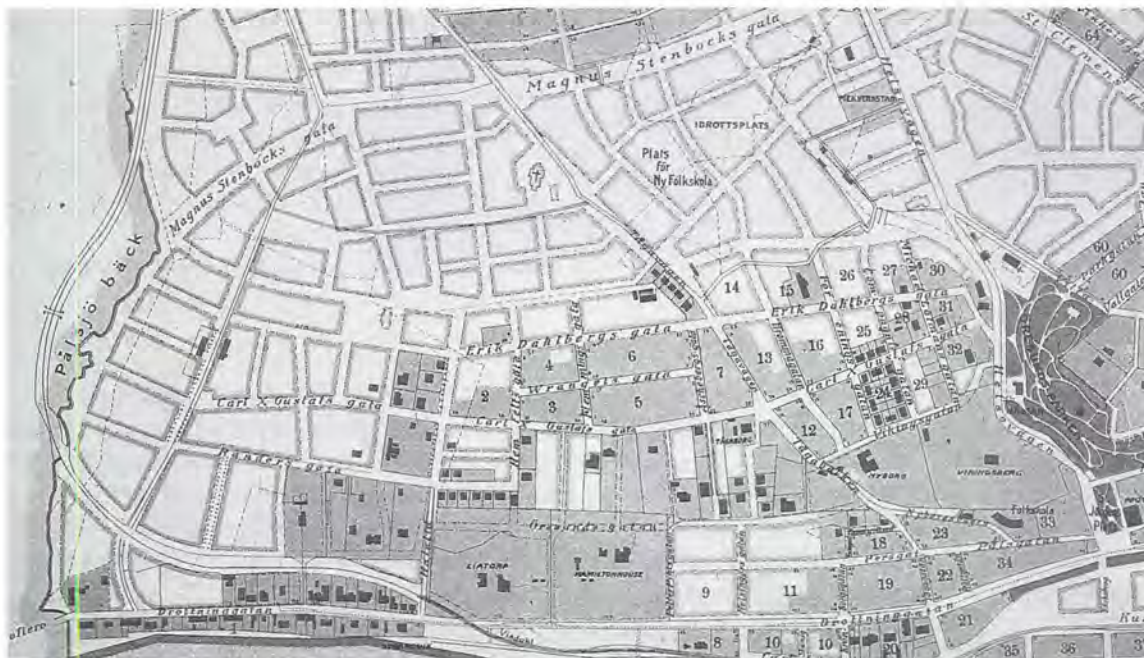

Bild 7. Utsnitt ur 1909 års stadsplanekarta för Helsingborg. Det planerade gatunätet, som redovisas på kartan, kom i stort sett att utföras.

II:4 DE FÖRSTA FLERBOSTADSHUSEN

De äldsta flerbostadshusen uppfördes i de södra delarna av Tågaborg kring år 1900. Det var fråga om hus i två- tre våningar i tegel, ofta med rikt artikulerade tegelfasader. På tegelbruken hade s.k. ringugnar nu börjat användas, som möjliggjorde ekonomisk massproduktion av tegel. Som byggherre till de äldsta husen kunde någon hantverkare stå. Arkitekten är ofta okänd idag, eftersom handlingar saknas, men både kända arkitekter som Mauritz Frohm och Alfred Hellerström har bevisligen hållit i ritstiftet flera gånger, liksom mer anonyma byggmästare. Enstaka bevarade exempel på denna typ av bebyggelse finns ännu i bl a kv Kronan och kv Hjorten. Fasadernas artikulering kunde utföras i enfärgat tegel, som murades i mönster. En rik flora av s.k. formtegel fanns också att tillgå från de skånska tegelbruken, och detta nyttjades i gesimsar, fönsteromfattningar osv. Fasaderna kunde också utföras i rött och gult tegel blandat, där den ena färgen fick bilda mönster. Det förekom också att vissa detaljer murades i glaserat tegel. Teglet murades med kalkbruk, men mot gatufasaden gjordes vulstfogar i cementbruk, som kunde vara färgat svart. Gårdsfasaderna fick en betydligt enklare utformning än gatufasaderna. Fönstren var tvådelade med mittpost och tvärpost. Taken var enkla sadeltak, och ofta hade byggnaden en (ibland två) symmetriskt placerad frontespis.

*Bild 8
Tegelarkitektur i kv Kronan
från seklets början. Huset
längst till vänster i bild finns
ännu kvar, medan de övriga
revs på 1970-talet.
Helsingborgs museums arkiv*

Jugend

Några stora jugendhus i 2-2½ våningar, liknande dem som uppfördes i stadsdelen Olympia, byggdes också på Tågaborg, men inte i hela kvarter, utan som solitärer. Några placerades invid landborgsbranten, och fick därmed ett mycket exponerat läge, vilket underströk byggnadernas monumentalitet. Fasaderna putsades och försågs med slingrande ornament, och fönstren var många gånger mycket raffinerat utförda med svängda överstycken och småspröjsade rutor i fönstrens ovandel. Konstfärdigt utförda balkonger och trappräcken i gjutjärn utsmyckades också med jugendstilens bladslingor och ornamnet. Taken var i allmänhet täckta med plåt, och ofta oregelbundet och komplicerat uppbyggda, kanske med ett eller flera rundade torn.

*Bild 9
Jugendhus invid Johan
Banérgatan i kv Murgrönan.
Huset är en flerfamiljsvilla, och
kallades "Hildesheim" när det
var nytt 1912. Arkitekt var Ola
Anderson*

När intresset att bygga på Tågaborg medförde att exploateringsstrycket ökade blev också husen högre, och redan under 1900-talets första decennium uppfördes flera 4-våningshus, ofta också med gårdsflyglar för att maximalt utnyttja tomtytan. Låg huset på en hörntomt, markerades detta gärna med ett spetsigt torn, som t ex vid Vikingsgatan. Putsade fasader blev vid sidan av teglet vanliga vid 1900-talets början, och fasaderna pryddes ofta av en mängd ornament i putsen och med balkonger med räcken av gjutjärn, som ofta fångade upp drag av jugend. Fönstren var tvådelade med mittpost, och var ofta spröjsade ovanför tvärposten. Sådan bebyggelse uppfördes bl a i kvarteret Prästkragen och i kv Mars.

Nationalromantik

Under 1910-talet var nationalromantiken den dominerande arkitekturstilen. Fasaderna var släta och slutna, ofta i mörkt tegel, (helsingborgsteglet blev ett populärt byggnadsmaterial över hela landet), takfallen branta och fönstren småspröjsade och vitmålade, liksom övriga snickerier. I kv Hammaren mot Tågagatan finns två sammanbyggda hus ritade av Nils J Lundgren, uppförda 1916-17, som visserligen är ljus putsade, men som genom sina branta tak och fönsterformer fångar upp de nationalromantiska strömningarna i arkitekturen.

Bild 10

Hus på Pålsjögatan i kv Hammaren, uppförda 1916-17 efter ritningar av Nils J Lundgren, inspirerade av nationalromantik. Till höger i bild är ett av de s.k. Landskronahusen vid Kopparmölleplatsen, som representerar 1920-talets putsade klassicistiska arkitektur.

1920-talsklassicism

På 1920-talet levde mycket av de nationalromantiska idealen kvar, och många hus som uppfördes på Tågaborg under detta decennium hade mörka, tunga fasader och vita fönstersnickerier, men istället för de mycket branta takfallen byggdes tak med mer måttlig lutning. (Bild 52) Fönstren var i allmänhet sexdelade med mittpost. Fasaderna var symmetriskt uppbyggda, sparsamt artikulerade, med hörnkedjor, ibland gesimser, och markering av portar och fönster. Även exempel på 20-talets klassicistiska putsarkitektur finns, som i kv Hammaren vid Kopparmölleplatsen.

Funktionalism

Den internationella modernism, som i Sverige kallades funktionalism, anammades av många av 1930-talets arkitekter. Stockholmsutställningen 1930 innebar genombrottet för denna byggnadsstil i Sverige. I Helsingborg är Konserthuset, färdigställt 1932, den främsta exponenten för funktionalistiskt byggande. Funktionalismen handlade inte bara om form och yta, utan hade också i högsta grad ett bostadssocialt innehåll, där bostäderna skulle göras hygieniska och rymligare. Den svenska bostadsstandarden var låg, och många arkitekter och byggmästare strävade efter att skapa goda bostäder för familjer med begränsade resurser.

I bostadsbyggandet i Helsingborg kan en viss avvaktande hållning gentemot den radikala funkisen förmärkas. På Tågaborg representeras funktionalismen främst av villor. Några hyreshus som kan kallas funktionalistiska finns också, t ex i kv Hammaren (Bild 36) och i kv Stådet (Bild 11). Enstaka friliggande flerbostadshus uppfördes, som t. ex. i kv Gripen, men de flesta byggdes i slutna kvarter. I vissa delar av landet blev s.k. smalhus mycket vanliga, men i Skåne vann denna hustyp knappast något insteg alls. Smalhusens lägenheter var alltid genomgående och därför ljusa, men inrymde få lägenheter per våningsplan. De tjockare hus som byggdes i Sydsverige hade många enkelsidiga lägenheter.

Fasaderna på husen från 1930-talet på Tågaborg är i allmänhet putsade i ljusa färger och saknar ornament och utsmyckningar. Flera hus har efter nybyggnadstillfället klätts med sidiskivor eller eternit. Balkonger var vanliga, och ofta putsades även balkongfronterna. Husen fick stora fönster som släppte in maximalt med dagsljus. Detta var nödvändigt i de djupa lägenheterna. I vissa fall målades fönsterkarmarna och -bågarna i olika färger. Exempel på detta finns i kv Hammaren mot Hjälmshultsgatan.

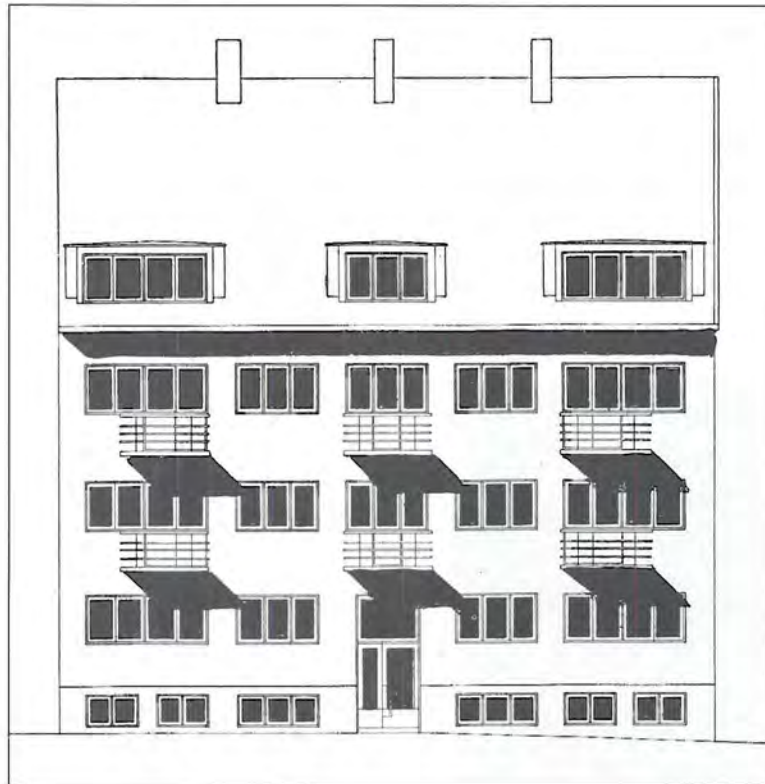

Bild 11
Bostadshus i kv Städet, ritat av
Mogens Mogensen och uppfört 1934.
Efter Byggmästaren 1934

II:5 VILLOR OCH EGNAHEM

Ett av de första sammanhållna villaområdena i Helsingborg var kvarteren Pelikanen och Höken på Tågaborg, där Egnahemsföreningen Helsan lät uppföra ett antal parhus under åren 1903-04. Samtliga hus var i två våningar med källare under. Byggnadsstilen är originell, rött maskinslaget tegel med detaljer i puts bygger upp fantasifullt utformade fasader. Harald Berglin, en vid denna tid mycket aktiv Helsingborgsarkitekt, ritade samtliga hus. Inspirationen hämtades från samtida danskt och tyskt radhusbyggande. Taken är genomgående sadeltak, men varje byggnad har flera olika takfall. Takkupor förekom redan från början. Hörnhus har markerats med torn.

Bild 12
Parhus i kv Höken.

Det tidiga 1900-talets övriga villabebyggelse på Tågaborg kan sägas bestå av en rad olika solitärer, byggda av olika arkitekter och byggherrar. Villabyggnandet i Sverige tog fart under 1900-talets första decennier, och runt de större städerna uppfördes flera villasamhällen. Influenserna till arkitektur och framförallt stadsplan hämtades många gånger från England, där trädgårdsstäder med mycket grönska och en egen täppa för alla invånare framstod som ett hälsosamt alternativ till innerstädernas kvalm. Namnet "Helsan" på egnahemsföreningen som lät bygga i kv Pelikanen och Höken är således mycket tidstypiskt och illustrativt, även om namnet i första hand ska härledas från namnet på ravinen "Hälsan" (där nuvarande Hälsovägen går).

Svenskt, och i synnerhet skånskt villabyggnande influerades under 1900-talets första decennier mycket av samtida dansk och tysk villaarkitektur. Många skånska arkitekter fick sin utbildning i Köpenhamn eller Berlin, och fångade då givetvis upp danska och tyska idéer. Ett självklart inslag i en dåtida arkitektkarriär var långa studie- och arbetsresor på kontinenten. Under sådana resor kunde de unga arkitekterna göra bekanskap på plats med andra länders byggnadskonst.

Under seklets första två decennier var det främst jugend och nationalromantik som var de dominerande stilarna i svenskt villabyggnande. Flera exempel på bägge stilarna finns på Tågaborg. Jugend kännetecknas bl a av fantasifulla ornament i form av t. ex. bladslingor i putsade fasader, ofta en oregelbunden grundplan i byggnaden och oregelbunden, komplicerad takkonstruktion, många gånger med torn. Fönstren var försedda med småspröjsade överstycken. (Se t ex bild 9)

Nationalromantikens villor uppfördes uppåt landet i trä, medan det mörka helsingborgsteglet dominerade som byggnadsmaterial i Sydsverige. Grundplanen kunde vara oregelbunden, men husen präglas av slutenhet och sparsamhet med ornament. Taken var branta, ibland kunde två våningar rymmas under taket, och fönstren kunde vara småspröjsade, med vita snickerier. Alfred Hellerströms egen villa i kv Abborren är ett gott exempel på en villa i nationalromantisk stil. (Bild 21)

Under 1920-talet blev klassicismens formspråk det mest förhärskande. Husen byggdes oftast i en- och en halv våning, med en enkel nästan kvadratisk grundplan och branta sadeltak. Fasaderna kunde vara putsade eller i tegel, symmetriskt uppbyggda, och försedda med hörnkedjor och andra klassicistiska stilelement. Sådana hus finns t. ex. i kv Liljan. Många 1920-tals hus på Tågaborg har valmade tak, som kan ha en svagt utåtböjd takfot. (Bild 60)

1930-talet innebar en brytningstid inom arkitekturen. Den radikala funktionalismen tilltalade lika många som den förskräckte. På Tågaborg kan den tendens som gör sig gällande i stora delar av Skåne iakttas, nämligen att ett "traditionellt" byggande fortskred vid sidan av funkisen.

En funkisvillas grundplan och fasad kunde vara oregelbundet uppbyggd, fönstren var stora perspektivfönster, ofta placerade i hörnen för att släppa in så mycket ljus som möjligt, fasaderna var ljusa och släta och taken ofta platta. Emellertid upplevdes funkisen av många som en alltför radikal arkitektur, och 1920-talets klassicistiska formspråk med symmetriska fasader dröjde sig kvar parallellt med funktionalismen. På Tågaborg finns några exempel på funkisvillor, t ex i kv Fenix och i kv Jasminen, men de utgör snarast undantag i ett fortsatt traditionellt villabyggande.

II:6 RADHUS

Helsingborgs första radhus uppfördes 1925 i Raus plantering av Helsingborgs Kopparverk för företagets arbetare. Arkitekt var Mauritz S:son Claes, för stadsplanen stod stadsingenjör Sigfrid Ewald. På Tågaborg finns tre kvarter bebyggda med snarlika radhus, uppförda 1925-27, de s.k. "engelska radhusen". Även dessa radhus byggdes efter ritningar av Mauritz S:son Claes, och stadsplanen upprättades av Ewald. Husen är i en och en halv våning, med två våningar vid kvartershörnen. Byggnadsmaterialet är helsingborgstegel. Taken är branta sadeltak, och fönstren sexdelade med mittpost. Rakt genom kvarteren finns gångvägar, och samtliga bostäder är försedda med en liten trädgård på baksidan. Något samtida svenskt radhusbyggande fanns bara i ringa grad. Inspirationen hämtades från engelska och holländska radhus, även om drag av svensk nationalromantik känns igen i arkitekturen. Innan radhusen i Raus byggdes, företog Claes och Ewald en studieresa till Amsterdam, för att där studera bostäder i radhus. Radhusen i Raus plantering befolkades av arbetare, medan det var tjänstemän som flyttade in i radhusen på Tågaborg. Byggherrar var de blivande innevånarna, ofta tjänstemän vid statliga institutioner som järnväg, tull och post.

Efter dessa 1920-talets radhus kom det att dröja till 1960- och -70-talen innan denna bostadsform åter byggdes på Tågaborg. Då gjordes flera ganska stora exploateringar där nybebyggelsen uppfördes som radhus.

*Bild 13
Radhus i kv Tången, uppförda
1925*

III EFTERKRIGSTIDENS SANERINGAR OCH NYBYGGNADS- VERKSAMHET

Krigsåren innebar naturligtvis en stagnation i nybyggnadsverksamheten i hela landet. Under 1940-talets första fem år byggdes bara enstaka hus på Tågaborg, och förhållandena var likartade även åren närmast efter kriget. Krigsårens påtvingade isolering och brist på vissa byggnadsmaterial gjorde att arkitekturen i Sverige generellt fick en mer regional prägel jämfört med 1930-talet. I Skåne blev teglet åter det helt förhärskande fasadmaterialet. I Helsingborg uppfördes bostadsområdet Slottshöjden, och på Tågaborg byggdes det nytt i bl a kvarteret Svärdet vid Fleminggatan. På 1950-talet fick arkitekturen i Sverige åter en klart internationell inriktning. Utställningen H55 i Helsingborg manifesterade detta, och här visades visionerna om framtidens byggande.

III:1 1950-TALETS VILLOR OCH HYRESHUS

Under 1950-talet uppfördes ett stort antal hus på Tågaborg, både villor och flerfamiljshus. Under detta decennium rymde byggandet en kombination av nya syntetiska material, parallellt med hantverk, äkta material och omsorg om detaljerna. Speciellt villorna från 1950-talet på Tågaborg hyser mycket av det senare, liksom en mycket medveten arkitektonisk gestaltning. Ännu hade inte typhusbyggandet börjat dominera nyproduktionen av småhus, i alla fall inte på Tågaborg. 50-tals villan är ofta asymmetriskt uppbyggd, byggnadskroppen består av flera volymer, och den kan vara försedd med en mängd speciella och ofta mycket påkostade detaljer. Fasadmaterialet är genomgående tegel, både rött och gult förekommer. Ibland förekommer djärva takkonstruktioner med stora skivliknande takutsprång, men vanligare är de vanliga sadeltaken, som dock kan vara asymmetriska, med olika lutning på takytorna. Under 1950-talet började man bygga källarlösa villor, men på Tågaborg fortsatte man att ge villorna källare.

Bland flerfamiljshusen märks bl a lamellhusen i kv Vildvinet, och flera hus längs Fleminggatan, Karl X Gustavs gata och Halalid. 1950-talets hyreshus uppfördes uteslutande i tegel, och de flesta flerfamiljshusen från 1950-talet på Tågaborg är i gult tegel. Portar, balkonger och andra byggnadsdetaljer är inte standardiserade, utan skiljer sig från hus till hus.

III:2 1960- OCH -70-TAL - VILLOR, RADHUS OCH HYRESHUS - OCH RIVNINGAR

1960- och 70-talens expansiva samhällsekonomi återspeglas i byggandet. Stora och kostsamma omdaningar i den byggda miljön i Helsingborg möjliggjordes och genomfördes. Med dåtidens språkbruk talades det om sanering och totalsanering av bebyggelse, där det sistnämnda alltid var liktydigt med rivning, och det förstnämnda också betydde rivning, eller i lyckliga fall, ombyggnad och renovering. Förståelsen och respekten för tidigare generationers byggande var inte alltid den bästa. Både det tidiga seklets ofta enkla hyreshus i tegel, som bebotts av arbetare, och de stora, påkostade borgerliga villorna, ansågs som saneringsmogna och många fick stryka på foten. Visserligen har man alltid rivit hus i städer, men det handlade förr mest om punktinsatser. Ett enstaka hus revs, och ersattes snart med ett nytt på samma tomt. För stadens innevånare var det alltså möjligt att känna igen sig. 1960-talets rivningar gällde stora projekt - hela kvarter kunde rivas på en gång, och stadsborna fick vänja sig vid att se stora rivningstomter gapa tomma under kanske flera år. De nya hus som uppfördes fick ofta en helt annan skala än den äldre bebyggelsen, på både höjd och bredd. Flera mindre äldre hus kunde ersättas med en enda stor huskropp, som i kv Viktoria på Tågaborg. En många gånger mycket låg bostadsstandard i det äldre fastighetsbeståndet ersattes med moderna lägenheter.

Mot slutet av 1970-talet var rivningarna inte lika självklara längre, och både boende och andra engagerade sig för att bevara de äldre byggnadsmiljöerna. En segsliten strid på Tågaborg 1977 gällde några fastigheter i kv Kronan längs Wrangelsgatan, som till sist slutade med att tre tegelhus från seklets början revs. Hörnhuset Wrangelsgatan 20, samt Wrangelsgatan 10 står kvar som vittnesbörd om vad som gick förlorat den gången.

Bild 14
Storskaligt bygge från 1970-talet i kv Viktoria

Den stora utbyggnadsperioden på Tågaborg var sedan länge över, men flera stora byggprojekt genomfördes, t ex. Helsingborgshems stora bygge i kv Viktoria. Även i kv Rödspottan, kv Mars m.fl. kvarter i främst södra Tågaborg finns hyreshusbebyggelse från 1970-talet. Fasaderna i kv Viktoria är i ljus plåt, medan husen i kv Rödspottan och kv Mars är klädda med brunt eller gult tegel. Teglet var nu inte längre ett konstruktionsmaterial, utan ett fasadmateriäl. Mycket av 1970-talets byggande präglas av dova färger i tak och fasader, både i villor, radhus och större hyreshus. Svarta betongpannor blev omtyckta på tak, och mörkbruna fönstersnickerier blev det vanligaste.

Under 1960-talet uppfördes en del villor som fortfarande präglas av hantverkskunnande och god materialhantering, medan det bland de villor som uppfördes på 1970-talet finns fabriksstillverkade s.k. kataloghus. Dessa präglas i hög grad av de förutsättningar som den industriella produktionen ger, och ytor och material är inte utvalda och sammanfogade på byggsplatsen med hantverkskunnande. Det är inte längre en arkitekt eller byggmästare som har sett den blivande byggsplatsen och dess förutsättningar som har hållit i pennan, utan huset är ritat som en standardprodukt som ska kunna passa på alla typer av tomter, landet runt.

Under 1960- och 70-talen uppfördes också många radhus på Tågaborg, t ex i kv Blåsippan. Det rörde sig uteslutande om radhus i två våningar, uppförda i tegel.

Bild 15
Atriumvilla i kv Snödroppen, uppförd 1965 med fasader i vit mexisten.

III:3 1980- OCH -90-TAL - KOMPLETTERINGSBEBYGGELSE

Högkonjunkturen under 1980-talets senare del innebar inga större exploateringar på Tågaborg. Några typiska s.k. postmodernistiska hus uppfördes, bl a i kv Pelikanen. Den sparsamma nybyggnadsverksamheten under 1990-talets första år har bestått av enstaka villor som byggts på tomter som styckats av. Här finns förutom kataloghusen flera exempel på kompletteringsbebyggelse av enstaka enfamiljshus, där det nya huset specialritats efter sin tomt och dess omgivningar.

IV BEBYGGELSEMILJÖER PÅ TÅGABORG IDAG

Under hela 1900-talet har det på Tågaborg uppförts byggnader av vitt skilda karaktärer, och stadens "årsringar" är lätta att avläsa. Trots många rivningar och stora ombyggnader finns det fortfarande en del kvar av den allra äldsta bebyggelsen, och intresset för att bevara det äldre byggnadsbeståndet har ökat allt mer på senare år.

På Tågaborg finns många speciella byggnadsmiljöer, som inte har sin like någon annan stans i staden. En anledning till det är att här alltid har funnits många penningstarka byggherrar, som har haft möjlighet att förverkliga sina drömmar om en vacker bostad. De tomter som såldes på Tågaborg under seklets första decennier var större än i andra stadsdelar, och de stora tomterna är fortfarande något som ger stadsdelen karaktär, även om förtätningar har gjorts.

I den södra delen av Tågaborg finns en ganska hårt exploaterad stenstad, där kvarteren är bebyggda med flerbostadshus i 4-5 våningar. I allmänhet är dessa uppförda i slutna kvarter, men exempel på friliggande lamellhus finns också (kv Vildvinet).

Här finns också exempel på ovanligt tidig radhusbebyggelse (kv Hagtornet, Mercurius, Tången). Enstaka friliggande enbostadshus återfinns på några ställen som solitärer i kvarter som för övrigt domineras av hyreshus (t. ex. i kv Morgonstjärnan). Dessa enstaka hus utgör rester av den äldsta bebyggelsen i området. I södra delen av Tågaborg finns förutom bostäder också många butiker och verksamheter av olika slag, medan sådana inslag saknas bland villakvarteren längre norrut. Enda större undantaget är Dunkerska sjukhemmet. Några villor har förvandlats från bostäder till kontor eller dylikt, men bostäder är den dominerande funktionen.

I väster och i norr dominerar friliggande enfamiljsbostäder av varierande ålder. Här återfinns magnifika, påkostade villor från seklets första decennier, blandat med enklare hus av egnahems-typ, någon enstaka funkisvilla, samt villor och radhus från 1950-80-talen.

Bebyggelsen kan sägas vara anpassad efter topografin. Gatunätet är i stort sett orienterat i nord-sydlig och öst-västlig riktning, där de nord-sydgående gatorna går parallellt med landborgskanten. Husen är i allmänhet orienterade på ett sätt som gör att så många som möjligt ska få tillfälle att njuta av havsutsikt.

Det största utbyggnadsskedet på Tågaborg var seklets tre första decennier. Några större exploateringar gjordes ännu under 1960- och 70-talen, främst då i mellersta Tågaborgs stenstad. Under de senaste decennierna har det största exploateringsintresset varit riktat mot Tågaborgs västra del - flera radhus har byggts nära landborgskanten (t. ex. kv Snödroppen). På senare år är det mest enstaka förtätningar som har gjorts bland villorna, på de ofta ganska stora tomterna. Exempel på detta finns bl a i kv Näckrosen.

De helt dominerande fasadmaterialet på Tågaborg är puts och tegel. Några exempel finns på hus som tilläggsisolerats och klätts med fasadtegel eller plåt. Ett enda trähus finns, en villa i kv Liljan. De äldsta hyreshusen från 1900-talets början är antingen putsade och försedda med rikt artikulerade fasader (som i kv Fortuna) eller i rött maskinslaget tegel, med inslag av mönstermurningar. (t. ex. ett par hus i kv Hjorten mot Brommagatan). Bebyggelsen från 1910- och 1920-talen uppfördes gärna i det mörka helsingborgsteglet (som Alfred Hellerströms villa i kv Abborren). Enstaka exempel på fasader med förbländertegel finns också (t. ex. kv Svärdet 10). 1930-talets funkis har nästan genomgående putsade fasader. På Tågaborg finns bara enstaka representanter från denna epok, som husen i kv Fenix mot Landborgsbranten. I 1950-talets hyreshus är gult tegel det nästan helt dominerande fasadmaterialet, medan villabebyggelsen från samma tid kan vara uppförd i både gult och rött tegel. De putsade fasadernas färgskala är i allmänhet rätt diskret, och håller sig kring vitt - grått - gult. Putsen är för det mesta slätputs, eller kvastad puts, medan spritputs är ovanligt.

På de äldre husen är taken ofta av plåt, som kunde målas gröna för att imitera koppar, medan rött enkupigt tegel blir det förhärskande takmaterialet från ca 1920 och framåt. Enstaka exempel finns också på skiffertak och gaserade takpannor.

Den äldsta villabebyggelsen, från ca 1900-1920, präglas till stor del av överdådighet i både helhet och detaljer. Byggnaderna kan vara sammansatta av flera volymer, gärna av olika höjd, och olika takformer, som sadeltak och mansardtak med och utan valmning kan förekomma inom en och samma byggnad. Unika och påkostade byggnadsdetaljer, både i fasadernas puts eller tegel, och i detaljer som dörrar, fönster, balkonger, burspråk, trappträcken etc ger byggnaderna ytterligare karaktär. 1920- och 30-talens villor är ofta stramare utformade. Vidare är många av tomterna kringgårdade av specialgjorda staket och murar med tillhörande grindar, och trädgårdarna omsorgsfullt och ofta konstfärdigt anlagda och skötta. Alla sådana detaljer ger karaktär åt både de enskilda byggnaderna och området som helhet. Något som är anmärkningsvärt på Tågaborg är att många äldre garage är arkitektritade. Fastighetsägarna i äldre tid var uppenbarligen måna om kvalitet i den yttre miljön.

I nästa kapitel beskrivs varje kvarter översiktligt, och alla klassificerade byggnader redovisas med uppgifter om nuvarande adress, ev. namn på huset, antal våningar, byggnadsår, arkitekt, byggmästare och byggherre. De senare uppgifterna är inte alltid kompletta, helt enkelt därför att de är okända i tillgängliga handlingar.

V. BESKRIVNINGAR AV DE KULTURHISTORISKA VÄRDENA PÅ TÅGABORG

V:1 PARKER

På Tågaborg finns två parker, Vikingsbergsparken och Kopparmölleparken. Dessa stadens "gröna rum" spelar en viktig roll både för invånarnas rekreation och för stadsbilden.

Vikingsbergsparken har uppkommit genom de parker/trädgårdar som omgav Vikingsberg och Hertzska villan som privatbostäder. När Vikingsberg donerades till Helsingborg ingick även den omgivande parken. 1929-31 genomgick parken en fullständig omläggning och då skapades också parkens blomstergårdar. Trädgården kring Hertzska villan införlivades med parken 1950. Trädgårdsmästarvillan som hörde till Vikingsberg revs 1979, och ersattes med en ny byggnad på samma plats, med samma proportioner som den ursprungliga. Denna byggnad inrymmer barnomsorgsverksamhet.

Kopparmölleparkens grönska ansluter till landborgsbranten och till Öresundsparken på andra sidan Hälsövägen. I sänkan i parken var förr en kvarndamm, som hörde till Troedsmölla. Efter anläggandet av Hälsövägen blev marken, där det idag är park, bebyggd med industrier. Flera olika anläggningar avlöste varandra under 1800-talets senare del. Parken anlades på 1910-talet, men hyser flera träd som är äldre.

Dessutom finns den lilla Pilvångsplatsen, som är mycket viktig i Tågaborgs stadsbild. Pilvångsplatsen kom till 1930, och ansluter genom sin rektangulära form till de omgivande kvarteren. Planteringar och gångar är helt symmetriskt uppbyggda. Längre fanns en kiosk på platsen, men 1964 plockades den bort och hamnade enligt uppgift i Tomelilla. Pilvångsplatsen är omgiven av villor från i huvudsak 1920-talet. Deras symmetriska och lite strama arkitektur samspelar med platsen och är viktiga för upplevelsen av den.

*Bild 16
Pilvångsplatsen från söder. Träd, buskar och rabatter är symmetriskt anlagda. Ursprungligen fanns ytterligare två pilar.*

Till Tågaborgs parker kan också landborgsbranten i väster räknas. Det gångstråk som löper i nord-sydlig riktning anlades mellan 1965 och 1979.

V:2 GATURUM I STADSMILJÖN

Byggnaderna i en stad utgör inte ensamma stadsmiljön. Stadsmiljön skapas av byggnaderna i samspel med gatunät och platsbildningar, gator och trottoarer, plank, häckar och murar, "gatans möbler" som telefonkiosker, parkbänkar och liknande, parker och annan vegetation till en helhet. Gatorna på Tågaborg har en ganska enkel utformning. Här finns inga trädkantade esplanader eller boulevarder, och gatunätet är inte utlagt så att platsbildningar uppstår. I denna framställning skall göras ett försök att urskilja gaturum som har mer påtagliga stadsmiljökvantiteter.

Karl X Gustavs gata, från Pålsjö skog till Halalid. Gatan är på bägge sidor bebyggd med villor av varierande ålder, och tomterna omges av staket, häckar och murar och höga träd, vilket skapar rumslighet. Gatan är inte helt rak, utan böjer sig svagt. Detta skapar flera olika vyer längs gatan, och bidrar till rumsligheten. Trottoarerna är breda och grusade.

Karl X Gustavs gata, från Tågagatan till Kompanigatan. Bebyggelsen vid gatan är av blandad ålder. Mellan Tågagatan och Föreningsgatan är en typisk stenstadsbebyggelse, och mellan Föreningsgatan och Kompanigatan vidtar egnahemsbebyggelse i parhus. Trottoarerna är delvis täckta med klinkers, en viktig detalj i stadsmiljön.

Bild 17
*Karl X Gustavs gata vid kv
Pelikanens parhusbebyggelse.*

Erik Dahlbergs gata, från Johan Banérs gata till Pilvångsplatsen. Gatan omges av villabebyggelse av varierande ålder. Många av de uppvuxna tomterna begränsas av likartade trästaket, som ibland är kombinerade med häckar.

Kellgrensgatan Denna ganska korta gata begränsas i öster och väster av Erik Dahlbergsgatan resp. Randersgatan. Att gatan har en synlig början resp. slut skapar intimitet och rumslighet. Gatan har mycket breda grusade trottoarer, och tomterna begränsas av i allmänhet av trästaket, som ofta är vita.

Randersgatans östra sida mellan Johan Banérs gata och Kellgrensgatan (kv Blåklockan). Alla tomter begränsas mot gatan av murar eller trästaket med häckar. Många stora träd håller ihop bebyggelsen, och villorna i kvarteret visar stor samstämmighet i ålder och även i fasaduttryck.

*Bild 18
Randersgatan vid kv Blåklockan.*

Kv Nejlikans västra del, Tomterna begränsas mot gatan av en låg mur av sandsten, som håller samman bebyggelsen, som har stor tidsmässig enhet. Vidare finns på flera olika tomter stora träd, som utgör en rest av en äldre trädgård. Träden håller också ihop miljön och skapar enhet.

Kv Hagtorner, Tängen och Mercurius Dessa kvarter, bebyggda med "engelska" radhus, bildar en sammanhållen stadsmiljö, och de halvvoffentliga rum som gångarna genom kvarteren bildar är av stor betydelse.

*Bild 19
Häcker av i allmänhet avenbok eller bok skapar rumslighet i radhuskvarterens inre.*

Pålsjögatan från Tågagatan till Kopparmölleplatsen. I den ovanligt breda gatan gick en spårvagnslinje mellan 1920 och 1967. De många butikerna närmast Kopparmölleplatsen skapar stadsmässighet. Bebyggelsen här är övervägande från 1900-talets första hälft. Kvarteren närmast Tågagatan är i huvudsak bebyggda med engelska radhus från 1920-talets mitt.

Kv Fortuna, Norra delen av kvarteret har en homogen stenstadsbebyggelse från tidigt 1900-tal. De putsade fasaderna är mycket viktiga för upplevelsen av gaturummen kring kvarteret.

Brommagatan, mellan Karl X Gustavs gata och Hertzka villan. Gatorna på Tågaborg är i allmänhet raka, men här är ett exempel på en svängd och dessutom kuperad gata, vilket skapar rumslighet och framhäver tegelfasaderna i kv Hjorten.

Bild 20. Brommagatan med kv Hjortens tegelbebyggelse

Fören ngsgatan mellan Karl X Gustavs gata och Vikingsgatan. Bebyggelsen på bägge sidor av gatan har stor tidsmässig enhet. Nästan alla byggnaderna är från 1900-talets första decennium, och den ganska smala gatan känns intim.

V:3 KVARTERSBESKRIVNINGAR

Kv Abborren

Allmänt: Äldsta stadsplanen är från 1905. På Abborren 6 återfinns villa "Westborn", eller "Hellerström", som den också har kallats. Denna nationalromantiska byggnad uppfördes i helsingborgstegel 1913 av dåvarande stadsarkitekten Alfred Hellerström för eget bruk. Fasaden är rikt artikulerad med mönstermurningar, starkt markerad entré, burspråk, balkong med vita träräcken osv. Fönstren är de för perioden så typiska med små rutor och vita snickerier. Taket är ett valmat sadeltak med en frontespis mot väster och kupor mot norr och öster. Skorstenen är placerad mitt på taket, och dess lutning fortsätter i två "strävpelare" som finns invid skorstenen. Villan vilar på en sockel av grovt huggen natursten, ett material som också använts i grindstolparna.

Kvarteret i övrigt är bebyggt med tre stora putsade villor uppförda mellan 1908 och 1914, en tvåvånings funkisvilla i tegel från 1936, samt en enplansvilla från 1956.

Bild 21

Abborren 6. Fasadritning utförd av Alfred Hellerström.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Abborren 3, Halalid 18, "Kristineborg", "Gunhild"

2-vånings villa, byggd år 1908

Arkitekt: Ola Anderson, Byggmästare: Edvard Thulin, Byggherre: Sjökapten A Andersson

Abborren 4, Atterbomsgatan 6, "Villa Aurora"

1½ plans villa, byggd år 1909, tillbyggnad 1912

Arkitekt: Ola Anderson, Byggmästare: Edvard Thulin, Byggherre: Kassör R Landby

Abborren 5, Karl X Gustavs gata 53

2-plans villa, byggd år 1935-36

Arkitekt: Folkskolelärare Erik Oscarsson, Byggmästare: Oscar L Jönsson, Byggherre: Erik Oscarsson

Abborren 6, Karl X Gustavsgatan 51, Villa "Westborn", "Hellerström"

2-plans villa, byggd år 1913 - 14

Arkitekt: Alfred Hellerström, Byggmästare: A P Retzner, Byggherre: Stadsarkitekt Alfred Hellerström

Byggnad av kompletterande värde för stadsmiljön:

Abborren 2, Karl X Gustavs gata 55

1½ plans villa, byggd år 1914-15

Arkitekt: Byggmästare Carl Ljungberg, Byggmästare: Janne Persson, Byggherre: Fru S Sjöberg

Kv Blålockan

Allmänt: Kvarteret är i huvudsak bebyggt under 1910-30-talen, med ett tillskott 1947. Bebyggelsen utgörs av stora, fristående villor i 1½–2 våningar, den första kategorin med branta sadeltak. Fasaderna är putsade eller utförda i helsingborgstegel, och är genomgående mycket välarbetade med många detaljer i puts och tegel. Många av tomterna mot Randersgatan avgränsas av kraftiga murar, krönta med taktegel av samma sort som finns på husen. De andra tomterna i kvarteret avgränsas av staket och/eller häckar. Dessa inslag är tillsammans med de uppvuxna trädgårdarna mycket viktiga för helhetsmiljön i och kring kvarteret. På Blålockan 11 finns ett lusthus, som härrör från 1903 års Helsingborgsutställning, där det var en chokladkiosk.

*Bild 22
Blålockan 13. Mot Randersgatan
finns en mur, putsad i samma färg som
villan, och krönt med samma typ av
taktegel.*

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Blålockan 1, Randersgatan 28, "Begonia"

1½ plans villa, byggd år 1912

Arkitekt: Mauritz S:son Claes, Byggmästare: Nils B Bentz, Sven Andersson, Magnus Bengtsson, Byggherre: Sjökapten Axel P Meijer

Blålockan 2, Johan Banérs gata 16, "Norrbacka"

1½ plans villa, byggd år 1917

Arkitekt: Mauritz S:son Claes, Byggmästare: Carl Hagberg, Byggherre: Sjökapten Gustaf Petterson

Blålockan 3, Karl X Gustavs gata 77

1½ plans villa, byggd år 1927

Arkitekt: Aksel W Zeilitz-Nielsen, Byggmästare: KP Svensson, Murare Albin Tapper, S Nilsson, Byggherre: Lärare H Ekander

Blålockan 4, Karl X Gustavs gata 75

1½ plans villa, byggd år 1927

Arkitekt: Alfred Arvidsson, Byggmästare: Johan Albin Jönsson, Byggherre: Kontorschef Fredrik Svensson

Blålockan 5, Karl X Gustavs gata 73

1½ plans villa (ursprungligen flerfamiljsvilla), byggd år 1931

Arkitekt: Aksel W Zeilitz-Nielsen, Byggmästare: Murare Carl Bergqvist, Byggherre: Musikförläggare Ernst Nilsson

Blålockan 7, Karl X Gustavs gata 69

2½ plans flerbostadshus, byggd år 1929

Arkitekt: Folkskolelärare Erik Oscarsson, Byggmästare: Oscar L Jönsson, Byggherre: Erik Oscarsson

Blålockan 9, Randersgatan 18, "Ejvi"

1½ plans villa, byggd år 1922

Arkitekt: Alfred Arvidsson, Byggmästare: Ture G Karlsson, Byggherre: Fabrikör J A Wikström

Blåklockan 10, Randersgatan 20, "Kjell"

2-plans villa, byggd år 1922

Arkitekt: Ola Anderson, Byggmästare: Ture G Karlsson, Byggherre: B Kjellström

Blåklockan 11, Randersgatan 22

2-vånings villa, byggd år 1935

Arkitekt: Alfred Arvidsson, Byggherre: Disponent Georg Ljungberg

Blåklockan 12, Randersgatan 24

1½ plans villa, byggd år 1923

Arkitekt: Nils J Lundgren, Byggmästare: Johan Malmström, Byggherre: Bernhard Englund

Blåklockan 13, Randersgatan 26, "Nyhaga", "Bettina"

1½ plans villa, byggd år 1916 -17

Arkitekt: Carl Rosenius, Byggmästare: Nils P Jönsson, Byggherre: Disponent August Jönsson

Byggnad av kompletterande värde för stadsmiljön:

Blåklockan 6, Karl X Gustavs gata 71

2-plans enfamiljshus, urspr. tvåfamiljsbostad, byggd år 1947

Arkitekt: Ritare Arvid Svensson, Byggmästare: Carl Gadd, Byggherre: Köpman H Svensson

Blåklockan 8, Kjellgrensgatan 3

2-plans villa, byggd år 1927

Arkitekt: Byggmästare Reinhold Müller, Byggmästare: D:o, Byggherre: D:o

Kv Blåsippan

Allmänt: Ursprungligen bestod kvarteret av två farmer. Idag är det till största delen bebyggt med tvåvånings radhus i brunt tegel, uppförda i flera etapper under 1970-talet. I kvarterets nordvästra del finns Blåsippan 53, bebyggd med en 1-plans villa från 1956. Huset, som är sammansatt av flera byggnadsvolymer, är byggt i gult tegel under skiffertak, och har en lång rad påkostade och speciella detaljer. Efter en konkurs på 70-talet var villan omskriven i pressen och benämndes då som "miljonärsvillan", "lyxvillan" mm. Ursprungligen inrymde den bl a hembiträdesbostad, bar, bibliotek, swimmingpool mm. 1978 ändrades villans funktion. Den inreddes då till vårdhem för psykiskt utvecklingsstörda barn. Villan används fortfarande för vårdändamål.

Villan på Blåsippan 17 uppfördes ursprungligen till Hälsingborgsutställningen 1955, H55. Den ritades av Gustaf Lettström och byggdes i det då nya byggnadsmaterialet Siporex. På utställningen kallades huset "Bo i radhus". Det har vid flera tillfällen byggts om och till.

Byggnad av kompletterande värde för stadsmiljön:

Blåsippan 53, Geijersgatan 4

1-plans villa, byggd år 1956

Arkitekt: Arvid Klosterborg, Stockholm, Byggmästare: H Due-Boije, Byggherre: Kerstin Hök

Bild 23

Entrén till villan i kv Blåsippan är påkostad, och ovanligt utformad med smala pelare. Fönstren inramas av omfattningar i skiffer

Kv Braxen

Allmänt: På Braxen 14 finns en villa ritad av arkitekten Mauritz S:son Claes för eget bruk, uppförd 1923-24. Claes, född i Skåne 1883, studerade arkitektur i Berlin 1908-09, och började därefter sin verksamhet i Helsingborg. Han var en av de mest anlitade arkitekterna på Tågaborg, och ritade under 1910-, -20- och 30-talen en lång rad villor, radhus och hyreshus. De flesta av hans byggnader är uppförda i helsingborgstegel, och har branta sadeltak. Hans egen villa har ett sadeltak med mycket hög takresning. Byggnaden präglas av sina påkostade byggnadsmaterial, bl a är fasaden utförd i handslaget danskt tegel. Entrédörren ligger i en djup nisch, som pryds med målningar med blomsterslingor. På den västra fasaden finns en balkong, som bärs upp av konsoler. Mot Karl X Gustavs gata finns en tegelmur, som avslutas med tegelpannor. På tomten finns ett garage uppfört 1919, som ursprungligen kallades "sommarhus". Enligt byggnadsinventeringen från 1977 fanns då mycket av originalinredningen kvar i villan. Idag inrymmer den en sjukgymnastmottagning. Ytterligare en villa ritad av Claes finns i kvarteret, Braxen 13 från 1929. Även denna villa är uppförd i tegel, men har mansardtak.

Närmast landborgsbranten uppfördes under 1900-talets första år tre stora flerfamiljsvillor. Två av dessa, "Villa Branteborg" på Stagneliusgatan, och den italienskinspirerade "Villa Mitt Hus" ("Villa Bratti") på Nicandersgatan, är mycket välbevarade. "Villa Solhöjden" på Nicandersgatan har däremot en starkt förändrad exteriör. Villa Branteborg syns vida omkring från sitt läge invid landborgskanten, och är med sina två torn ett av de mest karakteristiska inslagen i Tågaborgs bebyggelsemiljö.

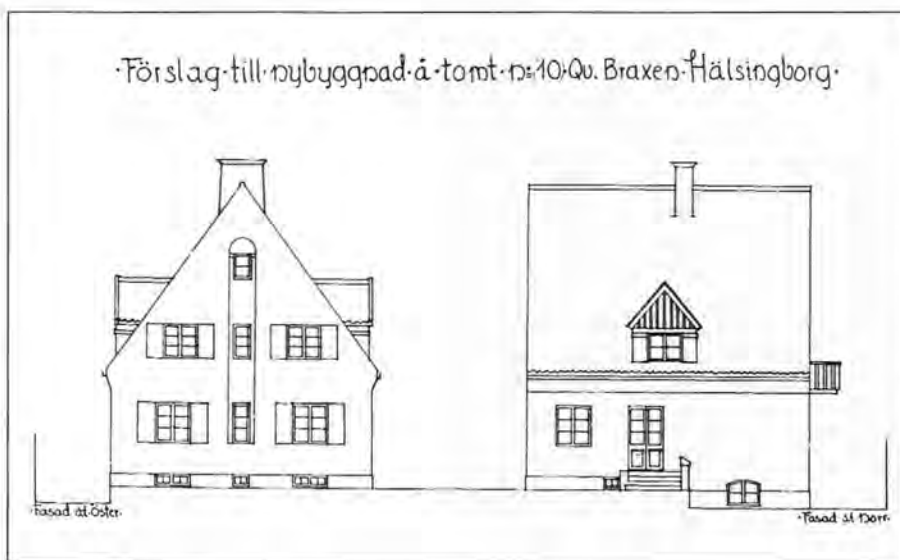

Bild 24
Mauritz S:son Claes' ritning till Villa Lilla Kloster från 1923, som han lät uppföra för egen räkning.

I kvarterets östra del låg villa Tågaborg, som revs 1968. På dess plats byggdes fyra enplans enfamiljsvillor. De höga bokarna på Braxen 17 är en rest av den vegetation, som omgav Villa Tågaborg, och bör få någon form av skydd. Platsbildningen där Karl X Gustavsgatan och Tågagatan möts bör få ett namn, förslagsvis Tågaplatsen eller Tågaborgsplatsen.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Braxen 13, Stagneliusgatan 6.

Villabyggnad uppförd 1929

Arkitekt: Mauritz S:son Claes, Byggmästare: Agnar Nilsson, Byggherre: Disponent I Norén.

Braxen 14, Karl X Gustavs gata 31. "Villa Lilla Kloster",

1½ plans villa uppförd 1923-24

Arkitekt: Mauritz S:son Claes, Byggmästare: Carl G Hagberg, Byggherre: Mauritz S:son Claes

Braxen 21, Stagneliusgatan 2. "Villa Branteborg"

Villabyggnad uppförd 1905-06.

Byggmästare och byggherre: byggmästare Sven Jacobsson

Braxen 23, Nicandersgatan 3. "Mitt hus", eller "Bratti".

Villabyggnad uppförd 1904-05.

Byggherre: Rentier N J Tullin

Bild 25

De stora tornförsedda villorna invid landborgskanten syns vida omkring, och är viktiga inslag i Helsingborgs stadsbild. Här är Villa Branteborg på Stagneliusgatan 2, kv Braxen 21

Kv Ceres

Allmänt: I kvarteret återfinns ett 3-vånings flerbostadshus uppfört 1934 efter ritningar av fastighetskamrer Hugo Malmberg, som var både arkitekt och byggherre. På senare år har huset byggts om och förändrats exteriört med bl a nya balkonger.

Kv Falken

Allmänt: Kvarterets första byggnad från 1883 är sedan länge borta. Idag är kv Falken ett komplett stenstads-kvarter med nästan helt sluten bebyggelse från i huvudsak 1920- och 1930-talen. På Falken 3, Erik Dahlbergsgatan 5, återfinns ett mindre flerbostadshus i två våningar med frontespis. Huset som byggdes 1904 är en god representant för det tidiga 1900-talets byggande på Tågaborg.

Bebyggelsen i övrigt består med ett undantag av 4-vånings flerbostadshus. 20-talsklassicismen dominerar kvarterets arkitektur. Falken 2 på Michael Löfmans gata, uppfört 1925, har en putsad fasad, övriga hus har tegelfasader. På Falken 3 vid Michael Löfmans gata 11, ett 4-våningshus i helsingborgstegel från 1928, finns en falk i cementrelief en bit upp på fasaden. Falken 6 uppfördes av Mauritz S:son Claes, som var både arkitekt och byggherre. Byggnadsmaterialet var tegel från Börringe, och fasaden uppvisar många dekorativa element. Ett tidigt funkishus med putsad fasad finns på Falken 4

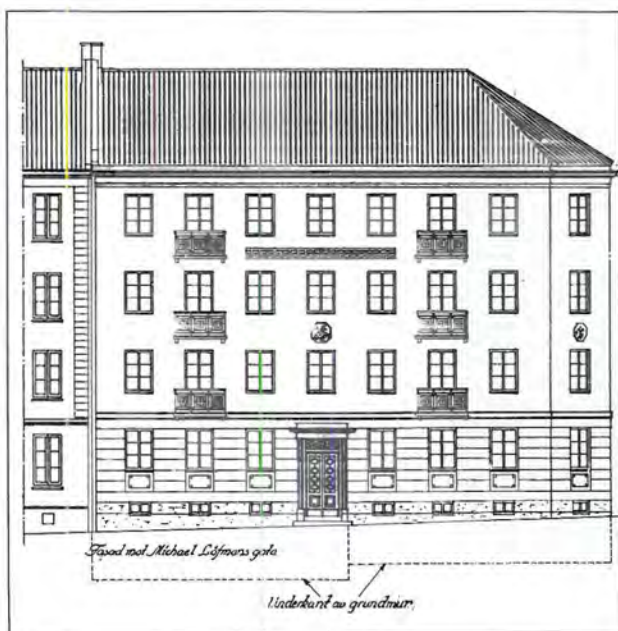

Bild 26

Falken 3, Michael Löfmans gata 11. Flerbostadshus uppfört 1929-30, efter ritningar av Nils J Lundgren. Huset uppvisar en rad klassicistiska dekorelement i fasaden, och arkitekten synes ha varit opåverkad av de modernistiska strömningarna som gjorde sig gällande i det sena 1920-talets arkitektur. Fasaden är fortfarande mycket välbevarad.

Bygglövarket

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Falken 2, Michael Löfmans gata 9 B.

Flerbostadshus uppfört 1926-27

Arkitekt: Carl Rosenius, Byggmästare: Hans Persson, Byggherre: Fru H Persson.

Falken 3, Erik Dahlbergs gata 5. "Solvig".

Flerbostadshus uppfört 1903-1904

Byggmästare och byggherre: snickare Bengt Olsson.

Falken 3, Michael Löfmans gata 11.

Flerbostadshus uppfört 1929-30

Arkitekt: Nils J Lundgren, Byggmästare: Nils P Lundstedt, Byggherre: fru M Olsson.

Falken 5, Kompanigatan 12.

Flerbostadshus uppfört 1929

Arkitekt: Carl Rosenius, Byggmästare: Hans Persson, Byggherre: fru H Persson.

Falken 6, Kompanigatan 10, Karl X Gustavs gata 8.

Flerbostadshus uppfört 1928-29

Arkitekt: Mauritz S:son Claes, Byggmästare: Mats Eriksson, Byggherre: Mauritz S:son Claes

Mot Kompanigatan är en 1-vånings byggnad, som ursprungligen inrymde garage + affärslokal, uppförd 1929 efter ritningar av Mauritz S:son Claes.

Byggnad av kompletterande värde för stadsmiljön:

Falken 1, Karl X Gustavs gata 6, Michael Löfmans gata 9 A.

Flerbostadshus uppfört 1930

Arkitekt: Aksel W Zeilitz-Nielsen, Byggherrar och byggmästare: Arvid O Lundin, Olof Persson, och Göran A Bengtsson.

Kv Fenix

Allmänt: Kv Fenix, beläget invid branten mot Hälsovägen, har endast tre tomter. Den första bebyggelsen tillkom 1906, då en villa, "Mariehus", uppfördes av Philip Bergmark. Vidare finns två putsade funkisvillor, båda uppförda 1936 med fastighetskamrern Hugo Malmberg som arkitekt. Den ena, Fenix 6, uppfördes åt honom själv. Bägge dessa villor har för funkisen typiska ljusa, släta putsfasader och platta tak med terrasser.

*Bild 27
Funkisvilla i kv Fenix, uppförd 1936
för Hugo Malmberg och ritad av
honom själv.*

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Fenix 5, Erik Dahlbergs gata 1.

Villabyggnad uppförd 1936-38

Arkitekt: fastighetskamrer Hugo Malmberg, Byggmästare: Murare Nils O:son Bremer, Byggherre: H Malmberg

Fenix 6, Karl X Gustavs gata 2.

Villabyggnad byggd år 1936

Arkitekt: fastighetskamrer Hugo Malmberg, Byggmästare: Viktor Andersson; Byggherre: H Malmberg

Fenix 7, Karl X Gustavs gata 4, Michael Löfmans gata 8. "Mariehus"

Villabyggnad i 1½ plan, byggd år 1906, tillbyggd 1913 och 1929

Arkitekt och byggmästare: Philip Bergmark, Byggherre: direktör J N Wullt

Kv Flundran

Allmänt: Den äldsta bebyggelsen återfinns på Flundran 8 och 9, två villor från 1903 resp. 1905, båda exempel på sekelskiftets tegelarkitektur. Båda villorna vilar på höga socklar, och är uppförda i rött tegel med vita putsdetaljer. Vidare finns i kvarteret två exempel på 1920-talets putsade klassicistiska villor, samt några representanter för 1960- och 70-talens villabyggnad. Byggnaden på Flundran 2, Karl X Gustavs gata 47, som ritades av Gustaf Widmark, erhöll 1924 en utmärkelse från Samfundet för Hembygdsvård som ett exempel på god samtida byggnadskultur.

"Villa Sesam" på Flundran 21 byggdes 1933, när funkisen hade börjat vinna alltmer insteg, men denna byggnad, ritad av Hugo Malmberg, är ett exempel på en kvardröjande klassicism.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Flundran 3, Olof Dahlins gata 7

2-plans villa, byggd år 1922-23

Arkitekt: Oscar Persson, Köpenhamn, Byggmästare: Matts Eriksson, Byggherre: Köpman U Wigart

Flundran 8, Karl X Gustavs gata 49, Helmfeltsgatan 6b, "Tyra"

1½ plans villa, byggd år 1903

Byggherre: Sergeant A Johansson

Flundran 9, Helmfeltsgatan 4, "Carina"

1½-plans villa, byggd år 1905

Byggherre: Kontorschef L Lundström

Byggnad av kompletterande värde för stadsmiljön:

Flundran 2, Karl X Gustavs gata 47

1½-plans villa, byggd år 1922

Arkitekt: Gustaf W Widmark, Byggmästare: Anders J Ahlström. Byggherre: Disponent Oskar Sandberg

Flundran 21, Olof Dahlins gata 3, "Villa Sesam"

2-plans villa, uppförd år 1933

Arkitekt: Hugo Malmberg, Byggmästare: N O Bremer, Byggherre: Sparbankskamrer E Borna

Bild 28

"Villa Carina" i kv Flundran uppfördes 1905, och är ett av de äldsta husen i kvarteret. Fasaderna är av rött tegel med vita detaljer. Denna fasadritning upprättades 1920 av Ola Anderson, när en vindsinredning gjordes.

Kv Fortuna

Allmänt: Kv Fortuna präglas av sluten flerbostadshusbebyggelse, till stora delar från jugendepoken. På Fortuna 16-17 låg Villa Tågaborgs ekonomibyggnader från 1850-talet till ca 1930. Huset i hörnet Karl X Gustavs gata / Tågagatan, som uppfördes 1931, har ett starkt markerat hörn med rundade balkonger. En punktsanering har skett mot Tågagatan, i övrigt är kvarteret välbevarat. Den samlade jugendmiljön, till stor del ritad av Alfred Hellerström, utgör en påtaglig stadsmiljö kvalitet. Samtliga hus är i fyra våningar, med ganska flack taklutning. De putsade fasaderna har i stor utsträckning ornament i behåll, och på många hus har de ursprungliga balkongräckena i järn kunnat bevaras, liksom entrédörrar och andra detaljer.

Bild 29

Kv Fortuna mot Aschebergsgatan. Här finns en väl sammanhållen sekelskiftesmiljö. De flesta av husen har balkonger, portar, putsdekor mm i behåll, även om de moderniserats invändigt.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Fortuna 6, Aschebergsgatan 12.

Flerbostadshus uppfört 1907-08

Arkitekt: Alfred Hellerström, Byggmästare och byggherre: byggnadssnickare Martin Nilsson.

Fortuna 7, Aschebergsgatan 10.

Flerbostadshus byggt år 1907

Arkitekt: Alfred Hellerström, Byggmästare och byggherre: byggnadssnickare Hans Nilsson.

Fortuna 8, Aschebergsgatan 8.

Flerbostadshus uppfört 1906-07

Arkitekt: Alfred Hellerström, Byggmästare: Olof Andersson, Byggherre: bildhuggare E H Andersson.

Fortuna 10, Aschebergsgatan 4.

Flerbostadshus uppfört 1905

Arkitekt: troligen Alfred Hellerström, Byggherre: bildhuggare E H Andersson.

Fortuna 13, Karl X Gustavs gata 32.

Flerbostadshus uppfört 1904

Arkitekt: troligen Alfred Hellerström, Byggherre: bildhuggare E H Andersson.

Fortuna 16, Karl X Gustavs gata 28- Tågagatan 31.

Flerbostadshus byggt 1931-32

Arkitekt: Reinhold Müller (byggmästare), Byggmästare: Ingenjör Ewald Köhler, Byggherre: fru E Nilsson.

Fortuna 19, Aschebergsgatan 14 och 14 A.

Flerbostadshus byggt 1907

Arkitekt: Alfred Hellerström, Byggmästare och byggherre: August Svensson.

Fortuna 20, Erik Dahlbergs gata 25-Tågagatan 43.

Flerbostadshus byggt 1905-06

Arkitekt: troligen Alfred Hellerström, Byggmästare och byggherre: August Svensson.

Fortuna 21 (Tidigare 4), Tågagatan 41.

Flerbostadshus byggt 1905

Arkitekt: troligen Carl Rosenius, Byggherre: snickare Martin Nilsson.

Fortuna 21 (Tidigare 3), Tågagatan 39.

Flerbostadshus byggt 1905

Arkitekt: troligen Carl Rosenius, Byggherre: snickare Hans Nilsson.

Fortuna 22 (Tidigare 2), Tågagatan 37.

Flerbostadshus uppfört 1904.

Byggmästare: Nils B Bentz, Sven Andersson och Magnus Bengtsson, Byggherre: Paul Otto Svendsen

Byggnad av kompletterande värde för stadsmiljön:

Fortuna 15, Tågagatan 33.

Flerbostadshus byggt 1934

Arkitekt: Ingenjör Ewald Köhler, Byggmästare: D:o, Byggherre: fru E Nilsson.

Fortuna 17, Karl X Gustavs gata 30.

Flerbostadshus uppfört 1931

Arkitekt: Byggmästare Reinhold Müller, Byggmästare: D:o, Byggherre: fru E Nilsson.

Fortuna 18, Aschebergsgatan 2-Karl X Gustavs gata 34.

Flerfamiljshus byggt 1907-08

Arkitekt: Carl Rosenius, Byggmästare och byggherre: Bengt Tellander.

Kv Förgätmigej

Allmänt: Kvarteret är bebyggt med sex stora villor i 1½ till 2 plan, fem uppförda under åren 1923-27, och en uppförd 1939. Med sitt branta tak och symmetriska fasad ansluter denna byggnad till de äldre villorna i kvarteret. Villan på Förgätmigej 3 ritades av Mauritz S:son Claes, och har ett brant sadeltak liksom Förgätmigej 5, ritad av Aksel W Zeilitz-Nielsen. Bägge dessa villor har tegelfasader, som är symmetriskt uppbyggda. Förgätmigej 2 och 4 är goda representanter för 1920-talets putsarkitektur, och båda dessa villor har valmade tak. Inga rivningar eller förtätningar i kvarteret har gjorts sedan nybyggnadstillfällena. Flera av villorna omgärdas av murar eller staket och häckar.

*Bild 30
Karl X Gustavs gata 80, Förgätmigej 4, uppförd 1923 efter ritningar av Alfred Arvidsson. Den putsade villan hyser en lång rad detaljer som är typiska för 1920-talsklassicismen. Under det valmade takets svagt utsvängda takfot sitter en tandsnittsge-sims, och hörnen markeras av vertikala linjer.*

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Förgätmigej 1, Erik Dahlbergsgatan 79

1½-plans villa, byggd år 1939

Arkitekt: Ritare Arvid E Svensson, Byggmästare: Folke Cedergren, Byggherre: Kontorscheff Harry Lindén

Förgätmigej 2, Erik Dahlbergs gata 77

2-plans villa, byggd år 1927

Arkitekt: Hugo B Jonsson, Byggmästare: Sven Lundgren, Byggherre: Målarmästare T Antonsson

Förgätmigej 3, Kjellgrensgatan 9

1½-plans villa, byggd år 1923

Arkitekt: Mauritz S:son Claes, Byggherre: Folkskolelärare W. Agvald

Förgätmigej 4, Karl X Gustavs gata 80 / Kjellgrensgatan 7

2-vånings tvåfamiljsbostad, byggd år 1923

Arkitekt: Alfred Arvidsson, Byggmästare: Victor Almqvist, Byggherre: Victor Almqvist

Förgätmigej 5, Bellmansgatan 2

1½-plans villa, byggd år 1927

Arkitekt: Aksel W Zeilitz-Nielsen, Byggmästare: Snickare Johan Axelson, Byggherre: D:o

Förgätmigej 6, Bellmansgatan 4

1½-plans villa

byggd år 1926

Byggmästare: Snickare Per Månsson, Byggherre: Folkskolelärare O Wedberg

Kv Gripen

Allmänt: Kvarteret består av de två tidigare kvarteren Draken och Leoparden. Vid Erik Dahlbergs gata finns två fristående flerbostadshus i 3 våningar, uppförda 1935 och 1936 efter ritningar av Sture Westberg. Dessa byggnader är idag ombyggda och försedda med yttre tilläggsisolering, nya balkonger, nya aluminiumportar och treglasfönster. Dessa fasadförändringar är så genomgripande att funkiskaraktären helt har gått förlorad, och husen ger idag intryck av att vara "hus utan ålder". Vidare finns en radhuslänga från 1973 omfattande fyra bostäder i kvarteret.

Kv Gullvivan

Allmänt: Kvarteret gränsar mot Pålsjö skog i norr. Med ett undantag, en villa från 1970-talet, utgörs bebyggelsen av stora, påkostade villor uppförda under 1910-20-talen, samtliga med putsade fasader. Bland dessa märks Gullvivan 4, en villa med mansardtak, ritad av Alfred Hellerström och uppförd 1910 för stadsingenjören Sigfrid Ewald. Tre av villorna är ritade av Mauritz S:son Claes. De flesta av husen har kompletterats med arkitektritade garage efter nybyggnadstillfället.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Gullvivan 14 (Tidigare nr 2+3C), Randersgatan 32

1½-plans villa, byggd år 1910

Arkitekt: Alfred Hellerström, Byggmästare: Andersson, Bengtsson & Bentz, Byggherre: Sigfrid Ewald

Garaget uppfördes 1927 efter ritningar av Edvin Tidblad.

Gullvivan 8, Karl X Gustavs gata 83, "Lillstugan"

1½-plans villa, byggd år 1911-12

Arkitekt: Mauritz S:son Claes, Byggmästare: Martin Nilsson, Byggherre: Fotograf Salfon Almqvist

Garaget byggdes 1916 efter ritningar av Mauritz S:son Claes

Gullvivan 15 (Tidigare 3A + 3D), Randersgatan 36, "Ekstugan"

1½-plans villa, byggd år 1913

Arkitekt: Mauritz S:son Claes, Byggmästare: Arvid O Lundin, Byggherre: Folkskolelärare Josef Walter

Garaget uppfördes 1947 efter ritningar av Mauritz S:son Claes

Gullvivan 16 (Tidigare 6 + 7), Karl X Gustavs gata 85

1½-plans villa, ursprungligen för två familjer, byggd år 1924, frontespis mot väster tillbyggd 1943

Arkitekt: Hugo B Johnsson, Byggmästare: D:o

Garaget byggdes 1932 efter ritningar av Hugo B Jonsson

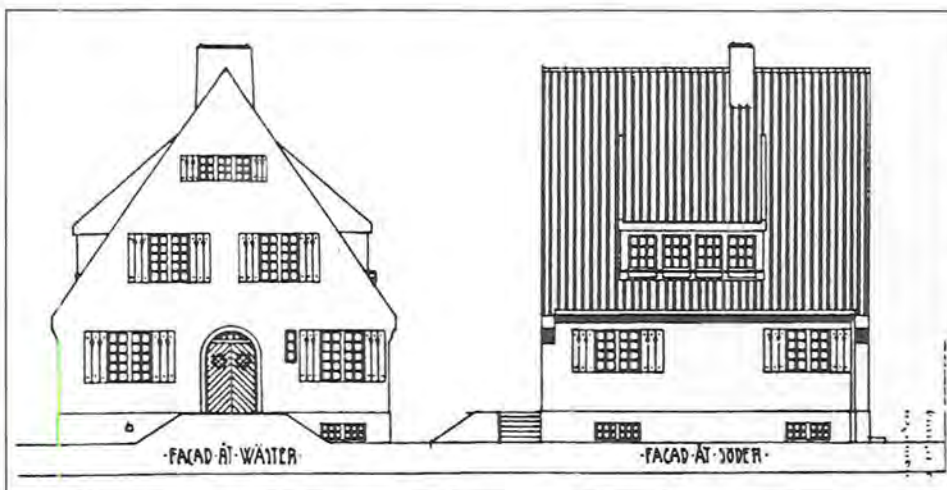

Bild 31
Mauritz S:son Claes' ritning till "Ekstugan" på Gullvivan 15. Det höga, branta takfallet och de småspröjsade fönstren är typiska för 1910-talets villabyggande.

Byggnad av kompletterande värde för stadsmiljön:

Gullvivan 5, Karl X Gustavs gata 87

1½-plans villa, byggd år 1915-16

Arkitekt: Alfred Arvidsson, Byggmästare: Oskar Andersson från Lund, Byggherre: Skomakarmästare M A Cedervall

Garaget byggdes 1928 efter ritningar av Arvid Svensson

Gullvivan 9, Karl X Gustavs gata 81, "Willa Norr"

1½-plans villa, byggd år 1925-26

Arkitekt: Mauritz S:son Claes, Byggmästare: Johan Malmström, Byggherre: Fröken Tilda Persson

Garaget byggdes 1928 efter ritningar av arkitekt Hugo B Jonsson

Kv Gäddan

Allmänt: Kvarteret innehåller enfamiljshus placerade på stora tomter, med bebyggelse från sekelskiftet och fram till 60-talet. Den äldsta byggnaden är "Villa Miramare", som byggdes 1900-1901 med skeppsredaren HP Nelson som byggherre. Villan är uppförd i rött tegel med vita putsdetaljer, och det plåttäckta taket med sina kraftiga takutsprång är typiskt för många av sekelskiftets villor. "Lindhaga" på Gäddan 22 är en av de största och mest iögonenfallande villorna på Tågaborg. Den uppfördes 1913, med Mauritz S:son Claes som arkitekt och disponenten G Åberg som byggherre. Den putsade villan med sina branta takfall och småspröjsade fönster är en typisk representant för nationalromantiken. I kvarteret finns också ett par välbevarade 1950-talsvillor.

*Bild 32
Skeppsredare Nelsons "Villa
Miramare", kv Gäddan 6, uppfördes
vid sekelskiftet och är en av de äldsta
villorna på Tågaborg.*

*Bild 33
Villa Lindhaga på Bengt Lidnersgatan, kv Gäddan 22,
en av de största villorna på Tågaborg.*

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Gäddan 6, Karl X Gustavs gata 37, "Villa
Miramare"

1½-2 plans villa, byggd år 1900-1901

Arkitekt: Möjligen Mauritz Frohm, Byggherre:
Skeppsredare H P Nelson

Gäddan 22, Bengt Lidnersgatan 6, "Lindhaga"
2 plans villa, byggd år 1913-15

Arkitekt: Mauritz S:son Claes, Byggmästare: Carl
Hagberg, Byggherre: Disponent: G Åberg

Byggnad av kompletterande värde för stadsmiljön:

Gäddan 19, Karl X Gustavs gata 39

1-plans villa, uppförd 1958

Arkitekt: Lennart Granqvist, Byggmästare: H Hessbom, Byggherre: Notarie J-E Fänge

Kv Gösen

Allmänt: Kvarteret är till största delen bebyggt med stora villor i 1-2 plan uppförda under 1900-talets två första decennier. Gösen 1 är en putsad villa från 1904, ritad av Ola Anderson. Mauritz S:son Claes har ritat den stora klassicistiska vitputsade villan i två plan på Gösen 6.

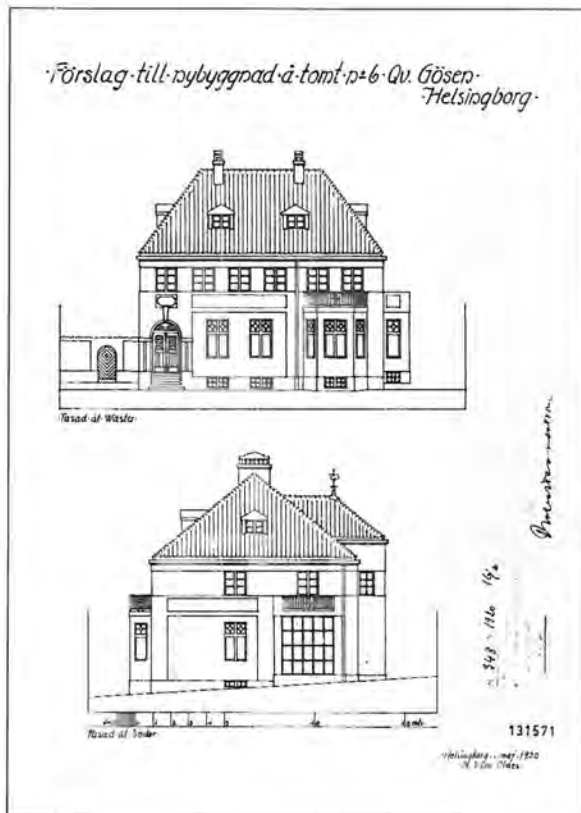

Bild 34

Nybyggnadsritning till villan på Gösen 6, upprättad av Mauritz S:son Claes

Bygglovarkivet

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Gösen 1, Randersgatan 6, "Haga"

2 plans villa, byggd år 1907

Arkitekt: Ola Anderson, Byggmästare: Anders J Ahlström, Byggherre: Grosshandlare Axel Olsson

Gösen 4, Atterbomsgatan 5, "Siesta", "Täppan"

1½ plans villa, byggd år 1916-17

Arkitekt: Alfred Arvidsson,
Byggmästare: Oskar Andersson från Lund,
Byggherre: Direktör Herman Svensson, färdigställt av skeppsmäklare H Edling

Gösen 6, Randersgatan 2

2 plans villa, byggd år 1920

Arkitekt: Mauritz S:son Claes, Byggmästare: Matts Eriksson, Byggherre: Sjökapten PL Pålsson

Gösen 8 (Tidigare 2-3), Randersgatan 4, "Elisborg"

1½ plans villa, byggd år 1905

Byggherre: Sjökapten: NP Backe

Byggnad av kompletterande värde för stadsmiljön:

Gösen 5, Atterbomsgatan 7

1½ plans villa, byggd år 1914

Arkitekt: Carl I:jungberg (byggmästare), Byggmästare: Janne Persson från Raus Plantering, Byggherre: Fru S Sjöberg

Kv Hagtornet

Allmänt: Kvarteret är bebyggt med 1½–2-plans radhus från 1925, ritade av Mauritz S:son Claes. Kvarterets arkitektur har hämtat inspiration från engelska och holländska radhus, men med lokala drag, liksom fallet också är i kv Tången och Mercurius. Taken är vanliga sadeltak, som redan vid nybyggnadstillfället försågs med nätta takkupor, som har möjliggjort utnyttjande av ovanvåningarna. Fasaderna är i Helsingborgstegel, och fönstren har vita snickerier i den svenska nationalromantikens anda. På enstaka ställen har fönster eller ytterdörrar bytts ut, men som helhet är kvarteret mycket välbevarat sedan nybyggnadstillfället. Radhusen var tänkta åt lägre tjänstemän och arbetare, och samtliga är av nationellt arkitekturhistoriskt intresse.

Till varje bostad hör en mindre trädgård i kvarterets inre. Genom kvarteret löper en gångstig, som kantas av averbokshäckar. Mot gatusidan finns framför alla lägenheter blomsterrabatter, som inramas av lavendelhäckar.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Hagtornet västra 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11

Erik Dahlbergs gata 36 - 52

Radhus i huvudsak 1½ plan, byggd år 1925

Arkitekt: Mauritz S:son Claes, Byggmästare: Carl och Otto Olsson, olika byggherrar

Hagtornet östra 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11

Pålsjögatan 23-43, Fleminggatan 11, Helmfeltsgatan 18

Radhus i huvudsak 1½ plan, byggd år 1925

Arkitekt: Mauritz S:son Claes, Byggmästare: Carl och Otto Olsson, olika byggherrar

Bild 35

Radhus i kv Hagtornet

Kv Hammaren

Allmänt: Kv Hammaren är ett nästan helt slutet stenstadskvarter, som präglas av flerbostadshusbebyggelse i 1920-talsklassicism och funktionalism. I anslutning till Hjälmshultsgatan /Kopparmölleplatsen /Pålsjögatan finns en påtaglig stadsbildskvalitet som understryks av anslutningen till Kopparmölleparken. Husen som vetter ut mot Kopparmölleplatsen, Hammaren 15-16, är flerbostadshus i fem våningar. Byggnaderna, som kallas Landskronahusen, är ett gott exempel på 1920-talets putsarkitektur, där fasaden pryds av lisener, hörnkedjor, smidda balkonger osv. Sockeln är av kvaderhuggen granit. Mot Hjälmshultsgatan finns några representanter för s.k. byggmästarfunkis: enkla, putsade hus med släta fasader

Bild 36

Kv Hammaren mot Hjälmshultsgatan.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Hammarén 2, Pålsjögatan 6.

4½-vånings flerbostadshus, byggt år 1916 -17

Arkitekt: Nils J Lundgren, Byggmästare: Olof Andersson, Byggherre: D:o

Hammarén 15, Hjälmsultsgatan 1-3.

Flerbostadshus byggt 1924

Arkitekt: Nils J Lundgren, Byggmästare och byggherre: Olof Andersson.

Hammarén 16, Kopparmölleplatsen 1, Pålsjögatan 2.

Flerbostadshus byggt 1923-24

Arkitekt: Nils J Lundgren , Byggherre och byggmästare: Olof Andersson.

Hammarén 29, Hjälmsultsgatan 7

Flerbostadshus i fyra våningar + inredd vind, byggt 1936

Arkitekt: Hugo B Jonsson, Byggmästare och byggherre: Byggmästare Hans Persson

Hammarén 30, Pålsjögatan 4.

Flerbostadshus byggt 1919-20

Arkitekt: Nils J Lundgren, Byggmästare och byggherre: Olof Andersson.

Hammarén 31, (Tidigare 17), Pålsjögatan 8 /Föreningsgatan 24,

Flerbostadshus byggt 1932

Arkitekt: Mauritz S:son Claes, Byggmästare och byggherre: Johan Albin Jönsson.

Hammarén 31 (Tidigare 18), Föreningsgatan 26.

Flerbostadshus byggt 1932-33

Arkitekt: Mauritz S:son Claes, Byggmästare och byggherre: Johan Albin Jönsson.

Byggnad av kompletterande värde för stadsmiljön:

Hammarén 14, Hjälmsultsgatan 5.

Flerbostadshus byggt 1931

Arkitekt: Oscar Persson, Byggmästare: Johannes Nilsson, Byggherre: byggnadsingenjör A Nevsten.

Hammarén 19, Föreningsgatan 28.

Flerbostadshus byggt 1935

Arkitekt: Hugo B Jonsson, Byggmästare: Hans Persson, Byggherre: elektriker K G Nilsson.

Hammarén 20, Föreningsgatan 30.

Flerbostadshus byggt 1935

Arkitekt: Hugo B Jonsson, Byggmästare och byggherre: byggmästare Hans Persson.

Hammarén 21, Föreningsgatan 32.

Flerbostadshus byggt 1935-36

Arkitekt: Hugo B Jonsson, Byggmästare: Albin Tapper, Råå, Byggherre: elektriker K G Nilsson.

Hammarén 22, Föreningsgatan 34.

Flerbostadshus byggt 1935-36

Arkitekt: Hugo B Jonsson, Byggmästare och byggherre: byggmästare Albin Tapper, Råå.

Hammarén 26, Hjälmsultsgatan 13.

Flerbostadshus byggt 1939-41

Arkitekt, byggmästare och byggherre: Elov Andersson från Ängelholm.

Hammarén 27, Hjälmsultsgatan 11.

Flerbostadshus byggt 1939

Arkitekt, byggmästare och byggherre: Elov Andersson.

Hammaren 28, Hjälmshultsgatan 9.

Flerbostadshus byggt 1938-39

Arkitekt: Elof Andersson, Ängelholm, Byggmästare: Yngve Westerdahl, Byggherre: Elof Andersson

Kv Hjorten

Allmänt: Kv Hjorten är ett slutet stenstadskvarter, bebyggt med flerbostadshus från sekelskiftet/tidigt 1900-tal. Av de femton tomterna i kvarteret bebyggdes fjorton under åren 1903-05. Mot Föreningsgatan finns en samlad grupp välbevarade byggnader. De hyser en rad välbevarade originaldetaljer, som portar, balkonger i gjutjärn etc. En detalj i materialet kan iakttas på socklarna, som på flera hus är putsad med en mycket grov och gråfärgad spritputs, inramad av vit slätputs. Mot Brommagatan finns två trevånings flerbostadshus, som är goda exempel på det tidiga 1900-talets skånska tegelarkitektur. (Se bild 20) Hjorten 17-18 är ett annat exempel på hur den allra äldsta flerbostadsbebyggelsen på Tågaborg såg ut - i två och en halv våning med frontespis. De två hörnhusen mot Vikingsgatan markeras med torn. I kvarteret har gjorts några nybyggen under 1980-talet.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Hjorten 6, Brommagatan 8.

Flerbostadshus uppfört 1903-04

Byggherre: Murare Carl J Rosberg

Hjorten 9, Föreningsgatan 7.

Flerbostadshus uppfört 1905

Arkitekt: Troligen Carl Rosenius, Byggherre: målare N S Runnberg.

Hjorten 12, Brommagatan 10.

Flerbostadshus uppfört 1904

Byggherre: C A Wedin.

Hjorten 14, Föreningsgatan 3.

Flerbostadshus uppfört 1904

Byggmästare och byggherre: byggmästare Ola Pehrsson.

Hjorten 15, Föreningsgatan 9.

Flerbostadshus uppfört 1904-1905

Byggherre: konduktör F A Nyberg.

Hjorten 16, Föreningsgatan 11.

Flerbostadshus uppfört 1904-1905

Byggherre: packmästare A Persson och segelsömmare C G Winqvist.

Hjorten 17, Karl X Gustavs gata 19.

Flerfamiljshus uppfört 1903

Arkitekt: Harald Berglin, Byggherre: mjölnare J Svensson.

Hjorten 18, Karl X Gustavs gata 17.

Flerfamiljshus uppfört 1903

Arkitekt: Harald Berglin, Byggherre: eldare J A Olausson.

Hjorten 20, Föreningsgatan 5.

Flerbostadshus uppfört 1903-04

Arkitekt: troligen Harald Berglin, Byggherre: målare N S Runnberg.

Byggnad av kompletterande värde för stadsmiljön:

Hjorten 1, Vikingsgatan 5-Brommagatan 2.

Flerbostadshus uppfört 1905

Byggherre: bleckslagare H Andersson.

Hjorten 4, Brommagatan 4.
Flerbostadshus byggt 1903
Arkitekt: Alfred Hellerström, Byggherre: bildhuggare E-H Andersson.

Hjorten 21, Vikingsgatan 7-Föreningsgatan 1.
Flerbostadshus uppfört 1905
Byggherre: målare B P Persson

Kv Höken

Allmänt: Kv Höken består av parhus, uppförda 1903-04 efter ritningar av Harald Berglin för Egnahems-föreningen Helsan upa. Medlemmar i egnahemsföreningen var mestadels tjänstemän vid järnvägen, post och tull. Här och i grannkvarteret Pelikanen finns den äldsta villabebyggelsen på Tågaborg. (Se bild 12) Kvarteret Höken är som helhet kulturhistoriskt värdefullt, och de individuellt utformade fasaderna är mycket detaljrika. Alla hus ligger på samma avstånd från gatan. Till varje hus hör en liten trädgård på baksidan, samt en liten förgård mot gatan. Många av husen har nya fönster, eller har förändrats på andra sätt. Värderingen nedan utgår från vilka hus som är minst förändrade, men kvarteret bör naturligtvis bevaras som helhet.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Höken 1-2, Karl X Gustavs gata 7-Kompanigatan 11. Parhus "Annero".

Höken 3-4, Kompanigatan 7-9. Parhus "Haga".

Höken 5-6, Kompanigatan 3-5. Parhus "Maria".

Höken 7-8, Kompanigatan 1-Vikingsgatan 15. Parhus "Arla".

Höken 13-14, Föreningsgatan 4-6. Parhus "Hemmet".

Höken 15-16, Föreningsgatan 8-10. Parhus "Solstrålen".

Höken 17-18, Föreningsgatan 12-Karl X Gustavs gata 13. Parhus "Värnhem".

Höken 19-20, Karl X Gustavs gata 9-11. Parhus "Hälsan".

Byggnad av kompletterande värde för stadsmiljön:

Höken 9-10, Vikingsgatan 11-13, Parhus "Tjället"

Höken 11-12, Föreningsgatan 2-Vikingsgatan 9. Parhus "Godthem".

Kv Jasminen

Allmänt: Kvarteret bebyggdes under åren 1924-34 med sex stycken fristående villor, samtliga med putsade fasader. Fyra av villorna byggdes 1924, och de är typiska representanter för 1920-talets klassicistiska villaarkitektur. Jasminen 5 bebyggdes 1934 med en funkisvilla med flackt sadeltak. Huset har en elegant formad entré och ett rundat burspråk. Arkitekt var Charles Elmström från Klippan, vars funkishus återfinns på många orter i nordvästra Skåne. På Jasminen 6 uppfördes samma år en villa, som kan sägas vara ett exempel på "kvardröjande" 1920-talsklassicism. Dessa två villor invid varandra, uppförda samma år men i två helt skilda byggnadsstilar, utgör en mycket god illustration av den brytningstid som 1930-talet var i svensk arkitektur.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Jasminen 5, Erik Dahlbergsgatan 64

2 plans villa, byggd år 1934

Arkitekt: Charles Elmström, Klippan, Byggmästare: Adolf Magnusson, Byggherre: ingenjör Eric Hedbrand

Byggnad av kompletterande värde för stadsmiljön:

Jasminen 1, Pålsjögatan 55, "Högås"

1½ plans villa, flerfamiljsbostad, byggd år 1924

Arkitekt: Alfred Arvidsson, Byggmästare: Gadd och Svensson, Byggherre: Handlande JE Hansson

Jasminen 2, Pålsjögatan 53, "Bagatell"

1½ plans villa, byggd år 1924

Arkitekt: Carl Rosenius, Byggmästare: Nils Persson, Byggherre: Verkmästare Johan Schumacher

Jasminen 3, Pålsjögatan 51

1½ plans villa, byggd år 1924

Arkitekt: Nils J Lundgren, Byggmästare: Victor Almqvist, Byggherre: Kontorschef Karl I Olsson

Jasminen 4, Erik Dahlbergsgatan 62

1½ plans villa, byggd år 1924

Arkitekt: Nils J Lundgren, Byggmästare: John Tapper, Byggherre: Järnvägskamrer Carl Jönsson

Jasminen 6, Erik Dahlbergs gata 66

1½ plans villa, byggd år 1934-35

Arkitekt: Byggnadsingenjör Nils Ernstson, Växjö, Byggmästare: E Petterson, Växjö, Byggherre: D:o

Bild 37

*Rundad entrétrappa, en detalj från
funkisvillan på Jasminen 5*

Kv Jägaren

Allmänt: Kv Jägaren består av slutna bebyggelse från 1900-talet. Inom kvarteret fanns fram till 1957 ett industrikomplex, som ursprungligen uppfördes 1904 av Helsingborgs Cementgjuteri AB, och som från 1911 inhyste Boston Blacking AB. Utmed Pålsjögatan finns bebyggelse från 1930-talet. Jägaren 6 och 7 byggdes 1932 resp 1931 efter ritningar av Alfred Arvidsson. Bägge är enkla funkishus med släta fasader och stora fönster, det första med en putsad fasad, det andra med tegelfasad. Jägaren 8 och 9 ritades av Mauritz S:son Claes, och byggdes 1931 resp. 1930. Dessa hus har en mer klassicistisk fasadutformning.

Kvarterets västra delar sanerades och nybyggdes kring 1960. Denna bebyggelse är uppförd i gult tegel, och har ännu bevarade originalbalkonger. Mot Kopparmölleparken finns en öppen plats på kvartersmark, som bildats genom att huskroppen här dragits in mot kvarterets mitt.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Jägaren 8, Pålsjögatan 5.

Flerbostadshus uppfört 1931

Arkitekt: Mauritz S:son Claes, Byggherre: Johan Albin Jönsson.

Jägaren 9, Pålsjögatan 3-Föreningsgatan 29.
Flerbostadshus byggt 1930
Arkitekt: Mauritz S:son Claes, Byggherre och byggmästare: Johan Albin Jönsson.

Byggnad av kompletterande värde för stadsmiljön:

Jägaren 6, Brommagatan 30.
Flerbostadshus uppfört 1932-33
Arkitekt: Alfred Arvidsson, Byggmästare: Carl Gadd: Byggherre: handlande N Thellander.

Jägaren 7, Pålsjögatan 7-Brommagatan 32.
Flerbostadshus uppfört 1931-32
Arkitekt: Alfred Arvidsson, Byggmästare: Carl Gadd och Anton Svensson, Byggherre: handlande N Thellander.

Kv Kronan

Allmänt: Kv Kronan är ett slutet kvarter bebyggt, med 4-vånings flerbostadshus av varierande ålder. Äldre byggnader återfinns i väster längs Wrangelsgatan, där exempel finns både på sekelskiftets tegelarkitektur och på 20-talsklassicism. I hörnet av Aschebergsgatan och Wrangelsgatan finns ett välbevarat funkishus, med putsade balkongfronter. Det uppfördes 1934 efter ritningar av Alfred Arvidsson, med John Nilsson som både byggmästare och byggherre. Denne John Nilsson var byggmästare på en lång rad byggen på både Tågaborg och övriga Helsingborg under flera decennier.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Kronan 6, Wrangelsgatan 12
4-vånings flerbostadshus med inredd vind, byggd år 1928
Arkitekt: Hugo B Jonsson, Byggmästare: Lundin, Persson & Bengtsson, Byggherre: D:o

Kronan 29 (F.d. 9A), Wrangelsgatan 20 / Fleminggatan 8
3-vånings flerbostadshus, byggd år 1903-1904
Byggmästare: Jöns Petter Johnsson, Byggherre: Maskinist A J Pettersson

Kronan 27-28, Wrangelsgatan 10 & 10A, "Maryhill"
3-vånings flerbostadshus, byggd år 1899
Arkitekt: troligen Mauritz Frohm, Byggherre nr 10: Arbetare J B Knutsson, 10A: Hälsovårdspolis O Bolander

Byggnad av kompletterande värde för stadsmiljön:

Kronan 1, Wrangelsgatan 2 / Aschebergsgatan 5
Flerbostadshus i fyra våningar + inredd vind, uppfört 1933
Arkitekt: Alfred Arvidsson, Byggmästare: John Nilsson, Byggherre: John Nilsson

Kv Laxen

Allmänt: Kvarterets bebyggelse idag är heterogen, både med avseende på ålder och hustyp. Det första huset uppfördes 1897, på vad som då var farm nr 22. Denna byggnad, en 1½ plans tegelvilla, ritad av Ola Anderson, finns ännu kvar i välbevarat skick. Ytterligare en byggnad av Anderson finns i kvarteret, en stor putsad 2½ plans villa från 1917 invid Karl X Gustavs gata. En mycket påkostad 50-talsvilla, kallad "Maisonette", finns i kvarterets norra del. Villan är uppförd i helsingborgstegel, med detaljer i sandsten.

I väster vid landborgskanten finns några villor från i huvudsak 1960-talet. I kvarterets mitt finns välbevarad radhusbebyggelse från 1962, ritad av Jan Sederholm, omfattande sex bostäder. Dessa ersatte en stor villa i 2½ plan från seklets början. På tomt nr 24 finns ett exempel på kompletteringsbebyggelse från 1980-talet.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Laxen 14, Olof Dahls gata 6, "Maisonette"

1 plansvilla, byggd år 1956

Arkitekt: Aage Schoug, Byggmästare: Gösta Johansson, Byggherre: Hans Riese

Laxen 15, Karl X Gustavs gata 45, "Sundsbo"

2-plans villa, ursprungligen enfamiljsbostad, nu tre bostäder, byggd år 1917-18, ombyggt 1955

Arkitekt: Ola Anderson, Byggmästare: Magnus Bengtsson, Byggherre: Köpman N P Andersson

Laxen 33, tidigare 24-25, Karl X Gustavs gata 41, "Tomtebo"

1½ plans villa, byggd år 1897

Arkitekt: Ola Anderson, Byggherre: Sjökapten Pyk

Bild 38

Villa "Maisonette" i kv Laxen.

Foto i Helsingborgs museums arkiv

Kv Liatorp

Allmänt: En del av kvarteret hette tidigare Spiggen, resterande del Piggvaren. Kvarteret, som är beläget invid landborgskanten, präglas av stora villor från seklets två första decennier. Arkitekten Harald Berglin var byggherre till tre olika hus i kvarteret, och sannolikt är att han även ritade dem. Ett av dem är huset på fastigheten Liatorp 11. Ursprungligen var detta hus i ett och ett halvt plan med mansardtak. Redan 1920 byggdes det om till ett tvåvåningshus med sadeltak. Vid ett par senare tillfällen har huset förändrats ytterligare. Flera andra av de mycket stora och påkostade villorna i kvarteret har genomgått stora förändringar, och t ex omvandlats från enfamiljs- till flerfamiljsbostäder.

Konstnären Nils Forsberg (1842-1934) hade bostad och ateljé i två olika hus på Lilla Halalid, från 1905 i Villa Wali närmast Halalid, och på sin ålders höst i en villa längre in i kvarteret, uppförd 1923, som Forsberg kallade Villa Ilaw.

"Villa Landborgen", eller "Villa Lisa" vid Randersgatans mynning, är för många Helsingborgare mest känd som hem för makarna Karl och Märta Adolphson. I villan hyste de enorma samlingar av konst och antikviteter.

Invid Halalid ligger "Villa Branteli", uppförd 1912 efter ritningar av Alfred Hellerström. Huset uppvisar många likheter med Hellerströms egen villa på Karl X Gustavs gata, som byggdes 1913. Byggmästare för bägge husen var A P Retzner. Villan i kv Liatorp uppförde Retzner åt sig själv, men nästan omedelbart efter färdigställandet såldes den till skeppsredaren O Hillerström.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Liatorp 9, Randersgatan 11/ Halalid 12. "Villa Bo"

1½ plans villa, ursprungligen enfamiljshus, nu flerfamiljshus, byggd år 1904

Byggherre: Agent A J Angel

Liatorp 10, Randersgatan 9, "Hemfrid"

1½ plans villa, byggd år 1904

Byggherre: Grosshandlare B Kjellström

Liatorp 11, Randersgatan 7, "Villa Wi"

2-plans villa, byggnadsår 1904, tillbyggt 1920, ombyggt 1923 o 1936

Arkitekt: troligen Harald Berglin, Byggherre: D:o. Vid 1920 års ombyggnad var Nils J Lundgren arkitekt

Liatorp 18, Halalid 10, "Branteli"

2-plans villa, byggd år 1912

Arkitekt: Alfred Hellerström, Byggmästare: Anders P Retzner, Byggherre: D:o

Liatorp 14 (Tidigare Spiggen 6-7b), Randersgatan 1, "Villa Landborgen", tidigare "Villa Lisa"

1½-2-plansvilla, byggd år 1904, tillbyggnad 1916

Arkitekt: troligen Harald Berglin, Byggherre: Arkitekt: Harald Berglin

Byggnad av kompletterande värde för stadsmiljön:

Liatorp 13, Randersgatan 3, "Elmo"

1½ plans villa, byggd år 1904-1905

Arkitekt: troligen Harald Berglin, Byggherre: Harald Berglin

Liatorp 15, Lilla Halalid 6

1½ plans villa, byggd år 1923, tillbyggt 1934 och 1938

Arkitekt: Nils J Lundgren, Byggmästare: Victor Almqvist, Byggherre: Konstnär Nils Forsberg

1934 års tillbyggnad ritades av arkitekten Salomon-Sörensen.

Liatorp 17, Lilla Halalid 2, "Villa Wali"

2-plansvilla, byggd år 1908. Om- och tillbyggt ett flertal gånger

Arkitekt: Alfred Hellerström, Byggmästare: Peter Sjögren, Byggherre: Konstnär Nils Forsberg

Bild 39 och 40. Till vänster "Villa Branteli" från 1912, ritad av Alfred Hellerström, och till höger "Villa Wali". Båge byggnaderna är belägna invid Halalid.

Kv Liljan

Allmänt: Det långsträckta kvarteret bebyggdes i huvudsak under 1920-talet, och präglas av 1920-tals klassicismens olika uttryck. I kvarterets nordöstra hörn återfinns ett mycket välbevarat "oskånskt" trähus från 1929, som med sina proportioner och ljusa färgsättning påminner om mellansvensk villabebyggelse. Huset har många klassicistiska detaljer. Mot Pålsgöatan dominerar 1½ planshus i helsingborgstegel, med brant taklutning. Mot Erik Dahlbergs gata finns även några tvåplansvillor med putsade fasader. I kvarterets norra del finns två villor från 1986.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Liljan 1, Pålsgöatan 67

1½ plans villa, byggd år 1929

Arkitekt: Arvid Lindqvist från Malmö, Byggmästare: Gottfrid Olsson, Byggherre: Ingenjör T Berghman

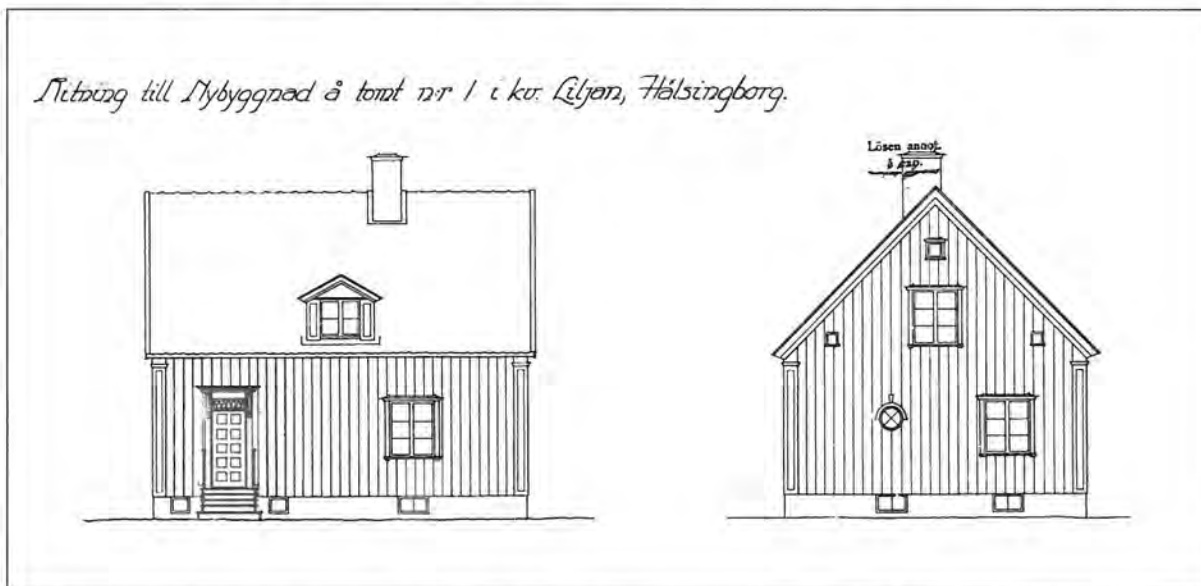

Bild 41. Trävillan i kv Liljan uppfördes 1929, och har inte genomgått några förändringar av exteriören sedan nybyggnadstillfället. Villan liknar de tidiga typhus av trä som uppfördes på många platser i landet, men har försetts med detaljer av klassicistiskt snitt, som hörnmarkeringarna och dörromfattningen. Bygglövarket.

Liljan 2, Pålsgöatan 65, "Skogsudden"

1½ plans villa, byggd år 1924

Arkitekt: Alfred Arvidsson, Byggmästare: Göran Pålson, Byggherre: Postiljon N Svensson

Liljan 3, Pålsgöatan 63

1½ plans villa, byggd år 1923-24

Arkitekt: Mauritz S:son Claes, Byggmästare: Nils Jönsson, Byggherre: Vagnkarl A W Nilsson

Liljan 4, Pålsgöatan 61

1½ plans villa, byggd år 1923

Arkitekt: Mauritz S:son Claes, Byggmästare: Johan Albin Jönsson, Byggherre: Adjunkt H Persson

Liljan 5, Pålsgöatan 59

1½ plans villa, byggd år 1925

Arkitekt: Mauritz S:son Claes, Byggmästare: Göran Pålsson, Byggherre: Läroverksadjunkt Viktor Nyberg

Liljan 6, Pålsgöatan 57

1½ plans villa, byggd år 1923

Arkitekt: Mauritz S:son Claes, Byggmästare: Johan Albin Jönsson, Byggherre: ingenjör J Johansson

Liljan 7, Erik Dahlbergs gata 68 / Thorildsgatan 5

1½ plans villa, byggd år 1923

Arkitekt: Alfred Arvidsson, Byggmästare: Göran Pålson, Byggherre: Disponent R Willford
Garage från 1931, arkitekt Oscar Persson

Liljan 8, Erik Dahlbergsgatan 70, "Hemfrid"

1½ plans villa, byggd år 1924

Arkitekt: Alfred Arvidsson, Byggmästare: Byggnadssnickare Johannes Wiktor, Byggherre: Barnmorska Charlotte Nykvist

Liljan 9, Erik Dahlbergsgatan 72

2 plans villa, byggd år 1924

Arkitekt: Nils J Lundgren, Byggmästare: Harald Andersson och John B Strömqvist, Byggherre: Ingenjör S Orrby

Liljan 10, Erik Dahlbergs gata 74, "Roskull", "Björkkulla"

2-plansvilla, byggd år 1923-24

Arkitekt: Ritare Fredrik Hjalmar, Byggmästare: John Tapper från Råå, Byggherre: Byråvaktmästare Carl Rosenqvist

Kv Linnea

Allmänt: Henry Dunker uppförde 1909 en första villa på den stora tomten. 1922 uppfördes ännu en, som fick namnet "Villa Hevea" (det latinska namnet för gummi), efter Gustaf W Widmarks ritningar. Denna villa fick en mycket påkostad utformning både utvändigt och invändigt, och en lång rad exklusiva material användes. De olika ytorna i fasaden putsades med bruk av olika finhetsgrad, vissa detaljer utfördes i Bremersandsten, och taket belades med koppar. I de rum som användes för representation var snickerierna av valnöt, och många rum försågs med rikt dekorerade stucktak.

1970 ändrades Villa Hevea till sjukhem, och en enplans tillbyggnad gjordes. Den äldsta villan, som senare tjänade som trädgårdsmästarbostad, revs vid detta tillfälle, liksom flera ekonomibyggnader. En stor del av den ursprungliga trädgården med olika anläggningar finns bevarad, bl.a. en tunnelformad päronspaljé, av samma typ som finn på Sofiero, en pergola och en näckrosdamm. Trädgården anlades från början av stadsträdgårdsmästaren Oskar Landsberg, som hade den strikta barockparken som förebild. Trädgården restaurerades 1972 av trädgårdsarkitekten Roland Swärd.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Linnea 5, Tegnergatan 2, "Villa Hevea", Dunkerska sjukhemmet, delar av

2-plans institutionsbyggnad, ursprungligen bostad, byggd år 1923

Arkitekt: Gustaf W Widmark, Byggmästare: And. J Ahlström, Byggherre: Disponent Henry Dunker

Bild 42

Henry Dunkers stora bostad är idag omvandlad till sjukhem. Till höger i bild skymtar 1970-talets tillbyggnad.

Kv Makrillen

Allmänt: Delar av kvarteret kallades vid seklets början för Gustafsborgs villaområde. Inom kvarteret ryms både sekelskiftesbebyggelse, funkis och 60-tal. I kvarterets sydöstra hörn, vid korsningen mellan Karl X Gustavs gata och Stagneliusgatan, ligger Makrillen 34, en mycket välbevarad två och en halvplans jugendbyggnad. Bland de dekorativa elementen märks dekoren i putsfasaden, fönstren med sina svängda överstycken samt de smidda balkongräckena.

Dåvarande stadsarkitekt Arne Ljung lät 1960 bygga en egenhändigt ritad villa på fastigheten Makrillen 23

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Makrillen 33 (Tidigare 10), Karl X Gustavs gata 35

2 plans villa, byggd år 1920-21

Arkitekt: Alfred Arvidsson, Byggherre: Byggmästare och byggherre: Thure G Karlsson

Makrillen 34 (Tidigare 5), Karl X Gustavs gata 33, "Ekebo"

2½ plans flerbostadshus, byggd år 1905

Arkitekt: Troligen Alfred Hellerström, Byggmästare: Troligen Per Ekberg, Byggherre: Per Ekberg

Byggnad av kompletterande värde för stadsmiljön:

Makrillen 12, Stagneliusgatan 7

1½-plans villa, uppförd 1955

Arkitekt: Ingenjör T K:son Karring, Byggmästare och byggherre: Byggmästare T G Karlsson

Makrillen 22 (Tidigare 17), Stagneliusgatan 3, "Solliden"

2-plans villa, byggd år 1905 eller 1907

Arkitekt: Troligen Carl Rosenius, Byggmästare: troligen Bengt Tellander, Byggherre: Bengt Tellander

Kv Mars

Allmänt: Kv Mars präglas i sin södra del av småskaliga flerbostadshus från tidigt 1900-tal. Här finns t ex ett tvåvåningshus i förbländertegel. Kvarterets norra del totalsanerades 1981. Här fanns tidigare en småskalig flerbostadshusbebyggelse signerad Mauritz Frohm från sekelskiftet samt ett pampigt hörnhus Tågagatan-Vikingsgatan, signerat Ola Anderson 1902. Husen ersattes med fyrvånings flerbostadshus i gult och brunt tegel.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Mars 7, Vikingsgatan 3-Brommagatan 1.

Flerbostadshus uppfört 1900-1901

Arkitekt: Troligen Mauritz Frohm, Byggherre: målare B P Persson.

Mars 12, Brommagatan 11-Karl X Gustavs gata 23.

Flerbostadshus uppfört 1930

Arkitekt: Alfred Arvidsson, Byggherre: Harald B Andersson.

Mars 8, Brommagatan 3.

Flerbostadshus uppfört 1901

Byggherre: snickare Axel Larsson.

Mars 10, Brommagatan 9.

Flerbostadshus uppfört 1904

Byggherre: snickare Gustaf Edvard Paulsson.

Mars 14, Brommagatan 5.

Flerbostadshus uppfört 1901

Byggherre: arbetare S M Svensson.

Mars 15, Brommagatan 7
Flerbostadshus uppfört 1903
Arkitekt: troligen Alfred Hellerström, Byggherre: August Svensson

Kv Maskrosen

Allmänt: Kvarteret har endast fyra tomter. Mot Karl X Gustavs gata finns två putsade tvåplansvillor, uppförda 1923 och 1927. Den ena med valmat tak, den andra med sadeltak. Båda villorna uppvisar en rad klassicistiska stildrag. Mot Erik Dahlbergsgatan finns dels en enplansvilla från 1953 i gult tegel under valmat tak, dels en 1½ plansvilla från 1927 med brant taklutning. Denna villa är klädd med modernt fasadtegel.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Maskrosen 3, Thorildsgatan 1, "Rosbacka"
2-plans villa, byggd år 1923
Arkitekt: Ola Anderson, Byggmästare: Otto Olsson, Byggherre: Köpman Harald Wahlin

Maskrosen 4, Kjellgrensgatan 8, "Tilia"
2-plans villa, byggd år 1927
Arkitekt: Aksel Zeilitz-Nielsen, Byggmästare: Snickare Johan Axelsson, Byggherre: D:o

Kv Mercurius Norra och Södra

Allmänt: Kv Mercurius Norra och Södra består i huvudsak av välbevarad och kulturhistoriskt värdefull radhusbebyggelse från 1927 ritad av Mauritz S:son Claes. Byggmästare för samtliga radhus var Otto Olsson. De olika bostäderna hade olika byggherrar. I kv Mercurius Norra är radhusbebyggelsen kompletterad i nordöst med flerbostadshus från år 1950.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Mercurius Norra 1-12, 13, 16-20, Pålsjögatan 9-17.
Arkitekt: Mauritz S:son Claes, Byggmästare Otto Olsson, olika byggherrar.

Mercurius Södra 1-5, Brommagatan 27-35.
Arkitekt: Mauritz S:son Claes, Byggmästare: Otto Olsson, olika byggherrar.

Byggnad av kompletterande värde för stadsmiljön:

Mercurius Norra 21, Pålsjögatan 19-Tågagatan 54.
3-vånings flerfamiljshus, byggt år 1950
Arkitekt: Filip Lundgrens ark. kontor, Byggmästare: John Nilsson, Byggherre: D:o

Kv Morgonstjärnan

Allmänt: Den första villan uppfördes 1899. Idag är kvarteret nästan helt slutet och bebyggt med 4-5-vånings flerbostadshus, uppförda från 1930-1970-tal. Fasadmaterialet är puts eller gult tegel. I kvarterets norra del vid Helmfeltsgatan finns en friliggande 2-våningsvilla från 1915, omgiven av en uppvuxen trädgård. Villan är den enda återstående resten av kvarterets äldsta bebyggelse, och illustrerar tillsammans med den lilla villan från 1899 tvärs över gatan i kv Samson hur bebyggelsen i denna del av Tågaborg tedde sig under seklets första decennier.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Morgonstjärnan 4:71, Wrangelsgatan 30, "Anna-Lisa"
2½ plans villa, byggd år 1915
Arkitekt: Nils J Lundgren, Byggmästare: Arvid O Lundin, Byggherre: Grosshandlare Nils Hultgren

Bild 43

Villa från 1915 i kv Morgonstjärnan. En stor del av vad som idag kan kallas Tågaborgs stenstad, var under seklets första decennier snarare en trädgårdsstad, och hyste bebyggelse av denna karaktär. Endast några få exempel på hur denna den äldsta bebyggelsen tedde sig finns idag kvar.

Kv Murgrönan

Allmänt: Kvarteret avgränsas i norr av Pålsjö skog. Det första huset i kvarteret, benämnt "Skogstorp", byggdes på farm nr 22a av konsul Persson 1887, och revs på 1950-talet. På dess plats byggdes 1958 en enplansvilla i rött tegel efter ritningar av Mogens Mogensen. I kvarterets sydvästra hörn finns ett flerfamiljshus från 1912, "Hildesheim", en tvåvånings vitputsad byggnad med ett karakteristiskt runt torn på hörnet, ritat av Ola Anderson. Ytterligare några hus från 1910- och 20-talen finns i kvarteret. Mot Pålsjö skog ligger ett hus med korsvirkesfasad, byggt 1926 efter ritningar av Arnold Salomon-Sörensen. I kvarterets mitt finns två hus från 1970-talet, som byggdes på en tidigare obebyggd tomt.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Murgrönan 5, Karl X Gustavs gata 90

1½ plans villa, byggd år 1915

Arkitekt: Gustaf Winberg från Halmstad, Byggmästare: August Winberg, Halmstad, Byggherre: Fru T Winberg

Murgrönan 16, Karl X Gustavs gata 92, "Murgröna"

2 plans villa, byggd år 1917

Arkitekt och byggmästare: Nils J Lundgren, Byggmästare: Jöns Nilsson, Byggherre: Direktör EK Thorsson

Murgrönan 10, Johan Banérs gata 17A, "Villa Hildesheim"

2-plans villa, flerfamiljsbostad, byggd år 1912

Arkitekt: Ola Anderson, Byggmästare: Johan Malmström, Byggherre: Cykelfabrikör C G Johansson och hans hustru Hilda Johansson

Murgrönan 12 (Tidigare 1), Erik Dahlbergs gata 93, "Snokehus"

1½ plans villa, byggd år 1926

Arkitekt: Arnold Salomon-Sörensen, Byggmästare: Carl E Eriksson, Byggherre: Korrespondent Erik Bergengren

Bild 44

Murgrönan 12, en villa ritad av Arnold Salomon-Sörensen 1926. Korsvirkesmotivet i fasaden var vanligt i samtida danskt och tyskt villa-byggande.

Kv Nejlikan

Allmänt: Kvarteret är till största delen bebyggt med 7 st villor i 1-2 plan från åren 1957-58. De ersatte då villa "Elisabeth" från 1893. Villorna är uppförda i gult eller rött tegel, och uppvisar stor variation och detaljrikedom. Kvarteret inramas av en låg mur av sandsten, en kvarleva från den tidigare villans tid. Vidare finns enstaka träd kvar från den gamla trädgården. I nordöst vid Karl X Gustavs gata ligger Nejlikan 3, en stor gulputsad villa med brant sadeltak, som idag hyser Öresundskliniken. Denna villa var ursprungligen ett annex till Villa Elisabeth

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Nejlikan 3, F M Franzéns gata 14

1½ plans villa, byggd år 1919

Arkitekt: Ola Anderson, Byggmästare: Nils B Bentz, Byggherre: Konsul Ingelsson

Bild 45

Nejlikan 8, Randersgatan 10. En av de villor som uppfördes efter rivningen av Villa Elisabeth 1957.

Byggnad av kompletterande värde för stadsmiljön:

Nejlikan 6, Halalid 5

1 plans villa, uppförd 1958

Arkitekt: Carl Kjellberg, Byggmästare: Josef Wallin från Vallåkra, Byggherre: Sten Sjöholm

Nejlikan 8, Randersgatan 10

1-2-plans villa, uppförd 1958-59

Arkitekt: Søren Nielsen, Byggmästare: Hans Due Boje, Byggherre: Optiker M Fejne

Nejlikan 10, F M Franzéns gata 12b

1½ plans villa, uppförd 1958

Arkitekt: F Lundgren, Byggmästare: W J Bygg AB, Byggherre: Byggmästare Elis Jargård

Kv Nordstjärnan

Vikingsbergs konstmuseum

Tvåvåningsbyggnad uppförd som privatbostad omkring 1875

Arkitekt: Mauritz Frohm

Omändrat till konstmuseum 1929

Vikingsbergs konstmuseum är byggnadsminne sedan 1967

Kv Nyborg

Allmänt: Kv Nyborg utgör en del av Vikingsbergsparken och omfattar landeriet Nyborg, även kallat Hertzska villan. Hertzska villans trädgård införlivades 1950 med Vikingsbergsparken. Byggnaden är i huvudsak oförändrad sedan 1896 och är den äldsta bevarade kulturmiljön på Tågaborg. Den vittnar om stadsdelens lantliga ursprung, har ett byggnadshistoriskt egenvärde och ett stort kulturhistoriskt värde.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Nyborg 1,

Landeriet Nyborg eller Hertzska villan. Byggnadens äldsta delar är från 1852. 1866 och 1875 gjordes mindre förändringar, medan en större om- och tillbyggnad skedde 1896.

Kv Näckrosen

Allmänt: Kvarterets södra del är bebyggt med villor från 1970-talet, med fasader i ljus puts eller fasadtegel under branta sadeltak. Gavelröstena är klädda med mörkbrun träpanel, och taken svarta. Mot Karl X Gustavs gata finns två äldre villor, båda från 1930. I kvarterets nordvästra hörn är en villa från 1956, i gult tegel med detaljer i rött.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Näckrosen 24 (F.d. tomt nr 10), Karl X Gustavs gata 65

1½ plans villa, byggd år 1931

Arkitekt: Aksel W Zeilitz Nielsen, Byggmästare och byggherre: Snickare Johan Axelsson

Näckrosen 26 (F.d. tomt nr 11), Karl X Gustavs gata 67

2-plans villa, byggd år 1930

Arkitekt: Edvin Tidblad, Byggmästare: Albert J Malmström, Råå, Byggherre: D:o

Byggnad av kompletterande värde för stadsmiljön:

Näckrosen 10, Randersgatan 16

1-2 plans villa, byggd år 1956

Arkitekt: Tomala, Byggmästare: John Nilsson, Byggherre: Försäljningschef Ernst Sjunnesson

Bild 46

Villan på Näckrosen 24 från 1931 är putsad med grov struktur - kvastad, något som är vanligt i 1920- och 30-talens villor på Tågaborg. Ytterdörren är ett gott exempel på de många individuellt utformade dörrarna och andra byggnadsdetaljer som finns på i stadsdelen.

Kv Pelikanen

Allmänt: Kvarteret Pelikanen innehåller dels egnahem i anslutning till Karl X Gustavsgatan, dels sluten bebyggelse mot Erik Dahlbergsgatan. Två av husen mot Karl X Gustavs gata är parhus, uppförda av egnahemsföreningen "Hälsan" 1903-1904. På Pelikanen 9 finns villa "Enhem". Det är den enda enfamiljsbostaden som uppfördes av egnahemsföreningen. De utgör tillsammans med bebyggelsen i det angränsande kvarteret Höken exempel på mycket tidig och idag unik villabebyggelse. Fasaderna är fantasifullt utformade i tegel, med en rad av det tidiga seklets typiska stildrag. Arkitekt var liksom i kv Höken Harald Berglin. I kvarteret finns också två postmoderna flerfamiljsvillor. Dessa präglas av djärvhet i både formspråk och färgsättning.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Pelikanen 10-2, Föreningsgatan 14-Karl X Gustavs gata 14. "Karlshäll"
Parhus uppfört 1904
Arkitekt: Harald Berglin, Byggherre: Egnahemsföreningen Hälsan upa.

Pelikanen 5, Erik Dahlbergs gata 9-Kompanigatan 19.
Flerfamiljshus uppfört 1930
Arkitekt: Ola Anderson, Byggherre: Nils Axelsson och Arvid Nilsson.

Pelikanen 7-8, Kompanigatan 13-Karl X Gustavs gata 10. "Elisedahl"
Parhus uppfört 1904
Arkitekt: Harald Berglin, Byggherre: Egnahemsföreningen Hälsan upa.

Pelikanen 9, Karl X Gustavs gata 12. "Enhem"
Enfamiljshus uppfört 1904
Arkitekt: Harald Berglin, Byggherre: Egnahemsföreningen Hälsan upa.

Bild 47

Kompanigatan. En av två postmodernistiska flerfamiljsvillor i kv Pelikanen

Byggnad av kompletterande värde för stadsmiljön:

Pelikanen 11, Kompanigatan 15, Föreningsgatan. 18
Flerfamiljsvillor, uppförda 1987
Arkitekt: FFNS arkitekter

Kv Prästkragen

Allmänt: Ett ej helt slutet stenstadskvarter, bebyggt med 4-vånings flerbostadshus, i några fall med inredd vind. Det äldsta huset är det s.k. Ekbergska huset på Prästkragen 1, som byggdes 1907. Det har en för tiden karaktäristisk gårdsflygel. Detta hus renoverades genomgående 1980 efter en längre tids förfall. Fasadmaterialet i kvarteret är puts eller helsingborgstegel. Det kulturhistoriska värdet är främst knutet till kvarterets södra del, där dels två putsade hus från 1907, dels ett hörnhus i tegel från 1927 med en rad tidstypiska detaljer återfinns. Till de värdefulla byggnaderna hör även ett funkishus, ritat av Mogens Mogensen.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Prästkragen 1, Erik Dahlbergsgatan 56, Helmfeltsgatan 15
4-vånings flerfamiljshus byggt år 1907, genomgripande renovering 1980
Arkitekt: troligen Carl Rosenius, Byggherre: Fru A Ekberg

Prästkragen 2, Erik Dahlbergsgatan 58
4-vånings flerfamiljshus, byggd år 1907
Arkitekt: troligen Carl Rosenius Byggherre: Mosaikgjutare E Ekberg

Prästkragen 6, Helmfeltsgatan 17 / Pålsjögatan 45
4-vånings flerfamiljshus, byggt år 1928
Arkitekt: Oscar Persson, Byggmästare: Johannes Nilsson från Ramlösa brunn, Byggherre: D:o

Byggnad av kompletterande värde för stadsmiljön:

Prästkragen 3, Halalid 30 A+B
4 våningar+ takvåning, flerfamiljshus, byggt år 1939
Arkitekt: Mogens Mogensen, Byggmästare: Ingenjör Sigurd Bergqvist, Byggherre: byggnadsfirman Å Almqvist och S Bergqvist

Prästkragen 4, Pålsjögatan 49
4 vånings flerbostadshus med inredd vind, uppfört 1934
Arkitekt: Alfred Arvidsson, Byggmästare och byggherre: Byggmästare John Nilsson

Kv Rosen

Allmänt: Kv Rosen är beläget vid branten ner mot Hälsovägen. Det äldsta huset i kvarteret, "Hälsolid", Rosen 8, byggdes 1904. Det är en stor flerfamiljsvilla, idag vitputsad. Byggnaden uppvisar många av jugendstilens typiska stildrag. Till "Hälsolid" fanns tidigare en monumental trappa från Hälsovägen. Denna revs på 1970-talet. Övrig bebyggelse i kvarteret är stora villor från 1920-30-talen. Rosen 7 är en villa från 1923 med valmat tak, täckt med platt, falsat svartglaserat tegel. Den västligaste belägna fastigheten, Rosen 6, utgjorde förr ensam kvarteret Lyckan, som ursprungligen var en del av landeriet Vikingsberg. År 1915 gjordes en ansökan om nybyggnad på tomten till en byggnad ritad av Mauritz S:son Claes. Bygget genomfördes emellertid aldrig.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Rosen 7 (Tidigare 4), Michael Löfmans gata 4. "Ithaka".

Villabyggnad byggd 1923

Arkitekt: August Stoltz från Malmö, Byggmästare: Frans O Karlsson, Byggherre: kapten A Viksten.

Rosen 8, Michael Löfmans gata 6, "Hälsolid"

Flerfamiljsvilla uppförd 1904

Arkitekt: troligen Alfred Hellerström, Byggmästare: Nils B Bentz, Sven Andersson och Magnus Bengtsson, Byggherre: lotslöjtnant A B Olsson

Rosen 9, Michael Löfmans gata 8-Karl X Gustavs gata 1.

Villabyggnad uppförd 1932

Arkitekt: fastighetskamrer Hugo Malmberg, Byggmästare: Henrik Löfgren, Byggherre: fabrikör B Hageltorn.

*Bild 48
Rosen 9.*

Byggnad av kompletterande värde för stadsmiljön:

Rosen 6 (Tidigare Lyckan 1), Michael Löfmans gata 2

Tvåplans villa, byggd 1924

Arkitekt: Nils J Lundgren, Byggmästare: D:o, Byggherre: Sjökapten A W Eek

Kv Rödspottan

Allmänt: Kv Rödspottan präglas dels av villabebyggelse mot landborgen och Nicandersgatan, dels av sentida flerfamiljshus mot Tågagatan. I kvarteret låg fram till 1960 "Lilla Tågaborg". Mot det lilla torget i öster låg fram till 1983 ett flerfamiljshus från 1903, i folkmun kallat "Gamla Posten". Denna byggnad hade en för sekelskiftet typiskt artikulerad tegelfasad. Villorna ut mot landborgen, i synnerhet Villa Wingårdh, är av stor betydelse för stadsbilden, även om detta hus nu delvis är förändrat genom ombyggnad.

Villa Wingårdh uppfördes 1905-1906 av skeppsredaren Wilhelm Wingårdh. Efter hans död 1919 inrättades på 1920-talet ett vilohem i villan, som drevs av familjen Wingårdh fram till 1945. År 1953 blev här hotell och restaurang. 1986 lades denna verksamhet ned, och efter en ombyggnad är det nu bostäder och kontor i villan. Vissa inredningsdetaljer, som stuckaturer, paneler och kakelugnar, finns kvar sedan nybyggnadstillfället.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Rödspottan 4, Nicandersgatan 10.

Villabyggnad uppförd 1932

Arkitekt: Alfred Arvidsson, Byggmästare: Arvid O Lundin, Byggherre: F B Ahlberg.

Rödspottan 6, Nicandersgatan 6. "Västanlid".

Villabyggnad uppförd 1904

Byggherre: Sjökapten B Pålsson.

Rödspottan 8, Nicandersgatan 2. "Sonja/Övralid".

Villabyggnad uppförd 1905

Byggherre: handlanden P de Fine Licht.

Bild 49 och 50. Kv Rödspottan. Till vänster Villa Wingårdh, till höger "Västanlid" på Nicandersgatan.

Byggnad av kompletterande värde för stadsmiljön:

Rödspottan 7, Nicandersgatan 4. "Alma/Almhaga".

Villabyggnad uppförd 1904-05

Byggnästare: Anders P Retzner, Byggherre: fabrikör O Lindman.

Rödspottan 9, Schlstedtsgratan 1. "Villa Wingårdh".

Villabyggnad uppförd 1905-06

Byggherre: skeppsredare W Wingårdh.

Kv Salvator

Allmänt: Kv Salvator präglas av sluten bebyggelse med i huvudsak fyrvåningshus från hela 1900-talet. En omfattande sanering skedde mot Tågagatan vid slutet av 1970-talet. Hörnhuset Karl X Gustavs gata-Tågagatan är visserligen förändrat men är ett välbekant och värdefullt inslag i stadsbilden.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Salvator 5, Tågagatan 42.
Flerbostadshus uppfört 1903
Byggherre: målare A Hydén.

Salvator 11, Brommagatan 23-Erik Dahlbergs gata 19.
Flerbostadshus uppfört 1929 och 1934
Arkitekt: Nils J Lundgren, Byggmästare och byggherre: byggmästare Sven Lundgren.

Salvator 12, Brommagatan 21.
Flerbostadshus byggt 1928
Arkitekt, byggmästare och byggherre: byggmästare Sven Lundgren

Salvator 13, Brommagatan 19.
Flerbostadshus byggt 1927
Arkitekt: Ola Anderson, Byggmästare: murare Ferdinand Svensson Byggherre: snickare G F Sandberg.

Salvator 14, Brommagatan 17.
Flerbostadshus byggt 1930
Arkitekt: Aksel W Zeilitz-Nielsen, Byggmästare: Otto Olsson, Byggherre: vedhandlare E Jönsson.

Salvator 16, Karl X Gustavs gata 24 B. "Solhyddan".
Flerbostadshus uppfört 1905
Byggherre: dragare P Frick.

Byggnad av kompletterande värde för stadsmiljön:

Salvator 1, Karl X Gustavs gata 26-Tågagatan 34.
Flerbostadshus uppfört 1906-07
Arkitekt: Carl Rosenius, Byggmästare och byggherre: byggnadssnickare Martin Nilsson.

Salvator 2, Tågagatan 36.
Flerbostadshus byggt 1924
Arkitekt: Alfred Arvidsson, Byggmästare: Erik A Eriksson, Byggherre: handlanden N Thellander.

Kv Samson

Allmänt: Idag är kvarteret ett nästan helt slutet stenstadskvarter, bebyggt med i huvudsak 4-5-vånings flerbostadshus av varierande ålder (1907-1960). Fasadmaterialet är puts eller tegel. De kulturhistoriska värdena är främst knutna till kvarterets nordvästra och sydöstra hörn. I nordväst återfinns Samson 1, ett 4-vånings flerbostadshus uppfört 1907 efter Alfred Hellerströms ritningar. Fasaden är klädd med ett mellanbrunt (fasad-)tegel, och trots ett sentida fönsterbyte bevarar huset en rad tidstypiska och karaktärsfulla detaljer (t ex grönglaserat taktegel). I sydöst ligger Samson 7, ett 4-vånings flerbostadshus uppfört 1926 i helsingborgstegel, med en sparsamt men karakteristiskt dekorerad fasad.

I kvarterets södra del vid Helmfeltsgatan återfinns en rest av kvarterets äldsta bebyggelse. Indragen från gatan ligger här en mindre villa, kallad "Carlshög", uppförd 1899 efter ritningar av dåvarande stadsarkitekten Mauritz Frohm. Idag är husets fasad klädd med rosa eternitplattor. Byggnaden ger en god uppfattning om hur en stor del av Tågaborg var bebyggd vid seklets början. Nu gällande stadsplan för kvarteret upprättades 1954, och medger en förändring eller rivning av villan, men en ny byggnad tillåts inte bli högre än ett plan.

Bakom villan ligger en lager- och industribyggnad från 1906, idag klädd med rött fasadtegel. Byggnaden är det enda bevarade exemplet på en industribyggnad på Tågaborg. Ursprungligen inrymdes här piskfabriken "Svea".

Bild 51

Villan Carlshög från 1899. Arkitekt var Mauritz Frohm, som var oerhört produktiv och ritade byggnader av vitt skilda karaktärer - på Tågaborg märks både Vikingsberg, Nyborg och så denna enkla villa.

Bild 52

Samson 7, ett typiskt hyreshus från 1926. De vita fönstersnickerierna är en effektiv kontrast mot fasadernas mörka helsingborgstegel.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Samson 1, Halalid 22 / Karl X Gustavs gata 66
4-vånings flerfamiljshus, byggd år 1907-08
Arkitekt: Alfred Hellerström, Byggmästare: Martin Nilsson, Byggherre: D:o

Samson 7, Erik Dahlbergsgatan 57/ Helmfeltsgatan 13
4-vånings flerfamiljshus, byggd år 1926
Arkitekt: Oscar Persson, Byggmästare: Johannes Nilsson från Ramlösa brunn, Byggherre: D:o

Samson 8, Helmfeltsgatan 11
4-vånings flerbostadshus, uppfört 1925
Arkitekt: Oscar Persson, Byggmästare: Johannes Nilsson

Byggnad av kompletterande värde för stadsmiljön:

Samson 6, Erik Dahlbergsgatan 59
4½ vånings flerbostadshus, uppfört 1954
Arkitekt: J Ekström, Byggmästare: Arvid Nilsson

Samson 14, Erik Dahlbergsgatan 61-63
4 vånings flerbostadshus med inredd vind, uppfört 1946
Arkitekt: Hugo B Jonsson, Byggmästare: Gunnar Hansson

Samson 16, Helmfeltsgatan 9B
2 vånings industri och lagerlokal, byggd år 1906

Samson 17, Helmfeltsgatan 9A, "Carlshög"
1½ plans enbostadshus, uppfört 1899
Arkitekt: Mauritz Frohm

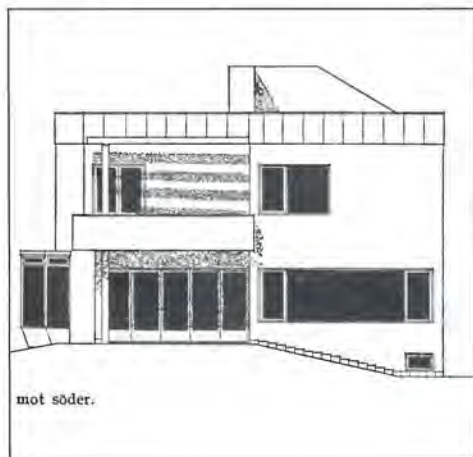
Kv Smörblomman

Allmänt: En ensam villa från 1892, Villa Halali, som från början hetat "Nadineberg", revs 1959, och 1961 påbörjades uppförandet av de 8 villor som idag finns i kvarteret. Kvarteret kallades då i folkmun för "Banckska tomten" efter den siste ägaren före avstyckningarna. Samtliga villor är i gult tegel. En av dem har ett brant sadeltak, medan övriga har platta tak. I sk folkmun kallades husen "Corona I, Corona II" osv, troligen därför att de ansågs likna cigarraskar.

Kv Snödroppen

Allmänt: Kvarteret innehåller bebyggelse från hela 1900-talet. Mot Johan Banérs gata återfinns dels en villa från 1916, dels en från 1927.

På Snödroppen 16 ligger en gul tegelvilla i två våningar från 1938, uppförd av Helsingborgsarkitekten Mogens Mogensen för eget bruk. Mogensen (1900-1969) var en av funktionalismens mest konsekventa och aktiva arkitekter i Helsingborg. Till staden kom han 1931 som kontrollant och assistent åt arkitekten Sven Markelius under konserthusbygget, och efter detta kom han att bli en av de mest anlitade arkitekterna i Helsingborg med omnejd. En lång rad byggnader i Helsingborg, både bostäder, industrier och offentliga byggnader, är tillkomna efter hans ritningar. Förutom denna villa för eget bruk uppförde Mogensen ytterligare en i

Pålsjö skog i ett senare skede i livet. Ursprungligen var villan på Johan Banérs gatan putsad. Den uppvisar många av funktionalismens typiska särdrag, som fönster placerade invid hörn, platt tak osv. En säregen detalj är den stora takterrassen, där Mogensen anlade en gräsmatta.

Längst i väster i kvarteret ligger sex stycken tvåvånings radhus i brunt tegel, uppförda under 1970-talets senare del. I sydöst, mot Randersgatan, finns ett enplans atriumhus i vit mexisten från 1965

Bild 53

Mogens Mogensens egen villa i kv Snödroppen. Efter Byggmästaren 1946

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Snödroppen 4, Tegnersgatan 3

1½ plans villa, byggd år 1931

Arkitekt: Edvin Tidblad, Byggherre: Direktör G A Thulin

Snödroppen 13, Sjölandsgatan 56

2 plans villa, byggd år 1938

Arkitekt: Arnold Salomon-Sörensen, Byggmästare: Göran Bengtsson, Byggherre: fabrikör Bror Hageltorn

Snödroppen 16, Johan Banérs gata 10

2 plans villa, byggd år 1938

Arkitekt: Mogens Mogensen, Byggmästare: Robert von Bahr, Byggherre: Mogens Mogensen

Snödroppen 35 (Tidigare 1), Randersgatan 29B, "Villa Skogshäll"

1½ plans villa, byggd år 1917

Arkitekt: Ola Anderson, Byggmästare: Carl Oskar Andersson från Raus plantering, Byggherre: Tandläkare Karl-Axel Bogren

Garaget uppfört efter ritningar av Mogens Mogensen

*Bild 54
Radhus från 1970-talet i kv
Snödroppen*

Byggnad av kompletterande värde för stadsmiljön:

Snödroppen 22, Tegnergatan 5

2-plansvilla, byggd år 1966

Arkitekt: J E Lund, S Nielsen (Kjessler & Mannerstråle), Byggmästare: Åke Danielsson, Byggherre: Per-Oskar Persson

Snödroppen 25, 26, 27, 28, 29, 30, Tegnérsgatan 1 A - F

2-plans radhus, byggd år 1977-78

Arkitekt: Arton arkitektkontor, Byggmästare: Göran Bengtssons bygg

Kv Städet

Allmänt: Kv Städet är delvis slutet, delvis öppet och präglas främst av mellankrigstidens byggande. Här finns flera exempel på funktionalistiska flerbostadshus, med enkla men harmoniskt utformade fasader, liknande de i kv Hammaren mot Hjälmshultsgatan. (Se bild 11) De flesta har branta sadeltak, där vindarna har varit inredda från början. Hörnhuset Pålsjögatan / Föreningsgatan byggdes 1929 efter ritningar av Gustaf W Widmark, och hörnet är markerat med ett rundat burspråk som går genom alla våningarna. Ett exempel på det tidiga 1900-talets putsarkitektur finns på Städet 10, Föreningsgatan 33, där ett 4-våningshus ritat av Alfred Hellerström byggdes 1910.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Städet 10, Föreningsgatan 33. "Koföds minne".

Flerbostadshus byggt 1910

Arkitekt: Alfred Hellerström, Byggmästare och byggherre: byggmästare David Olsson.

Byggnad av kompletterande värde för stadsmiljön:

Städet 1, Föreningsgatan 31-Pålsjögatan 10.

Flerbostadshus uppfört 1929-30

Arkitekt: Gustaf W Widmark, Byggmästare: byggherre: ingenjör Einar Wihlborg.

Städet 2, Pålsjögatan 12.

Flerbostadshus byggt 1929

Arkitekt: Alfred Arvidsson, Byggmästare och byggherre: byggmästare Carl Nilsson.

Städet 3, Pålsjögatan 14-Brommagatan 34.

Flerbostadshus uppfört 1933

Arkitekt: Alfred Arvidsson, Byggmästare: Carl Gadd, Byggherre: handlande N Thellander.

Städet 12, Brommagatan 38.

Flerbostadshus byggt 1934-35

Arkitekt: Gustaf W Widmark, Byggmästare och byggherre: snickare Anton Svensson.

Städet 17 (Tidigare 13), Brommagatan 40-Stampgatan 19.

Flerbostadshus byggt 1935

Arkitekt: Gustaf W Widmark, Byggherre: byggmästare Anton Svensson och Carl Gadd.

Städet 17 (Tidigare 14), Stampgatan 17.

Flerbostadshus byggt 1937

Arkitekt: Gustaf W Widmark, Byggmästare och byggherre: snickare Anton Svensson.

Kv Svanen

Allmänt: Kv Svanen präglas av villabebyggelse från 1910-1920-talet. Samtliga hus är putsade i ljusa kulörer. Taken är av rött enkupigt tegel, och här finns både sadeltak, valmade sadeltak och mansardtak med en liten, elegant svängning. På Svanen 2 ligger villa Olga, kvarterets äldsta hus, som ett tag var rivningshotat, men som nyligen har moderniserats. Det uppfördes 1907 efter ritningar av Alfred Hellerström, och var en period ett privat BB.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Svanen 4, Karl X Gustavs gata 3. "Kullabo"

Villabyggnad uppförd 1913-14

Arkitekt: Yngve Herrström, Byggmästare: Sven Lundgren, Byggherre: sjökapt. N Persson

Svanen 5, Karl X Gustavs gata 5.

Villabyggnad uppförd 1923

Arkitekt: Alfred Arvidsson, Byggmästare: Anders Nilsson, Byggherre: handlande O F Karlsson.

Svanen 8, Kompanigatan 2-Vikingsgatan 17. "Villa Wiking"

Villabyggnad uppförd 1923

Arkitekt: Nils J Lundgren, Byggmästare: Olof Andersson, Byggherre: distriktschef A Nilsson.

Byggnad av kompletterande värde för stadsmiljön:

Svanen 2, Michael Löfmans gata 3. "Olga".

Villabyggnad uppförd 1907

Arkitekt: Alfred Hellerström, Byggmästare och byggherre: murare Fredrik Wahlberg.

Svanen 6, Kompanigatan 6.

Villabyggnad byggd 1921

Arkitekt: Alfred Arvidsson, Byggmästare och byggherre: byggmästare Sigfrid Elgström.

Svanen 7, Kompanigatan 4.

Villabyggnad byggd 1922

Arkitekt: Alfred Arvidsson, Byggherre: byggmästare August Svensson.

Svanen 9 (Tidigare 1), Michael Löfmans gata 1.

Villabyggnad byggd 1923

Arkitekt: Alfred Arvidsson, Byggmästare: Frans O Karlsson, Byggherre: kamrer H P Jönsson.

Kv Svärdet

Allmänt: Ett ej helt slutet stenstadskvarter, bebyggt med 4-5-vånings flerfamiljshus. År 1898 uppfördes ett tvåvåningshus ritat av Mauritz Frohm vid Fleminggatan. Detta revs redan 1945 och ersattes 1948 med de fyra vånings flerbostadshus som idag har adress Fleminggatan 1 och 3. Det kulturhistoriska värdet är främst knutet till huset på tomt nr 5 vid Karl X Gustavs gata, uppfört 1930 efter ritningar av Arnold Salomon-Sörensen, ett 4-vånings hyreshus med slammad tegelfasad där bottenvåningen är putsad i blått. Även huset omedelbart norr om detta, ritat av Alfred Hellerström och uppfört 1908, har ett stort värde. Vidare finns stora kvaliteter i det hus från 1953 som ligger i kvarterets nordvästra hörn.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12

Svärdet 5, Karl X Gustavs gata 52

4-vånings flerfamiljshus, byggt år 1929-1930

Arkitekt: Arnold Salomon-Sörensen, Byggmästare: Matts Eriksson, Byggherre: D:o

Svärdet 10, Karl X Gustavs gata 54

4 vånings flerbostadshus, byggd år 1907-08

Arkitekt: Alfred Hellerström, Byggmästare: Emil H Andersson, Byggherre: Bildhuggare E H Andersson

Kv Syrenen

Allmänt: Kvarteret gränsar mot Pålsjö skog i norr. Det bebyggdes 1910 - 1917, med enstaka senare tillskott. Bland bebyggelsen märks "Villa Vitavall", en stor tvåvåningsbyggnad från 1910, ritad av Ola Anderson, med fasader i gråvitt sandstenstegel. Huset byggdes som privatbostad, men omkring år 1930 flyttade "Konsul Olsson stiftelse" in i byggnaden. I sitt testamente hade konsul Petter Olsson avsatt 250 000 kr till ett hem för åldriga trojänarinnor, som först inrymdes på Kullagatan. Konsul Olssons son Petrus Olsson som ägde Villa Vitavall tog initiativet till flyttningen. Efter en ombyggnad 1987 blev huset en vanlig bostad igen.

I kvarteret, på Syrenen 3, finns ett exempel på en villa med fasaddekor av korsvirke, något som var ganska vanligt i skåniskt villabyggnande under 1910-talet, och som återfinns på flera ställen på Tågaborg. Just denna villa är ritad av Alfred Hellerström, och fasaden är i helsingborgstegel med mönstermurningar. Ytterligare en villa med korsvirkesdekor har funnits i kvarteret, men den är numera riven.

Bild 55

Villa i kv Syrenen, Johan Banérs gata 7, ritad av Alfred Hellerström på uppdrag av byggmästaren Anders J Ahlström, som lät bygga denna villa för eget bruk.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12

Syrenen 3, Johan Banérs gata 7, "Ahlström", "Nilsbo", "Cintra"

1½ plans villa, byggd år 1911-1912

Arkitekt: Alfred Hellerström, Byggmästare: Anders J Ahlström, Byggherre: D:o

Syrenen 4, Sjöllandsgatan 60

1½ plans villa, byggd år 1917

Arkitekt: Ola Anderson, Byggmästare: Ture G Karlsson, Byggherre: Hamnkapten H Corfitzon

Syrenen 5, Sjöllandsgatan 62, "Syrenen"

1½ plans villa, byggd år 1913-14

Arkitekt: Nils J Lundgren, Byggmästare: Anders Nilsson från Raus plantering, Byggherre: Styrman C A Johansson och hans hustru A Johansson

Syrenen 11 (Tidigare 7), Randersgatan 35, Konsul Olssons stiftelse, "Villa Vitavall"

2-plans hus, byggd år 1910-11

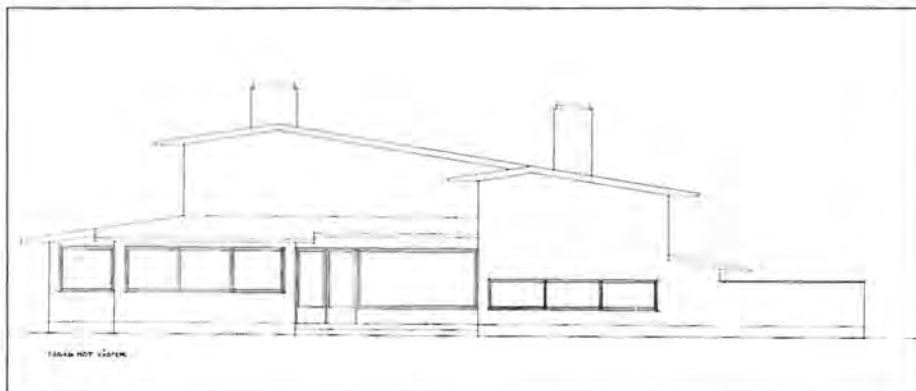
Arkitekt: Ola Anderson, Byggmästare: S Andersson & M Bengtsson, Byggherre: Direktör R Ljunggren

Kv Torsken

Allmänt: I kvarteret låg 1865-1962 en mindre villa "Emmhem" eller "Hanna". Numera ligger radhusbebyggelse från 1973 i kvarteret.

Kv Tusenskönan

Allmänt: Kvarteret präglas av fyra stora putsade 1½ och 2-plansvillor uppförda under 1920-talet efter ritningar av Aksel W Zeilitz-Nielsen. Mot Bellmansgatan märks "Villa Stigner", en tegelvilla från 1954, sammansatt av flera byggnadsvolymer, och uppförd efter ritningar av Per Friberg, som även utformat trädgården.

*Bild 56
Villa Stigner i kv
Tusenskönan, fasaden
mot väster.
Bygglovarkivet*

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12

Tusenskönan 3, Bellmansgatan 3, "Villa Stigner"

1-2 plans villa, byggd år 1954

Arkitekt: Per Friberg, Byggmästare: Erik Rasmusson, Byggherre: Direktör Torsten Stigner

Tusenskönan 4, Karl X Gustavs gata 84 / Bellmansgatan 1, "Bellis"

2-plans villa, byggd år 1927

Arkitekt: Aksel W Zeilitz-Nielsen, Byggherre: Köpman Olle Ohlsson

Tusenskönan 8, Johan Banérs gata 18

1½ plans villa, byggd år 1928

Arkitekt: Aksel W Zeilitz-Nielsen, Byggmästare: Carl Gadd & Anton Svensson, Byggherre: H Dunker
Garaget byggdes 1953 efter ritningar av Mogens Mogensen**Tusenskönan 11**, Johan Banérs gata 22

1½ plans villa, byggd år 1928

Arkitekt: A W Zeilitz-Nielsen, Byggmästare och byggherre: Snickarna J Axelsson och H Jacobsson

Tusenskönan 12 (Tidigare 2), Erik Dahlbergs gata 81

2 plans villa, byggd år 1928

Arkitekt: Aksel W Zeilitz-Nielsen, Byggmästare: Snickare Johan Axelsson, Byggherre: Fru Elsa Ifversson

Kv Tången Norra, Västra & Östra

Allmänt: Kv Tången Norra, Västra & Östra, beläget mellan Stampgatan, Brommagatan och Pålsjögatan, är som helhet kulturhistoriskt värdefull och innehåller radhusbebyggelse ritad av Mauritz S:son Claes och uppförd 1925-26, byggmästare Otto Olsson. Bebyggelsen har stora likheter med de övriga radhuskvarter som ritades av Claes, men takkonstruktionen här är annorlunda, och kan närmast beskrivas som ett säteritak. (Se bild 13) I kvartershörnen i Tången Östra och Västra finns byggnadskroppar med något högre takhöjd än i radhusen i övrigt. Gavlarna pryds av vitputsade voluter, en effektiv kontrast till de mörka, strama tegelfasaderna. Kvarterets inre rymmer privata trädgårdar. Passagerna genom kvarteret inramas av häckar av i huvudsak avenbok. Även framför husen finns mindre planteringar.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Samtlig bebyggelse inom kvarteren Tången Norra, Västra & Östra är kulturhistoriskt värdefull, liksom trädgårdarna i kvarterets inre och planteringarna framför husen.

Kv Törnrosen

Allmänt: Kvarteret är bebyggt med fristående villor. Det äldsta huset är "Villa Solhult", en vitputsad villa från 1908. I övrigt är bebyggelsen från 1920-30 och från 1963. Törnrosen 5 bebyggdes 1924 med en tvåvånings villa med valmat tak, ritad av Nils J Lundgren. Villan har rektangulär grundform, är putsad och har en symmetriskt uppbyggd fasad, som är försedd med en rad dekorativa, klassicistiska element. Även på Törnrosen 1 finns en snarlik villa, ritad av A W Zeilitz Nielsen och uppförd 1930. På denna tomt fanns tidigare en kolonistuga i träpanel, byggd 1918 av Nils J Lundgren.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12

Törnrosen 1, Thorildsgatan 2

2 plans villa, byggd år 1930

Arkitekt: Aksel W Zeilitz-Nielsen, Byggmästare: Johan Axelsson, Byggherre: Köpman Nils Nilsson

Törnrosen 6, F M Franzéns gata 15, "Solhult"

1-2 plans villa, byggd år 1907-1908

Arkitekt: troligen Ola Anderson, Byggmästare: Magnus Lundström, Råå, Byggherre: Telegrafkommissarie A Lignell

Byggnad av kompletterande värde för stadsmiljön:

Törnrosen 2, Thorildsgatan 4

2 + 1 plans villa, byggd år 1926-27, tillbyggnad 1967

Arkitekt: Byggmästare Sven Lundgren, Byggmästare: D:o, Byggherre: Konsertmästare Oswald Wolf

Törnrosen 4, F M Franzéns gata 19

Garage uppfört 1927

Arkitekt: Gösta Fredblad

Bild 57

Garage i kv Törnrosen från 1927.

Kv Viktoria

Allmänt: Redan 1886 uppfördes den första byggnaden, en villa på tom nr 14. Kvarteret omvandlades kraftigt under 1970-talet, då en äldre villabebyggelse på tom nr 19 fick ge vika för ett stort huskomplex i fem våningar, med fasad i plåt. Huskroppen ger ett slutet intryck mot gatan, eftersom alla entréer finns på gårdssidan. Idag är kvarteret nästan slutet, och i huvudsak bebyggt med 4-5-vånings flerbostadshus. I kvarterets norra del ligger villa "Walborg", en tegelvilla från 1903, som är en sista rest av kvarterets äldsta bebyggelse

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12

Viktoria 8, Wrangelsgatan 15

4-vånings flerbostadshus byggt 1904, med 1-vånings gårdshus (halvhus), byggt år 1903

Byggmästare för gathuset: Nils B Bentz, Sven Andersson och Magnus Bengtsson, Byggherre för båda husen: handlande T Lindgren

Viktoria 10, Fleminggatan 4, "Walborg"

1½ plans villa, byggd år 1903

Byggherre och troligen byggmästare: Snickare Gustaf Edvard Paulsson

Byggnad av kompletterande värde för stadsmiljön:

Viktoria 1, Karl X Gustavs gata 44-46

Fyravånings flerbostadshus, uppfört 1953

Arkitekt: Filip Lundgrens arkitektkontor, Byggmästare: John och Gunnar Nilsson, Byggherre: D:o

Viktoria 11, Karl X Gustavs gata 48

4½-vånings flerbostadshus, uppfört 1957

Arkitekt: J Ekström, Byggmästare: John Nilsson, Byggherre: D:o

Kv Vildvinet

Allmänt: Av äldre villabebyggelse återstår endast villa "Nyhem", Vildvinet 1, uppförd 1885 efter ritningar av Mauritz Frohm. Denna villa kallas också "Trädgårdsmästarevillan", och denna benämning illustrerar vilken typ av verksamhet som ursprungligen förekom i kvarteret. Idag inhyser villan kontor. Fram till 1986 hade villan en granne i "Glasmästarvillan", även den ritad av Frohm. En tid var bägge husen rivningshotade, men Trädgårdsmästarvillan räddades medan Glasmästarvillan revs. Den trädgård som hörde till har ersatts av en parkeringsplats. Även trädgården kring "Nyhem" är i det närmaste helt asfalterad idag.

Kvarteret domineras i övrigt av 4 stycken 3-vånings lamellhus i gult tegel, uppförda 1950-51. Husen vid Erik Dahlbergsgatan vänder "baksidan" mot gatan, och har entréerna mot gården, medan de två husen vid Pålsjögatan har entréerna mot gatan på traditionellt sätt.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12

Vildvinet 1, Tågagatan 47, "Nyhem"

1½ plans villa, byggd år 1885, burspråk tillbyggt 1919

Arkitekt: Mauritz Frohm, Byggherre: Trädgårdsmästare P. Persson

Bild 58

Lamellhus från tidigt 1950-tal i kv Vildvinet

Byggnad av kompletterande värde för stadsmiljön:

Vildvinet 3, Pålsjögatan 21 A-F,

Erik Dahlbergsgatan 34 A-H

3-vånings flerbostadshus, byggt år 1950-1951

Byggmästare: John Nilsson,
Arkitekt: Filip Lundgren

Kv Violen

Allmänt: Kvarteret hyser enbart villabebyggelse tillkommen mellan 1894 och 1922, till största delen välbevarad. Den äldsta byggnaden, "Villa Mathilda" från 1894, är uppförd i rött tegel med vita putsdetaljer. Även sockeln är putsad och dekorerad med kvaderimitation. Idag ägs villan av Helsingborgs kommun och används som daghem. Även "Villa Sorella", en något italienskinspirerad villa från 1904, har fått en delvis ny funktion. Byggnaden inhyser idag bl a samlingslokaler som används vid privata högtider. En stor del av trädgården har omvandlats till parkeringsplatser, något som har gjorts vid flera fastigheter i området.

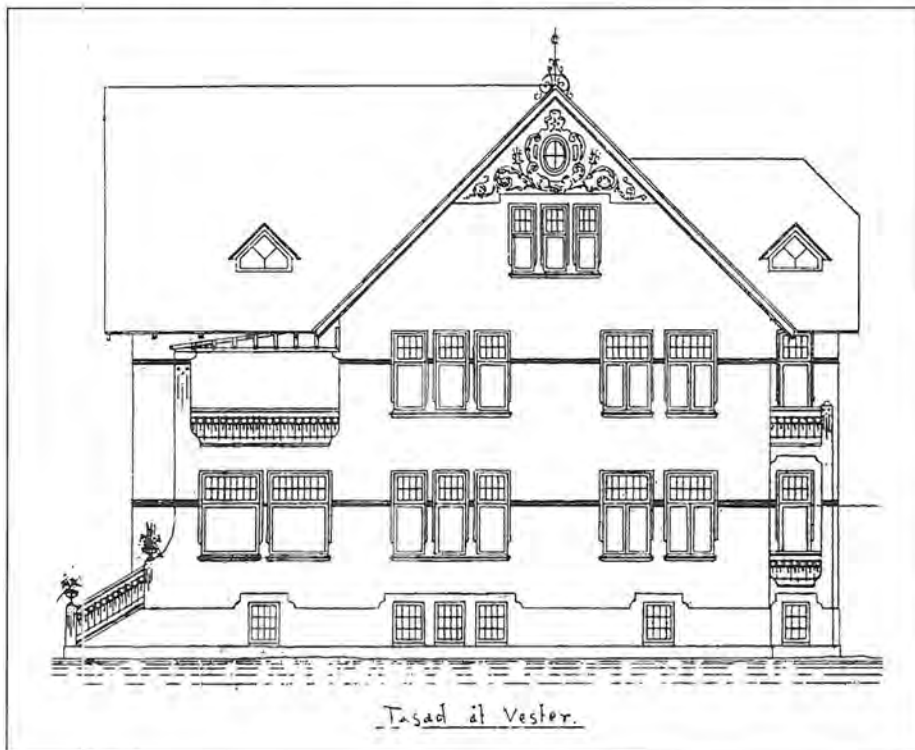

Bild 59
Nybyggnadsritning till
Violen 3, utförd av Carl
Rosenius.
Efter Katzeff

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12

Violen 3, F M Franzéns gata 18, "Monica"

Tvåplansvilla, byggd år 1907-08

Arkitekt: Carl Rosenius, Byggherrar: Byggmästare C W Lundström och snickare B Isaksson

Violen 4, Karl X Gustavs gata 70 / F M Franzéns gata 16, "Villa Claus" eller "Villa Singoalla"

2 plans villa, byggd år 1906

Arkitekt: Ola Anderson, Byggmästare: Magnus Lundström, Råå, Byggherre: Doktor C A Claus

Garaget byggdes 1930 efter ritningar av Ola Anderson

Violen 8 (tidigare 1), Halalid 13, "Villa Julia"

Tvåplansvilla, byggd år 1907, tillbyggt 1940

Byggherre: Bankdirektör J Cadovius, Kristianstad

Violen 9 (tidigare 7), Halalid 11, "Villa Mathilda"

1½ plans villa, byggd år 1893 - 94

Arkitekt: Ola Anderson, Byggherre: Ingenjör A. Larsson

Violen 10, Karl X Gustavs gata 68, "Sorella"

Tvåplans villa, byggd år 1907, Byggmästare och byggherre: Byggmästare Magnus Lundström, Råå

Garaget byggdes 1953, arkitekt J Ekström

Kv Wismar

Allmänt: Kv Wismar består av sluten flerfamiljsbebyggelse av varierande ålder. I sydöst återfinns Wismar 8, ett gott exempel på 1920-talets byggande i helsingborgstegel. Mot söder finns ett burspråk i koppar som sträcker sig över flera våningar. Wismar 17, uppfört 1959 i rött tegel efter ritningar av J Ekström, är ett välbevarat exempel på 1950-talets bostadsbyggande. I kvarterets östra del bedrev bageriföreningen "Garanti" verksamhet under 1900-talets första decennier. Byggnaden inrymde senare flera olika verksamheter, bl a en keramikfabrik. I början av 1980-talet ersattes den av ett nybygge.

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12:

Wismar 8, Föreningsgatan 23-Erik Dahlbergs gata 13.

Flerbostadshus uppfört 1929

Arkitekt: Nils J Lundgren, Byggmästare: Otto Olsson, Byggherre: magasinshöuvud J Andersson.

Wismar 11, Brommagatan 22.

Flerbostadshus uppfört 1907-08

Arkitekt: Alfred Hellerström, Byggmästare: Johan Malmström, Byggherre: kakelugnsmakare J Eliasson.

Wismar 14, Brommagatan 20.

Flerbostadshus uppfört 1905-06

Arkitekt: troligen Alfred Hellerström, Byggherre: kakelugnsmakare J Eliasson.

Wismar 16, Karl X Gustavs gata 16-Föreningsgatan 15.

Flerbostadshus uppfört 1907

Arkitekt: Carl Rosenius, Byggmästare: Carl Rosenius, Byggherre: målarmästare H Åström.

Byggnad av kompletterande värde för stadsmiljön:

Wismar 1, Karl X Gustavs gata 22.

Flerbostads- och affärshus uppfört 1916-17

Arkitekt: Nils J Lundgren, Byggmästare: Johan Malmström, Byggherre: Kooperativa Föreningen Svea upa.

Kv Vårlöken

Allmänt: Kvarteret är beläget vid Pålshögskog. Vid Erik Dahlbergsgatans slut ligger en tvåplans putsad villa, uppförd 1929 efter ritningar av Zeilitz-Nielsen. Vid Pålshögsgatans slut ligger villa "Silva", en asymmetrisk villabyggnad i gult tegel från 1950, ritad av Arnold Salomon-Sörensen. Villan är mycket välbevarad. Mot Erik Dahlbergsgatan återfinns en villa från 1954 ritad av Klippanarkitekten Charles Elmström (som även har ritat ett funkishus i kv Jasminen) med fasader av s.k. utskottstegel, ett udda material som ger villan särprägel

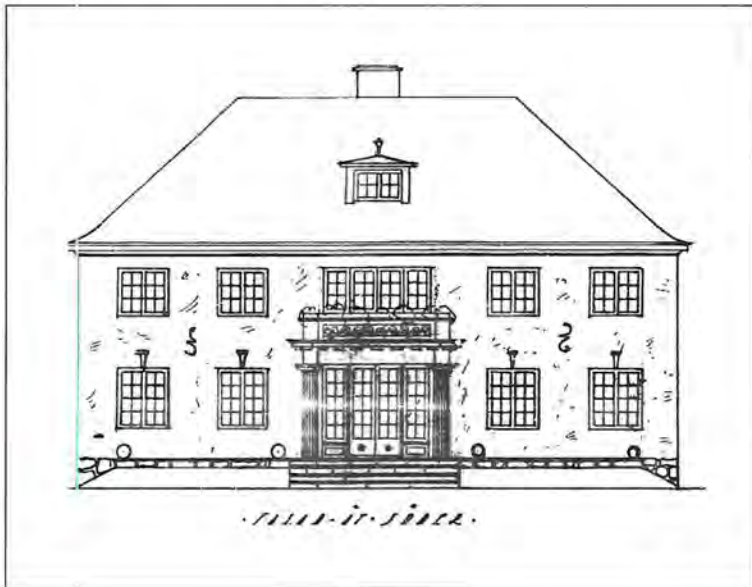

Bild 60

Vårlöken 14, en putsad villa från 1929 med valmat tak och svagt utsvängd takfot, en ofta återkommande detalj på 1920-talets villor på Tågaborg. Bygglövarket

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12

Vårlöken 14 (Tidigare 6), Erik Dahlbergsgatan 84

Tvåvånings villa, byggd år 1928-1929

Arkitekt: Aksel W Zeilitz-Nielsen, Byggmästare: Johan Albin Jönsson, Byggherre: D:o

Garaget byggdes 1928, arkitekt Aksel W Zeilitz-Nielsen

Byggnad av kompletterande värde för stadsmiljön:

Vårlöken 20, Erik Dahlbergs gata 82

1½ plans villa, uppförd 1954

Arkitekt: Charles Elmström, Byggmästare: Ivar Hellberg, Byggherre: Fru Inga Wingårdh

Vårlöken 17, Pålshögsgatan 73, "Villa Silva", "Villa Erna"

1½ plans villa, uppförd 1950

Arkitekt: Arnold Salomon-Sörensen, Byggmästare: Sven Weiner, Byggherre: Fru Erna Weiner

Övriga fastigheter

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 3:12

Gamla staden 4:113

Transformatorstation i Pålshögskog, uppförd 1933 i helsingborgstegel

VI GÄLLANDE PLANER, FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER

På Tågaborg finns mycket få moderna detaljplaner. Många av de äldre planerna behöver ersättas med nya detaljplaner som säkrar bevarandet av byggnader och miljöer. Exempelvis bör villa "Carlshög" från 1899 i kv Samson skyddas i plan.

För några kvarter på Tågaborg finns begränsningar i möjligheten att kontoriserar. Detta skyddar bostadshusen från att förvanskas alltför mycket invändigt, och framförallt skyddas trädgårdarna från att skövlas och asfalteras.

Regleringar av tomtstorlek bör göras generellt för Tågaborg. Mycket av stadsdelens karaktär ligger i de stora, uppvuxna tomterna. I framtiden bör avstyckningar tillåtas mycket restriktivt. En minsta tillåtna tomtstorlek kan förslagsvis vara 1000 kvm.

VII BYGGNADSVÅRD

All äldre bebyggelse skall vårdas och underhållas med utgångspunkt från de byggnadsmetoder och stilideal som rådde när husen en gång uppfördes. Det är det bästa, både ur teknisk synpunkt och för husens utseende. Att försöka skapa om ett gammalt hus till ett med modernt yttre blir sällan bra. En modern fasad på ett hus med en gången tids formspråk kan ge som resultat ett "hus utan ålder." Många modeflugor påverkar ombyggnaden av gamla hus. Det finns en övertro på de nya byggnadsmaterialen, som lanseras som underhållsfria och utan problem. Men alla byggnadsmaterial åldras förr eller senare, och behöver underhållas. Var därför rädd om originalmaterialen. Husen består av sina byggnadsmaterial, och byggnadsmaterialen har varierat genom tiderna.

Byggnadsvård innebär en ibland svår balansgång mellan bevarande och utbyte av byggnadsdelar. Ett gammalt hus är en hantverksprodukt. Man bör tänka sig noga för innan man river ut gamla handgjorda, platstillverkade detaljer, och ersätter dem med nya, industriellt tillverkade likformiga. De gamla materialen har ofta åldrats på ett vackert sätt. Deras patina ger en särskild stämning åt ett gammalt hus, som riskerar att gå förlorad om man byter ut till nytillverkat.

Byggnadsvård behöver emellertid inte innebära att man återställer ett hus till originalskick. Tidigare förändrades husen oftast efter hand, vid behov och utan genomgripande åtgärder. På senare tid har bl a lånebestämmelser medfört att man gärna vill bygga om från "topp till tå", i ett sammanhang. Bäst för husen är ett fortlöpande och varsamt underhåll med största möjliga användning av ursprungliga material och metoder. Vid större ombyggnader bör man så långt det är möjligt "skynda långsamt". Helsingborgs museum medverkar gärna med råd och anvisningar i samband med ombyggnader och underhåll. Vid större renoverings- eller ombyggnadsarbeten är det en god idé att ta kontakt med en arkitekt specialiserad på renoveringar.

Fasaden

Puts och tegel är de förhärskande fasadmaterialet på Tågaborg. Teglet har haft olika yta och form under hela 1900-talet, och arkitekter och byggmästare har skickligt utnyttjat materialets möjligheter. En ursprunglig tegelfasad bör inte putsas över. Vissa typer av äldre tegel med blank yta är t o m olämpliga som putsunderlag. På samma sätt bör inte en ursprunglig putsfasad knäckas ned. Den murade ytan under har aldrig varit avsedd att visas upp, och det tegel som använts i väggarna är kanske inte lämpligt som fasadmateriäl.

Putsade fasader skall lagas med samma typ av puts som originalet. Ny puts eller färg får inte vara för tät och stark - då stänger den inne fukt. Moderna och alltför täta fasadfärger kan orsaka stora skador på ett gammalt hus, där väggarna alltid innehåller en viss fuktighet. Ett puts- eller färgskikt som är starkare än underlaget drar loss sig självt och flagnar. Många äldre putsfasader har en ytstruktur som åstadkommit av olika redskap i skickliga murares händer. Putsdetaljer som olika typer av ornament kan behöva lagas av en stukatör.

För fasadernas hållbarhet är det av största vikt att stup- och hängrännporna är hela och fungerande. Murgröna och andra växter som klänger på fasaden är visserligen vackra och ger huset ett romantiskt skimmer, men de kan orsaka omfattande skador på underlaget. Växternas rötter har en förbluffande sprängkraft, och ett tjockt lager växtlighet stänger inne fukt, som kan orsaka förödande skador i väggarna.

Taken

En mängd olika takkonstruktioner och takmaterial finns representerade på Tågaborg. På många hus finns ursprungliga takkupor. Om nya takkupor skall fogas till huset, låt dem ha en måttlig storlek och så nätt utförande som möjligt. Försök foga in kuporna så att de ansluter till husets fönsteraxlar.

Försök om möjligt att behålla ursprungligt material och färg på taket vid reparationer. Nyttillverkat taktegel i gamla format finns numera att skaffa från både svenska och danska tegelbruk. Eternit finns på många tak. Numera finns asbestfria ersättningsmaterial, som kan användas för att ersätta spruckna eternitplattor.

På många moderna hus är takutsprånget mycket stort, medan det på hus från framförallt 1920- och -30-talen har en måttligare skala. Om ett gammalt hus förses med ett nytt takmaterial och taket i samband därmed får större och grövre proportioner, kan resultatet se mycket egendomligt ut. Huset får en "hatt" som inte är klädsam. Omvänt har många hus uppförda kring sekelskiftet stora takutsprång. Även sådana taks proportioner skall naturligtvis bevaras intakta.

Skorstenarna är viktiga för intrycket av huset. Behåll dem även om de inte behövs längre!

Dörrar, fönster och andra byggnadsdetaljer

De ursprungliga detaljerna betyder mycket för ett genuint intryck av husen. Bevara om möjligt ursprungliga portar och dörrar. De är gjorda för just sitt hus, och en mängd olika varianter finns, beroende på husets ålder och byggnadsstil. De kan vara målade eller bara lackerade, försedda med fönster, detaljer i smide eller mässing, vara av fyllningstyp (spgeldörr) etc. Om de ersätts med fabrikstillverkade standarddörrar försvinner en stor del av husets karaktär.

Fönstren är husets ögon. Äldre skimrande fönsterglas är en hantverksprodukt, som betyder oerhört mycket för byggnadens utseende. Moderna planglas har ofta stark spegeleffekt, vilket förfular fasaden. Äldre fönsterbågar och -karmar är av mycket hög kvalitet. Virket till fönster valdes ut med omsorg, och bara tätvuxet kärnvirke dög. Äldre fönstersnickerier är smäckra och profilerade på ett sätt som släpper in mesta möjliga ljus i bostaden. Moderna fönster är klumpigare och har grövre profiler, och släpper in mindre ljus än gamla fönster. Bästa sättet att underhålla fönster är att regelbundet måla dem med linoljefärg. Vid behov kan de renoveras av någon fönsterhantverkare. Förr var fönstersnickerier alltid täckmålade. Lasyrmålade snickerier passar därför inte på ett gammalt hus. Under ett par decennier vid 1900-talets mitt var det vanligt att fönsterbågarna och karmarna målades i olika färger. Behåll detta vid ommålning, det är en del av husets arkitektur.

Att byta balkongerna mot nya större kan förta husets proportioner. Vid renoveringar av balkonger bör man sträva efter att återanvända de gamla fronterna. Det är inte bara det tidiga 1900-talets gjutjärnsräcken som är viktiga, även senare tiders småveckade plåt bör behållas.

KÄLLOR OCH LITTERATUR

Bygglövarkivet, stadsbyggnadskontoret, Helsingborg
Helsingborgs museums arkiv

Arén, Hans: Radhuset som folkbostad. Göteborg 1980

Bygga skånska städer. Sydsvenska dagbladets årsbok 1976

Carlsson, Petter: Arkitektur i Helsingborg. Stadsarkitekten Mauritz Frohms betydelse för bebyggelsemiljön 1868-1903. C-uppsats i konsthistoria, Lunds universitet. Lund 1990 (Stencil)

Erdman, E: Beskrifning öfver Skånes stenkolsförande formation, Sveriges Geologiska Undersökning 1872

Från åkermark till stadsdel. En bok om Tågaborg. Utg. av Folklivsgruppen i Helsingborg.
Helsingborg 1987

Fuhre, Arvid: De senaste årens byggnadsutveckling i Helsingborg. Byggmästaren A 7 1934

Hus i Helsingborg 1850 - 1920. Stadsväxt och förnyelse. Utg. av Konsthögskolans Arkitekturskola. Stockholm 1983

Jonsson, Leif: Från uthägnad till villa. Enfamiljshuset i Sverige 1950-1980. Stockholm 1985

Katzef, Adam: Tågaborg. Bebyggelse och stadsplan till och med 1949. Helsingborg 1992 (Stencil)

Kulturmänningsprogram för Helsingborgs kommun, antaget av fullmäktige 1991

Mogensen, Mogens: Villa i Helsingborg. Byggmästaren 1946

Stavenow-Hidemark, Elisabet: Villabebyggelse i Sverige 1900-1925. Lund 1971

Tengberg, E F: Helsingborg år 1816

Widmark, Gustaf: Disponent Henry Dunkers hus, Helsingborg. Byggmästaren 1926, Stockholm 1926

Wihlborg, Anders: Medeltidsstaden Helsingborg och dess förhistoria. Nr 5 i Riksantikvarieämbetet UV-Syds skriftserie. Lund 1984

REGISTER ÖVER ARKITEKTER PÅ TÅGABORG

A Amilon (ingenjör): Laxen 19

Elof Andersson: Hammaren 26, Hammaren 27, Hammaren 28

Henry Andersson: Viktoria 17

Ola Anderson: Abborren 3, Abborren 4, Blåklockan 10, Gösen 1, Laxen 15, Laxen 33, Maskrosen 3, Murgrönan 10, Nejlikan 3, Pelikanen 5, Salvator 13, Snödroppen 35, Syrenen 4, Syrenen 11, Violen 4, Violen 9
Arton arkitektkontor: Braxen 3, Smörblomman 4, Smörblomman 5, Smörblomman 6, Snödroppen 25, 26, 27, 28, 29, 30

Alfred Arvidsson: Blåklockan 4, Blåklockan 9, Förgätmigej 4, Gullvivan 5, Gösen 4, Jasminen 1, Jägaren 6, Jägaren 7, Kronan 1, Liljan 2, Liljan 7, Liljan 8, Makrillen 33, Mars 12, Prästkragen 4, Prästkragen 5, Rödspottan 4, Salvator 2, Samson 12, Städet 2, Städet 3, Svanen 5, Svanen 6, Svanen 7, Svanen 9, Viktoria 9
Harald Berglin: Hjorten 17, Hjorten 18, Hjorten 20, Höken 1-2, Höken 3-4, Höken 5-6, Höken 7-8, Höken 11-12, Höken 13-14, Höken 15-16, Höken 17-18, Höken 19-20, Pelikanen 10-2, 7-8, 9

Philip Bergmark (Byggmästare): Fenix 7

Berzins: Vårlöken 12

Bengt Blasberg & Henrik Jais Nielsen: Blåsippan 19-35, Braxen 17, 18, 19

H Bristulf: Städet 9, Städet 15

Lennart Christiansson: Snödroppen 15

J Ekstrand: Tusenskönan 9, Tusenskönan 10

Johnny Ekström: Gäddan 14, Kronan 20, Kronan 21, Laxen 23, Murgrönan 9, Nejlikan 5, Nejlikan 7, Nejlikan 9, Samson 6, Samson 15, Smörblomman 9, Viktoria 11, Wismar 5-6, Wismar 15

Charles Elmström: Jasminen 5, Vårlöken 20

Nils Ernstsson: Jasminen 6

Gösta Fredblad: Törnrosen 4

Per Friberg: Tusenskönan 3,

Mauritz Frohm: Kronan 27-28, Mars 7, Samson 17, Vildvinet 1

Lennart Granqvist: Gäddan 19, Snödroppen 14

Lennart Hansson: Abborren 1

Alfred Hellerström: Abborren 6, Braxen 6, Fortuna 6, Fortuna 7, Fortuna 8, Fortuna 10, Fortuna 13, Fortuna 19, Fortuna 20, Gullvivan 14, Hjorten 4, Liatorp 18, Mars 15, Samson 1, Städet 10, Svanen 2, Svärdet 10, Syrenen 3, Wismar 11, Wismar 14

Yngve Herrström: Svanen 4

Fredrik Hjalmar: Liljan 10

Sven Hjelmberg: Maskrosen 1

Jens Ilsted: Flundran 20

Dag Irvall: Samson 13

Henrik Jais-Nielsen: Smörblomman 10

Stig F L Johansson: Hammaren 24

Hugo B Jonsson: Förgätmigej 2, Gullvivan 16, Hammaren 19, Hammaren 20, Hammaren 21, Hammaren 22, Hammaren 23, Kronan 6, Kronan 19, Svärdet 7, Svärdet 8

Torsten K:son Karring: Liatorp 16, Makrillen 12

Kjessler & Mannerstråle, Jan-Erik Lund: Murgrönan 7

Kjessler & Mannerstråle, Sören Nielsen: Snödroppen 22, Vårlöken 13

Arvid Klosterborg: Blåsippan 53

Ewald Köhler: Fortuna 15

Arvid Lindqvist: Liljan 1

Arne Ljung: Makrillen 23

Carl Ljungberg (Byggmästare): Abborren 2, Gösen 5

Filip Lundgren: Kronan 22, Mercurius Norra 21, Morgonstjärnan 11, Nejlikan 10, Salvator 18, Svärdet 1, Svärdet 11, Viktoria 1, Viktoria 18, Vildvinet 3

Nils J Lundgren: Blåklockan 12, Falken 3, Hammaren 2, Hammaren 15, Hammaren 16, Hammaren 30, Jasminen 3, Jasminen 4, Liljan 9, Morgonstjärnan 4:71, Murgrönan 16, Rosen 6, Salvator 11, Svanen 8, Syrenen 5, Törnrosen 5, Wismar 8, Wismar 1

Sven Lundgren (Byggmästare): Kronan 12, Salvator 12, Törnrosen 2, Törnrosen 3

Hugo Malmberg (Fastighetskamrer): Ceres 1, Fenix 5, Fenix 6, Flundran 21, Liljan 11

Mogens Mogensen: Hjorten 10, Makrillen 9, Prästkragen 3, Snödroppen 16, Städet 11

Reinhold Müller: Blåklockan 8, Fortuna 16, Fortuna 17

Erik Oscarsson (Folkskolelärare): Abborren 5

Oskar Persson: Falken 4, Flundran 3, Hammaren 14, Prästkragen 6, Samson 7, Violen 2

Walter Pettersson: Smörblomman 11

Carl Rosenius: Blåklockan 13, Falken 2, Falken 5, Fortuna 18, Fortuna 21, Hjorten 9, Jasminen 2, Makrillen 22, Maskrosen 2, Violen 3, Wismar 16

Arnold Salomon-Sörensen: Murgrönan 12, Snödroppen 13, Svärdet 5, Vårlöken 17

Jan Sederholm: Gäddan 16, Gäddan 20, Laxen 26-31, Rödspottan 11, Snödroppen 23

E Selander: Hammaren 25

Aage Schoug: Laxen 14

Skjött-Pedersen: Snödroppen 24

August Stoltz: Rosen 7

Stranas arkitektbyrå: Laxen 22

Arvid Svensson: Blåklockan 6, Förgätmigej 1

Mauritz S:son Claes: Blåklockan 1, Blåklockan 2, Braxen 13, Braxen 14, Falken 6, Förgätmigej 3, Gullvivan 8, Gullvivan 9, Gullvivan 15, Gäddan 22, Gösen 6, Hagtornet - hela kvarteret, Hammaren 31, Jägaren 8, Jägaren 9, Liljan 3, Liljan 4, Liljan 5, Liljan 6, Mercurius Norra 1 - 13, Mercurius Norra 16 - 20, Mercurius Södra 1 - 5, Tången Norra, Tången Västra, Tången Östra

Edvin Tidblad: Hammaren 24, Näckrosen 26, Snödroppen 4

Tomala: Näckrosen 10

Sven Weiner: Vårlöken 18

Sture Westberg: Gripen 6, Morgonstjärnan 8-9, Morgonstjärnan 10

Gustaf W Widmark: Flundran 2, Linnea 5, Städet 1, Städet 12, Städet 17

Björn Wihlborg: Vårlöken 11

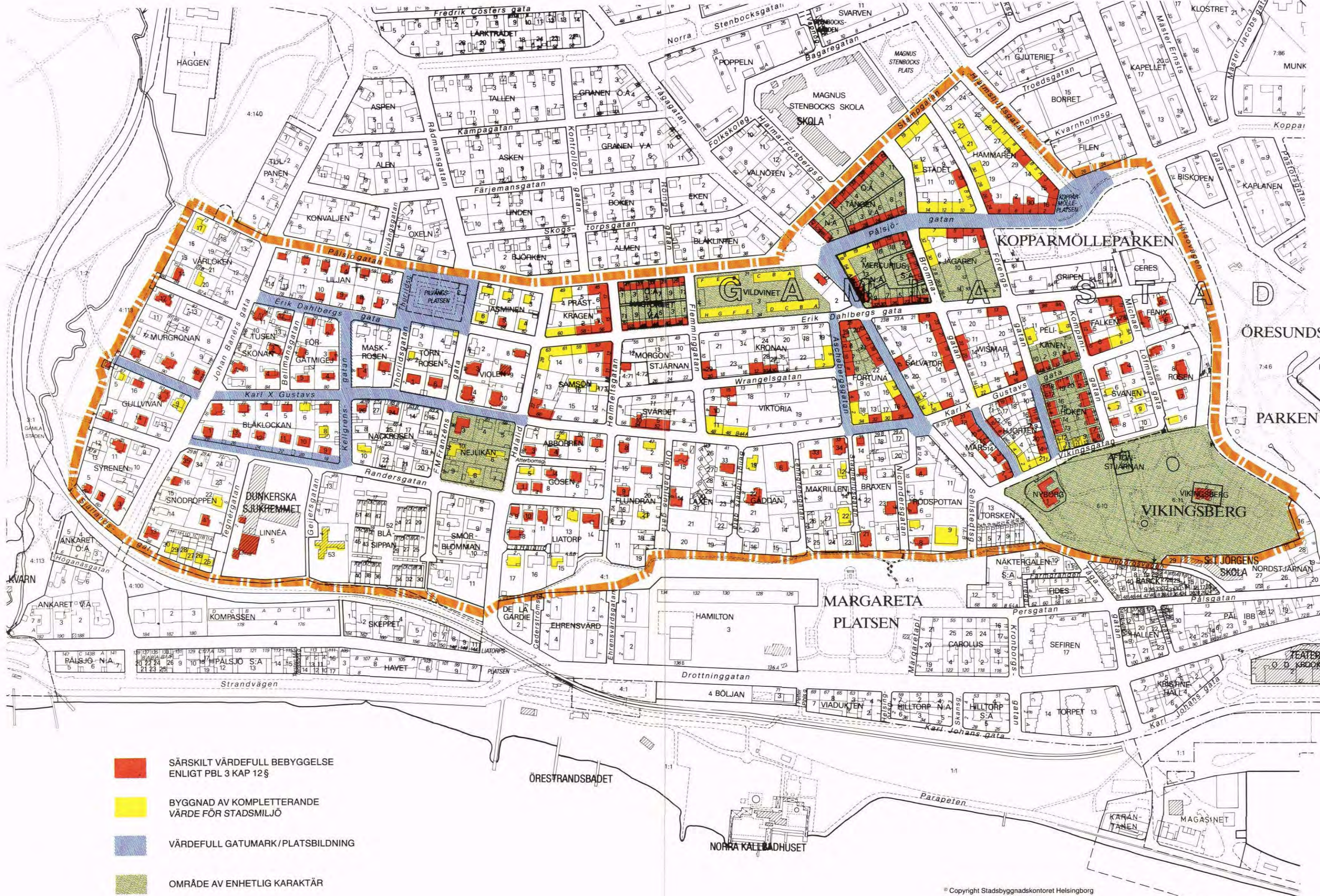
Erik Wihlborg: Pelikanen 11, Gripen 7

Gustaf Winberg: Murgrönan 5

Aksel W Zeilitz-Nielsen: Blåklockan 3, Blåklockan 5, Falken 1, Kronan 13, Kronan 18, Maskrosen 4, Näckrosen 24, Salvator 14, Tusenskönan 8, Tusenskönan 11, Tusenskönan 12, Törnrosen 1, Vårlöken 14

Allan Åkerman (ingenjör): Rödspottan 5

Observera att arkitekten till många äldre hus är okänd. Alla ovanstående är inte utbildade arkitekter, utan i många fall har en byggmästare ritat huset och stått som arkitekt i handlingarna. Det är bara huvudbyggnader som nämns i förteckningen. Förteckningen är långt ifrån komplett. Luckor finns framförallt när det gäller senare tids byggande.

- SÄRSKILT VÄRDEFULL BEBYGGELSE
ENLIGT PBL 3 KAP 12§
- BYGGNAD AV KOMPLETTERANDE
VÄRDE FÖR STADSMILJÖ
- VÄRDEFULL GATUMARK/PLATSBILDNING
- OMRÅDE AV ENHETLIG KARAKTÄR

Stadsdelen Tågaborg i Helsingborg hyser mycket varierad bebyggelse från hela 1900-talet. Detta bevarandeprogram redovisar stadsdelens framväxt, och beskriver de olika bebyggelsemiljöer som finns.